

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
ANABİLİM DALI**

**10-14 YAŞLARI ARASINDAKİ ÖĞRENCİLERDE
EBEVEYNLERE BAĞLANMA, TANRI'YA GÜVEN VE
İYİ OLUŞ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELVAN ÜNSAL LÜLECİ

ANKARA, 2021

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
ANABİLİM DALI**

**10-14 YAŞLARI ARASINDAKİ ÖĞRENCİLERDE
EBEVEYNLERE BAĞLANMA, TANRI'YA GÜVEN VE
İYİ OLUŞ İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elvan Ünsal LÜLEÇİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mualla YILDIZ

ANKARA, 2021

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
ANABİLİM DALI**

**10-14 YAŞLARI ARASINDAKİ ÖĞRENCİLERDE
EBEVEYNLERE BAĞLANMA, TANRI'YA GÜVEN VE
İYİ OLUŞ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mualla YILDIZ**

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

- 1- Doç. Dr. Mualla YILDIZ**
- 2- Prof. Dr. Öznur ÖZDOĞAN**
- 3- Dr. Öğr. Üyesi Emine Arzu ORAL**

Tez Savunması Tarihi

20/10/2021

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Mualla YILDIZ danışmanlığında hazırladığım “10-14 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Ebeveynlere Bağlanma, Tanrı'ya Güven ve İyi Oluş İlişkisi” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Elvan ÜNSAL LÜLECİ

20/10/2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	V
ŞEKİLLER	VI
TABLolar	VI
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Problemi	3
Araştırmanın Soruları.....	4
Araştırmanın Konusu	6
Araştırmanın Amacı	7
Araştırmanın Önemi	7
Temel Kavramlar.....	8
Bağlanma.....	8
Tanrı'ya Güven.....	9
İyi Oluş.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM:

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Bilişsel Gelişim	11
1.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	11
1.1.1. Bilişsel Gelişim Süreci.....	12
1.1.2. Bilişsel Gelişim Evreleri.....	13
1.1.2.1 Duyusal-Motor dönem (0-2 yaş).....	14
1.1.2.2 İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş).....	15
1.1.2.3 Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş).....	16

1.1.2.4 Soyut İşlemler Dönemi (11 +).....	17
2. Duygusal Gelişim.....	18
2.1 Bağlanma Kuramı	18
2.1.1 Güvenli Bağlanma.....	20
2.1.2 Kaygılı /Kararsız Bağlanma.....	20
2.1.3 Kaygılı /Kaçınmacı Bağlanma.....	20
2.1.4 Dağınık/Yönü Belirsiz Bağlanma.....	20
2.2 İyi Oluş.....	22
3. İnanç Gelişimi.....	24
3.1. İnanca Olan İlginin Artışı (12-14 Yaş).....	28
3.2. Dini Şüphe ve Çatışmalar (14- 18 Yaş Dönemi).....	28
3.3. Tanrı'ya Güven Duygusunun Gelişimi.....	29
4. Konuyla İlgili Yapılan Araştırmalar.....	30

İKİNCİ BÖLÜM:

YÖNTEM, BULGULAR VE VERİ ANALİZİ

Yöntem	37
Evren ve Örneklem Grubu.....	37
Varsayımlar	39
Sınırlılıklar	39
Veri Toplama Araçları.....	40
1. Kişisel Bilgi Formu	40
2. Tanrı İmgesi Ölçeği	40
3. Epoch Ölçeği (Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli).....	41
4. Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği.....	41
5. Görüşme Soruları.....	42

Veri Analizi	43
Bulgular	44
Nitel Araştırmada Bulgular ve Yorumlar	74
Araştırma Problemleri Altında Nicel Verilerin Ve Nitel Verilerin Yorumlanması	92
Sonuç ve Tartışma.....	97
Öneriler	100
Kaynakça	101

EKLER

EK 1- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

EK 2- Aydınlatılmış Onam Formu

EK 2 -Kişisel Bilgi Formu

EK 3-Tanrı İmgesi Ölçeği

EK4-Epoch Ölçeği (Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli)

EK 5-Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği

EK 6-Etik Kurul Kararı

Özet

Abstract

ÖNSÖZ

Dini inanç ve yaklaşımların, manevi özellik taşıyan her türlü belirti ve oluşumun psikolojik serüvenini bilimsel olarak inceleyen Din Psikolojisi alanı, hem teoride hem uygulamada oldukça derin ve hassasiyet gösterilmesi gereken bir alan olarak araştırmalara konu olmaktadır. Sadece yetişkinleri değil toplumdaki tüm bireyleri ve özellikle çocukları etkileyen manevi oluşumları gözlemlemek adına farklı çalışmalar uygulanmaktadır. Bu amaçtan yola çıkarak 10-14 yaşları arasında olan öğrencilere odaklanılmış olan araştırmamızda bu yaş grubunu daha iyi tanımak ve anlamak hedef alınmıştır.

Bana İlahiyat Fakültesi'nin kapılarını açan ve çok kıymetli bilgiler sunan, her dersini hayranlıkla dinlediğim sevgili hocam Prof. Dr. Öznur Özdoğan'a, bu araştırmayı gerçekleştirmemde bana yol gösteren ve her basamağında bana destek olan sevgili hocam, danışmanım Doç. Dr. Mualla Yıldız'a, tezime ince dokunuşlarla destek veren Başkent Üniversitesi'nden kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Emine Arzu Oral'a, yardımlarını ve ilgilerini benden asla esirgemeyen dostlarım Feride Göregen, Bilge Nur Özbek, Pelin Atasever ve Düriye Ünlütürk Yalçın'a, uygulamalı çalışmalarımnda bana destek olan kıymetli arkadaşım Vildan Aykul'a, Din Psikolojisi yüksek lisans ve doktora grubunda isimlerini saymakla bitiremeyeceğim çok değerli sınıf arkadaşlarıma ve manevi desteklerini her zaman hissettiren annem Mübeccel, babam Nihat ve ağabeyim Bora Ünsal'a, eşim Mehmet Murat Lüleci'ye ve Rabbimin emaneti olan iki güzel yürek Elif Miray ve Alp Vefa Lüleci'ye, beni her anımda destekledikleri için çok teşekkür ediyorum.

Araştırmaya katılımları ile destek olan tüm çocuklarıma, en içten teşekkürlerimi sunuyor, Aziz Şehitlerimizi ve Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ü rahmetle anıyorum...

ŞEKİLLER

Şekil 1 Ebeveyne güvenli bağlama ile Tanrı imgesi arasındaki ilişkide iyi oluş düzeyinin aracı rolünü gösteren path diyagramı.....	73
--	----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Örneklem Grubunun Özellikleri.....	38
Tablo 2: Öğrencilerin cinsiyetine göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	44
Tablo 3: Öğrencilerin cinsiyetine göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	45
Tablo 4: Öğrencilerin cinsiyetine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	46
Tablo 5: Öğrencilerin cinsiyetine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	47
Tablo 6: Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	48
Tablo 7: Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	49
Tablo 8: Öğrencilerin sınıf düzeyine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	50
Tablo 9: Öğrencilerin sınıf düzeyine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	51
Tablo 10: Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	52

Tablo 11: Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	53
Tablo 12: Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	54
Tablo 13: Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	55
Tablo 14: Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	56
Tablo 15: Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	57
Tablo 16: Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	58
Tablo 17: Çocukların baba eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	59
Tablo 18: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	59
Tablo 19: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	60
Tablo 20: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	61
Tablo 21: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	62
Tablo 22: Öğrencilerin baba mesleğine göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	63

Tablo 23: Öğrencilerin baba mesleğine göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	64
Tablo 24: Öğrencilerin baba mesleğine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	65
Tablo 25: Öğrencilerin baba mesleğine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	65
Tablo 26: Öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	66
Tablo 27: Öğrencilerin aile gelir durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi.....	67
Tablo 28: Öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi(anne).....	68
Tablo 29: Öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba)	69
Tablo 30: Öğrencilerin Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	70
Tablo 31: Hem aracı değişken yok iken hem de aracı değişken eklendiğinde elde edilen yol katsayıları ve standart hata değerleri.....	72

GİRİŞ

Jung'a göre "sığınılacak bir güven kapısı", Freud'a göre "obsesyon ve nevroz", James'e göre "temel bir organ", Pargament'e göre "kutsala ilişkin anlam arayışı" olan inanç sistemine "din" adı verilmiş, her devirde toplumlara ve bireylere hâkim olan ilahi bir yapı olarak görülmüştür. İnsanların yaşamlarına anlam katan dini inancın tüm diğer felsefi düşünceler filizlenmeden önce var olmasının sebebi akla değer verip düşünmeye sevk ederek, ilim ve ahlak yolu sunmasıdır (İçmeli, 2013). Böylece geçmişten günümüze inanç sistemleri, psikoloji, sosyoloji ve pedagoji ile yakından ilgili olmuştur.

Din psikolojisi psikolojik gelişme ve süreçlere yönelik dini ifade şekillerini ele alan, inancın bireydeki yansımalarına bakarken bireylerin dini ve manevi yaşamlarını ve her türlü tutumlarını inceleyen, dinin emir ve yasakları üzerinde tartışmaktan kaçınan bir bilim dalıdır (Peker, 2013:34; Köse ve Ayten, 2013:18; Bahadır, 2001:71). "Kendini bilen Rabbini bilir" öğretisini yansıtan Din Psikolojisi bilimi, insanın kula özgü doğasıyla ilahi olanı bütünleştirecek yöntemler kullanır (Özdoğan, 2009). Bu yöntemler sadece yetişkinleri anlamaya yönelik değil çocukların da manevi dünyalarını tanımaya yöneliktir çünkü birçok alan gibi inanç sistemlerinin de gelişmeye başladığı çocukluk dönemini anlamının geleceğe ışık tutan bilgileri sağlayacağı düşünülür. Aynı zamanda çocukların gelişimlerine ve yaşamlarına katkı sağlamak için bilim insanları çocukların daha iyi tanınmasına öncelik vermişlerdir (Yıldız, 2020:12).

Çocukluk dönemi insan hayatının öğrenmeye en açık dönemidir. Bu açıdan bakıldığında sosyal bilimler sahasındaki çalışmalarda insana dair en yalın bilgilerin sağlanabileceği ve tüm hayatının temellerinin atıldığı özel bir süreç olarak görülür.

Bir bireyi eğitmenin yolu ancak onun duygularını ve duygusal gelişimini tanımaktan geçer (Başaran, 2005). Çünkü çocuğun davranışlarına ve hatta tüm yaşamına şekil veren ve harekete geçmesine sebep olan asıl güç düşünceleri değil çoğunlukla duygularıdır (Pressey ve Robinson, 1970).

Bireyi motive edip davranışlara yönlendiren içsel ve dışsal motive kaynakları vardır. Sosyal çevre ve kültür dışsal motive unsuları olarak kabul edilirken ihtiyaçlarımız, duygularımız, düşüncelerimiz iç motive öğeleri olarak yansıtılır (Ryan, Lynch, Vansteenkiste ve Deci, 2011).

Eğer çocukluk döneminden itibaren bireylere destek olunursa birey duygularını tanır, onları doğru yönlendirir ve yeri geldiğinde olumsuz duygularla baş edebilir ve böylece eğitimde başarıya ulaşabilir. İnsanın hayata hazır olup karşılaşacağı problemlere çözüm üretebilmesi kendisini tanıyıp doğru şekilde ifade edebilmesine bağlıdır. Duygularını iyi tanıyan çocukların güçlüklerle baş etmede çok daha başarılı oldukları bilinen bir gerçektir (Goleman, 2000, Somoncuoğlu, 2005). Duyguların, çocuğun gelişiminde önemli rolü vardır. Bizler bazı duygularımızla doğar, bazı duygularımızı da sonradan ediniriz. Okul öncesi çocukluk döneminde duygular daha ağır basar. Bu yüzden çocuk çevresindekilerle duygusal bir iletişim içerisindedir. İlerleyen yaşlarda ise akla ve mantığa uygun davranışlar sergilemeye başlar. Bu durum bize çocuklarda önce duygusal güçlerin, ardından zihinsel güçlerin geliştiğini gösterir. Bir başka deyişle çocukluk döneminde duygusal gelişimin temelleri atılmış olur (Yavuzer, 2001; İçmeli, 2013). Özellikle de güven duygusu, çocuğun kendini güvende hissetmesi ya da başkalarını güvenli bulması psikolojik sağlığı için çok gereklidir. Güven duygusunun gelişmesinde bağlanma ilişkileri göze çarpmaktadır (Yıldız,2018:161). Bu noktadan yola çıkarak “10-14 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Ebeveynlere Bağlanma, Tanrı’ya Güven ve İyi Oluş İlişkisi” adını taşıyan araştırmanın temel kuramsal çerçevesi Bağlanma teorisine dayanmaktadır. Bir yaratıcıya bağlanma eğilimi tüm insanlarda doğuştan var olan bir özelliktir. Çocuğun zihni geliştikçe somuttan soyuta doğru giden bir algılama başlar, düşünce alanı giderek genişler ve derinleşir. Kendi gücünün dışında var olan evrenin yaratılışını anlamaya çalışır.

Allport'a göre (1950), çok güçlü bir inanç insanın manevi ve fiziksel durumunu derinden etkilemektedir. Manevi hayatları hızla şekillenen ortaokul öğrencilerinin zihinlerindeki Tanrı İmgesi hem içten hem dıştan etkilerle çocukta gözlenebilmektedir. Araştırmada 10-14 yaşları arasında olan ortaokul öğrencilerinin Tanrı'yı düşündüklerinde nasıl algıladıklarını ve bununla bağlantılı olarak Tanrı'ya güven boyutlarının anne babaya bağlanma şekilleriyle ve iyi oluşlarıyla nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu görmek amaçlamaktadır.

Ahlaki ve toplumsal değerlerin, dini inanç ve öğretilerin çocukların kişilik ve karakter gelişiminde çok önem arz ettiği bilimsel bir gerçektir (Hökelekli, 2016). Manevi yaşam ve değerler alanının bilgisiyle, bilimsel bilgilerin bütünleşmesi insana değer katacak, yaşama sevincimizin kaynağı olan maneviyatı daha iyi anlamamıza kaynak olacaktır (Özdoğan, 2009).

Geleceğine en saf duygularla yönelen çocuk, ailesinden gördüğü her bilgiyi farkında olmadan kabul eder yani model alır. Model alma yoluyla öğrenme çocukların kişiliklerinin oluşmasında çok önemlidir (Kılavuz, 2005). Yetiştirdiği çocuğun mutlu ve sağlıklı olduğunu görmek hem ebeveynlerin hem de eğitimcilerin en büyük hedefidir. Bu amaçla çocuklarımızın doğal yapılarını bozmadan onları nasıl yetiştireceğimizi bilmek yetişkinler olarak bizim görevimizdir (Yıldız, 2012).

İnsan gelişiminin anlaşılması alanındaki tüm çalışmalarda son yıllarda önemli bir ilerleme yaşanmıştır. Fakat hala cevaplarını aradığımız önemli sorular mevcuttur (Thompson, 2006).

ARAŞTIRMA PROBLEMİ:

Çocuk ve ergenlerde istenilen davranış değişikliklerini sağlayabilmek için öncelikli olarak onların psikolojik ihtiyaçlarının uygun şekilde karşılanması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar; sevgi, disiplin ve temel değerlere bağlı olarak özgürlüktür. Birbiriyle ilişkili olan bu ihtiyaçlar gelişim evre ve zamanlarına göre öncelik ve önem yönünden değişiklik göstermektedirler. İlk dönemlerde sevgi ihtiyacı ön planda iken, ergenlik döneminde disiplin ve özgürlük ihtiyaçları baskın hale gelmektedir (Yörükoğlu, 2000:172). Özdoğan (2010) özgürlüğün gıdasının maneviyat olduğunu belirtir.

Manevi yaşam, hayatı anlamlandırma ve anlam arayışıyla ilişkili olduğu için düşünce sisteminde somuttan soyuta geçen ergenin bu anlam arayışında daha zengin, daha geniş yelpazede bir bakış açısını sorgulaması gelişimsel olarak beklenir. Hayatın tüm alanlarında çocuk bilişsel kapasitedeki artış sebebi ile çok yönlü düşünme kapasitesi kazanır ve dikkat süreleri artar. Çocukluktan ergenliğe geçişte nöronların sayısı çoğalır ve aralarındaki bağlantılar daha zengin ve daha karmaşık hale gelir. Böylece ergenlerin düşünce yapısı da karmaşık bir hal alır (Blakemore, 2012). Akıl yürütme, mantıklı düşünme, muhakeme, atılganlık, öfke, coşkunluk gibi duyguların yönetildiği beyindeki frontal lob henüz gelişimini tamamlamamıştır. (Gogtay vd. 2004). Bu süreçteki bireylerin kötü alışkanlıklara, suç davranışlarına yönelmesi ile sağlıklı gelişimsel süreçlere yönelmesi olasılığı eş değerde bir risk taşımaktadır (Akyel, Kayış ve Yüncü, 2018). Bu sebeple 10-14 yaşları arası manevi yaşamın gelişiminde oldukça önemli bir dönemdir. Ergenliğe yaklaştıkça 11 yaşa doğru bilişsel gelişimin yanında duyuşsal gelişim de ilerler. Çevrelerindeki insanlar ve olaylarla beraber yaşamı anlamlandırmaya çalışırlar. Yetişkinler tarafından kendilerine anlayabilecekleri bir Tanrı imgesi sunmanın önemi çok büyüktür çünkü “Tanrı imgesi” çocuğun manevi dünyasının anahtarı olma niteliğindedir

(Yıldız, 2012). Din Psikolojisi alanında yapılan araştırmalar, çocuğun manevi olarak dine yabancı olmadığını, aksine onun gelişim özelliklerine bağlı olarak ve çevresiyle olan etkileşimiyle geliştirdiği bir yatkınlığının olduğunu vurgular (Tavukçuoğlu, 2002). Bu yaşa kadar zihinlerinde oluşturdukları farklı Tanrı imgeleri mevcuttur ve ebeveynlerine bağlanma tarzlarıyla beraber iyi oluş düzeylerinin de ilişkili olduğu düşünölmüştür. Bu amaç doğrultusunda;

“10-14 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Ebeveynlere Bağlanma, Tanrı’ya Güven ve İyi Oluş İlişkili midir ?” sorusuna aranmaktadır.

ARAşTIRMA SORULARI

1. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeylerine Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

5. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma tarzları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
9. Ebeveyne güvenli bağlama ile Tanrı imgesi arasındaki ilişkide iyi oluş düzeyinin aracı etkisi var mıdır?
10. Çevrende en mutlu kişi kim?
11. Çevrende Allah'a en yakın kim? Bu kişinin sence en güzel özelliği ne? En çok kim dua eder? Sence duaları kabul oluyor mudur?
12. Allah deyince ilk aklına gelen kelimeler hangileri? Sana Allah kelimesi neyi çağrıştırıyor?
13. Henüz küçükken Allah'ı nasıl hayal ediyordun? Şimdi nasıl düşünüyorsun?
14. Tehlike anında ne yaparsın? Kime veya neye sığınma ihtiyacı duyarsın? Neden?
15. Gelecek için Allah'tan beklentilerin neler?

ARAŞTIRMANIN KONUSU:

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin manevi dünyasının temeli olan Tanrı imgesinin ve Tanrı'ya güven duygusunun ebeveynlerine bağlanma tarzları ve iyi oluşları ile ilişkisi bu araştırmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI:

Bu tez, 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin sahip oldukları Tanrı imgesini ve bununla bağlantılı olarak Tanrı'ya güven boyutlarının anne babaya bağlanma Şekilleriyle ve iyi oluşlarıyla nasıl ilişkili olduğunu görmeyi ve bu üç değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını bulmayı amaçlar.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:

Çocukluk dönemi insan yaşamındaki gelişim yolculuğunda en hassas dönem olarak bilinmektedir (Yılmaz, 2012). Erikson çocukluktan olgunluğa kadar yürüttüğü klinik çalışmalarına dayanarak Őöyle der: "Çocukluk insanı insanlığa başlatan ilk sahne, kendine özgü yeti ve eksiklikleri yavaş, fakat açık bir Şekilde geliştiren önemli bir ortamdır"(Erikson,1984). Çocuğun etrafındaki olumlu ve olumsuz pek çok öğeyi öğrenmeye açık oluğu göz önüne alınarak bu araştırma düzenlenmiştir.

Okul öncesi dönemde duygusal boyutta olan davranış ve ilişkileri ilerleyen yıllarda "mantık kurallarına uygun düşünce" olarak varlığını hissettirmeye başlar(Yavuzer, 2001;

Türk,2014). Duyguları gelişim aşamasında çocuk, ailesi tarafından verilen her türlü bilgiyi farkında olmadan kabul eder. Ebeveyn ve çocuk ilişkisi kalıcı bir duygusal bağıdır. İnsanlarla ilk etkileşimleri ve sonrasında yaşadıklarıyla çocuk, farklı şekillerde bağlanma ve kabullenme belki de reddetme tarzları oluşturur. Bu noktada model alma yoluyla öğrenmenin önemi daha çok açığa çıkar (Kılavuz, 2005). Bir bebeğin doğumundan sonra bağlanmayla başlayan hayat serüveni farklı çevresel etkenler ve içsel yaşantılarla değişim ve gelişim içerisindedir. Bireyin çocukluk yılları boyunca zihninde oluşturduğu Tanrı imgesi ilerleyen yıllarda manevi yaşantısına olumlu ya da olumsuz etkiler bırakırken iyi oluş hallerini, mutluluk düzeylerini ve hatta aile ilişkilerini de şekillendirebilir.

İyi oluşu anlamak ve arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak çocukların ve ergenlerin karşılaştıkları stresli yaşam olaylarında koruyucu bir kalkan görevi görür (Yurdabakan ve Uz Baş, 2017). Bu noktadan hareketle, bu çalışmada 10-14 yaşlarındaki öğrencilerde iyi oluşlarının potansiyel yordayıcıları olarak Tanrı'ya güven duyma ve ebeveynlerine bağlanma tarzlarındaki algıları ilişkili olacağı düşünülerek çalışmaya dâhil edilmiştir. Özellikle son zamanlarda yapılan araştırmalarda Tanrı'ya güven duygusu işlenmiş fakat bu çalışmaların bağlanma ve iyi oluş durumlarıyla ilişkisini hem nicel hem nitel verilerle destekleyen çalışmalar sınırlı bulunmuştur. Ergenler için beş boyutlu iyi oluş ölçeği, ebeveynlere karşı duydukları güvenli bağlanma düzeylerinin ve Tanrı'ya güven durumlarının ilişkisinin anlaşılması için alana katkı sağlanacağı düşünülmüştür.

TEMEL KAVRAMLAR:

Bağlanma: Bağlanma sözlükte “bağlanmak eylemi” olarak geçer. Bağlanmak “sevmek, içten bağlı olmak, tutulmak” anlamına gelir (Püsküllüoğlu, 1999). Bir insanın, hayatını devam ettirebilmesi için ihtiyaçlarını tedarik eden insanlara karşı yoğun ve kalıcı duygusal bağa bağlanma denir (Bowlby, 2012). Bağlanma yaşantıları bebeklikten yetişkinliğe hayatın her alanında her anında görülür (Solmuş, 2012). Bağlanma kuramının temelini oluşturan bağlanma kavramı yakın ilişkilerin oluşum temelini teşkil ederek gelişim psikolojisi içerisinde yer alır (Göcen, 2020). Bowlby (2012) bebekle bakıcısı arasındaki ihtiyaçların sadece biyolojik ihtiyaçlar olmayıp psiko-sosyal ve manevi ilişki ihtiyaçlarını da kapsadığını ve hatta kişinin edindiği ilk ilişki tecrübelerinin insan-Tanrı ilişkisine de yansıdığını savunmuştur.

Tanrı’ya Güven: Güven kelimesi sözlükte “bir şeyden umulan, beklenen niteliğe inanıp ona göre davranma” tanımının yanı sıra “korku, şüphe ve çekinme duymadan inanma ve bağlanma” olarak yer alır (Püsküllüoğlu, 1999) Bireyin hayatta sağlam duruşunu, kendine ve çevresine olumlu bakışını ifade eden bu tanım bağlanmayla beraber inanma duygusunu içerir. Bireylerin güven hallerini araştırma konusunda yapılan bilimsel çalışmalar bağlanma kuramına dikkat çekmektedir (Yıldız, 2018: 161). Bebeğin bakıcısına karşı kurduğu duygusal bağın niteliğinin gelecekteki ilişkilerinin zeminini hazırladığı varsayımına dayanan bu kuram, Tanrı’ya bağlanmayı da işaret eder niteliktedir. Kişinin kendine özgü olarak Tanrı’yla kurduğu duygusal bağa dayanarak zihninde oluşturduğu imgeye Tanrı İmgesi denir (Göcen, 2020). Tanrı imgesi, inanan kişinin içsel deneyimine dayanır (Rizzuto, 2017). İmgenin görsel bilgilerin zihinsel temsili, genel görünüm, izlenim, imaj olduğunu vurgulayan Budak (2000), Tanrı İmgesini duygu yüklü zihinsel temsiller olarak ifade eder. Peker (2013: 97), zihinde önceden idrak edilen olay kavram

ya da objelerin tekrar zihinde canlanması, yeniden anlam kazanması olarak Tanrı İmgesi ve Tanrı İmajını ortak bir çerçevede buluşturur.

İyi Oluş: Pozitif psikoloji öncülerinden Norman M. Bradburn (1969) pozitif iyi oluşu mutluluk olarak adlandırırken, olumlu ve olumsuz duygu halleri arasındaki içsel denge olarak nitelmiştir. İyi oluş, hayatın var olan zorluklarıyla ilgilenme algısını gerektirir (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002). Bu da kendilik ve kendini gerçekleştirme sürecini vurgular. Ryff, yaşamda karşı karşıya kalınan zorluklarla mücadele edebilme ve yönetmeyi psikolojik iyi oluş olarak tanımlar (Şengür, 2020). Seligman (2011) araştırmasında iyi oluşun elementleri olarak olumlu duygu, bağlılık, ilişkiler, anlam ve başarıyı öne çıkarmıştır. İyi oluş psikolojik sağlığın iyi, bağlanmanın olumlu olduğunun bir göstergesi niteliğindedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Bilişsel Gelişim (Zihinsel Gelişim):

Zihnimizin çevremizi anlamaya çalışırken gerçekleştirdiği tüm işlemlere “biliş” denir (Erden, 2008: 72). Bilişsel gelişim; bir çocuğun nasıl düşündüğünü ve çevresini nasıl keşfettiğini anlatan bir ifadedir. Bu gelişim çocuğun çevresini algılamasına yarayan bilgi, yetenek ve problem çözebilme özelliklerinin doğumdan itibaren nasıl ilerlediğini kapsar. Bilişsel gücümüz bizi diğer tüm canlılardan zekâ olarak ayıran bir özelliğimizdir (Arslan, 2018). Bu noktada Piaget’in Bilişsel Gelişim Kuramı bir yol gösterici olacaktır.

1.1. Piaget’in Bilişsel Gelişim Dönemleri:

20. Yüzyılda Gelişim psikolojisi alanında en etkili araştırmacılardan biri de İsviçreli bilgin ve düşünür Jean Piaget’dir (1896-1980). Soyut sembolik akıl yürütme yeteneğinin insanoğlunu diğer canlılardan ayıran bir özellik olduğuna inanmış, nasıl bildiğimize dair biyolojik etkiler üzerinde çalışmış, farklı yaşlarda görünen düşünce yapıları arasındaki değişiklikleri sistematik olarak ortaya koymuştur (Bayhan ve Artan, 2004).

1920’lerden itibaren çocuklarda zeka gelişimini çalışan Piaget, zeka testinden alınan puanın zeka olmadığını belirtmiştir. Çocukların ilkel zihin yapısına sahip küçük yetişkinler olmadığını dile getirmiştir (Selçuk, 1997).

Piaget, Evrimsel Psikolojiye göre evrimleşmenin insan türünün bir özelliği olduğu gibi, çocuğun da yetişkinlik dönemine kadar evre evre geliştiğini savunur. Bu evrimsel

gelişim içinde bilgi, çocuğun iç özelliklerinden ortaya çıkar. Sosyal ve çevresel etkilerin ötesinde, bilgiyi oluşturan ve geliştiren çok güçlü bir insan özü, insan aklı vardır. İnsanın içinde, toplumsal etkilere kesinlikle kapalı biyolojik yapıların mevcut olduğunu savunur (Ergün, 2006).

Piaget'e göre bu kuramda iki temel açı mevcuttur: bilme süreci ve bu edinimi yavaş yavaş kazandıkça geçirdiğimiz aşamalar.

1.1.1. Bilişsel Gelişim Süreci:

Piaget yeni doğan bebeklerin reflekslerle doğduklarını, bu refleksleri kullandıkça çevrelerine uyum sağladıklarını ve bunların kolaylıkla yapılanmış şemalarla yer değiştirebildiğini savunmuştur. Doğumdan itibaren bebeklerin sahip oldukları iki refleks emme ve yakalamadır. Bebek cisimlere dudaklarıyla dokunur ve eline değen cisimleri tüm avucu ile yakalar. İşte arka arkaya devam etme özelliğiyle belirlenebilen bu hareketlere Piaget, **şema** adını verir (Yavuzer, 1999). Bu şekildeki anlamlandırmaları bilişsel dünyamızın yapı taşları olarak yorumlar ve bunları şema (schema-schemata) terimiyle ifade eder. En küçük bilişsel tasarımlarımız şemalardır (Yavuzer, 1999).

Zeka; bireyin çevresine uyum süreci, **uyum**; insanın çevresi ile etkileşiminde **denge** anlamına gelir. İnsanın yaşam boyunca tüm çabası dengeyi kurmaktır. Her dengesizlikte kişi çevresiyle dengeyi yeniden kurmak için çaba harcar (Başaran, 1996). İnsanda var olan uyum çabası yaşamboyu süreklidir. Dengeleme kavramı Bilişsel Gelişim Kuramının temelini oluşturur. "Adaptasyon" bir başka deyişle "uyum" Piaget'ye göre bilişsel gelişimin en temel amacıdır (Öngen, 1995).

Bir biyolog olarak Piaget organizmanın çevresine nasıl adapte olduğuyla ilgilidir ve bunu zekâ olarak yorumlamıştır. Davranış şema denilen zihinsel yapılarla yönetilir. Birey şemaları dünyayı temsil etmek ve davranışı belirlemek için kullanır. Biyolojik

dürtüyle ortaya çıkan adaptasyon şemalar ve çevre arasında denge kurmayı hedeflemektedir (Günçe, 1978).

İnsanın hayatta kalması ve ilerleme kaydedebilmesi için çevresiyle etkileşimde olması gerekir. Çevreyle kurduğu dengenin niteliği biliş gücüyle yani zekâsıyla orantılıdır (Başaran, 1996).

Piaget yetişkinlerde etkileşim süreçlerinde iki basamaktan bahseder: özümleme ve uyuşum. En karmaşık durumlarda bile kişi, bu iki süreci de yaşam boyunca çevreye uyumda kullanır. Özümleme ve uyuşumun kesintisiz devamında bilişsel örüntü de sürekli değişir bu da bireyin bilişsel gücünü sürekli değiştirir (Flavell, 1963). Örneğin, kalemi ağzına götüreren çocuk onun süt vermeye değil, diş kaşımaya yaradığını fark eder. İşte bu uyumdur. **Örgütlenme** ise bu bilgi parçalarının birbirleriyle ilişkilendirilmesi, eşgüdümlemesidir (Günçe, 1978).

Kişinin çevreyle etkileşiminde birinci yön özümlemedir. İnsan bozulan dengesini yeniden kurabilmek için çevresiyle etkileşime geçtiğinde çevresinden gelen yeni etkileri sindirerek özümle. Böylelikle kişi çevrenin etkilerini geçmiş yaşantılarına uydurarak dengeyi bulur (Öngen,1995).

Kişinin çevreden gelen etkilere uyuşum göstermesi ise etkileşimin ikinci yönüdür. Özümleme çabasıyla insanlar bilişsel güçlerini değiştirip geliştirerek çevreye uyarlar. Her yeni yaşantı bilişsel örüntüyü biraz değiştirir ve insana her seferinden daha farklı bir davranış sergileme imkanı sağlar. Bu da zekamızın gelişimine katkıda bulunur (Başaran, 1996).

1.1.2. Bilişsel Gelişim Evreleri:

Piaget insanın çevresine anlam vermekte birbirinden farklı olan 4 dönemden geçerek oluştuğunu savunur. Böylelikle sadece çocuğun bilgiyi basamak basamak nasıl edindiği değil zekânın doğasını da anlayabileceğimizi vurgular. Bu evreler şu şekildedir:

0-2 Yaş Duyusal-Motor Dönem

2-7 Yaş İşlem Öncesi Dönem

7-11 Yaş Somut İşlemler Dönemi

11 Yaş Üstü Soyut İşlemler Dönemi

1.1.2.1 Duyusal-Motor Dönem (0-2 yaş)

İlerideki zihinsel etkinliklerin temeli sayılan bu yaşantılarda ana hedef duyusal ve motor yaşantı ve etkinlikleri olduğu için Piaget bu dönemi “duyusal-motor dönem” olarak adlandırmıştır.

Davranışları refleks hareketlerden oluşur. Emme ve yakalama refleksleri yaşamlarının devamı için gerekli olan en önemli hareketleridir. İlk biliş şemaları doğduktan hemen sonra oluşmaya başlar. Dudağına parmağınızla dokunsanız hemen emmek ister, ya da parmağınızı avucuna koysanız onu sıkıca kavrar. Piaget doğduktan hemen sonra gözlemediği bebeklerde 15. ve 30. dakikalarında ellerini emmeye başladıklarının bilgisini verir (Yavuzer,1999).

İlk bir ay içerisinde bebek eliyle ağız arasında uyumlu hareketler yapmaya başlar. Görme ve işitme denge içinde ve uyum halindedir. Piaget buna “kazanılan ilk uyumlar” adını verir.

Bu dönemin başlangıcında bebek kendini diğer cisimlerden ayırt edemez. Nesne sürekliliğini kazanan bebek motor becerileriyle sayısız denemeler yaparlar. Bu denemelerle kendilerine veri toplarlar. Her bir davranışın sonucunda neler olabileceğine dair tecrübeler edinirler. Örneğin emziği ters verirsek yine emmeye çalışır ama bundan rahatsızlık duyar. Kendisinde önceden kodlanmış olan şemayı yeniden düzenleyerek çevresini anlamlandırmayı sağlayacak yeni zihinsel yapılar geliştirir ve bir süre sonra eline alıp ters ise çevirip emziği emer (MEB, 2014: 3).

Dönemin temel karakteristik özellikleri:

- Yeni doğan çevreyi hareket ve duyuları ile tanır
- Emmek, yakalamak, bakmak ve dinlemek gibi refleks hareketlerden amaçlı davranışlara geçer
- Kendilerinin diğer insan ve cisimlerden farklı olduğuna algılar
- Kendileri görmese de cisimlerin devamlılığı olduğunu anlar
- Kendi hareketlerinin bir şeye sebep olduğunu fark eder.

Bir çocuğun erken dönemde tüm deneyimi refleks hareketler, duyular ve motor cevaplardan ibarettir. Büyüme gerçekleştiğinde çocuklar sadece sürünmek ve yürümek gibi fiziksel olayları öğrenmez aynı zamanda iletişimde olduğu insanlardan dili de öğrenirler (MEB, 2014). Duyusal motor dönem boyunca çocuk keşfeder. Yeni bir eylemin tekrar yapılabileceğini anlayınca ilk deneyimine döner ve Piaget'in "döner tepki" dediği yol ile eylemi yine gerçekleştirir. Döner tepki hareketi sürdürme amaçlı tekrarlama faaliyetidir. İlerleyen zamanlarda çocuk artık her duruma uyum gösterir hale gelir, hatta bu dönemin sonunda artık icat etmeye, farklı zihinsel tertip ve birleştirmeler kurarak yeni araçlar meydana çıkarır (Yavuzer, 1999).

1.1.2.2 İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)

Dili oldukça gelişen çocuk kendine göre bir lisan geliştirmiştir. Çok karmaşık dil kalıplarını anlayamazlar. Hiç ortamda bulunmayan hatta belki var olmayan şeylerin yerini tutan semboller geliştirirler ve sembolik oyunlar kurarlar. Örneğin bir arabayı telefon gibi kullanıp konuşabilirler (Ayvacı, 2010).

Dönemin temel karakteristik özellikleri şu şekildedir:

- Çocuk bu dönemde ben merkezlidir. Kendini başkasının yerine koyamaz.
- Cisimleri bir tek özellikleri ile gruplandırabilir

- Birbirine benzeyen fakat bir noktada farklı olan cisimlerdeki farkı göremez

Bu dönemde dili geliştikçe çocuğun düşüncesi yaygınlaşır ve hızlanır. Güneş ve ay hareket ettiği için bunlara canlı gözüyle bakarken ateşin başkaları tarafından yakıldığını görmesi ya da arabayı başkasının çalıştırmasıyla hareket ettirmesi durumlarında bunların canlı olmadığını idrak edebilir (Yavuzer, 1999). Piaget yaptığı değişmezlik deneyi ile çocukların bu dönemde görsel algının etkisinde kaldıklarını deneyimlemiştir. Çünkü çocuklarda henüz korunum ilkesi gelişmemiştir. Bir nesnenin mevcut şeklinin etkisi altında kalmadan uzayda değişik şekillerde yerleştirilince o nesnenin aynı kaldığı ilkesine korunum ilkesi denir. İşlem öncesi dönemdeki çocuğa “Bir kilo pamuk mu daha ağırdır bir kilo demir mi?” diye bir soru yöneltilir. Ayrıca tersine düşünme olayının da bu yaşlarda gerçekleşmediğini yaptığı deneylerle ispatlamıştır (Özyürek, vd 2017).

Bu dönemde ‘bütünleştirme’ gerçekleşir. Çocuk ilişkisiz nesnelere ve düşünceler arasında bağlantı kurabilir fakat parçayla bütünü aynı zamanda düşünemez. Çocuk ayrıntıları dikkate almadan görür. Zihinsel kıyaslama olayı 7 yaşa kadar mümkün değildir. Çocuk bu dönemde hala benmerkezcidir. Benmerkezcilik kişinin kendi bakış açısı ile başka bir bireyin bakış açısı arasında ayrım yapamamasıdır (Selçuk,1997).

1.1.2.3 Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş)

Dönemin temel karakteristik özellikleri şu şekildedir:

- Çocuğun ben merkezliliği artık yerini sosyal davranışa bırakır.
- Korunum ilkesi ve tersine dönebilirlik gelişir.
- Nesnelere artık sadece yüzeysel özelliklerine bakmaz mantıksal çıkarımlar da yapar.
- Sıralama, sınıflama ve sayısal ilişkiler oluşur.
- Somut objelerle ilgili mantıksal yaklaşımlarda bulunur.

- Düşüncelerini tek ve mantıksal bir sistem içinde asla bütünleştiremezler (Senemoğlu, 2005).

Çocuklar bu dönemde somut işlemleri tersine döndürebildikleri için korunum ilkesini anlayabilirler. $8=5+3=6+2=7+1$ gibi işlemleri yaparak aynı sonuca farklı yollardan ulaşabilirler. Bir önceki dönemle bu dönem arasındaki fark çocukların kazandığı **sıralama** yeteneğidir. Nesnelere uzunluklarına ya da ağırlıklarına göre sıralayabilirler. Ya da kendileri sınıfça boy sırasına geçebilirler. Bunun yanı sıra tüm mavi objeleri bir grupta toplayabilirler. Bunun sebebi **sınıflandırma** dediğimiz mantıksal işlem özelliğini kazanmış olmalarıdır (Artan ve Bayhan, 2004:60).

Bu dönemdeki çocuklarla yapılan soyut algılarıyla ilgili çalışmalarda somutlaştırarak anlatıldığında çok daha iyi bir öğrenme gerçekleştiği tespit edilmiştir. Örneğin nüfus yoğunluğu gibi bir kavramı anlatmak için sınıfta bir daire çizilip içine on öğrenci konulmuş ve hareket etmeleri istenmiştir. Bu şekilde bir somut örnekle kavram çocukların aklında çok daha iyi yer etmiştir (Selçuk, 1997).

Bu dönemde çocuk merak ettiği becerileri öğrenmeye başlar ve çocuk düşündüklerinin işlevsel düzeyde gerçekleşmesinden çok keyif alır. Örneğin bu dönemde okumaya geçmesi, sayıları kullanabilir hale gelmesi bu beceriler arasında sayılabilir (Aral ve Baran, 2011).

Çocuğun bu dönemde okumaya geçmesi ile birlikte dili kullanımı da hızla gelişir. Çocuk sadece olayların ve nesnelere adlarını öğrenmekle kalmaz onları betimleyecek sıfat ve edatlarda edinir. Sözcük dağarcığı 3000 kelimeye ulaşır. Çocuk bu dönemde benzerlikleri ve farklılıkları ayırt eder (Yavuzer, 1999:119).

1.1.2.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 Yaş Üstü)

Araştırmamızın temelini oluşturan bu yaş döneminin temel karakteristik özellikleri şu şekildedir:

- Artık tamamen soyut düşünebilirler ve soyut konularla ilgilenmeye başlarlar.
- Elde ettiği sonuçlarla ilgili genellemeler yapabilir.
- Gerçeği bilimsel olarak keşfedebilirler.
- Çocuk her türlü problemi çözebilmek için çıkarım yapabilme ve yargılama gücüne sahiptir.

Piaget, ergenlik boyunca devam eden bilişsel gelişimin son döneminin 12 yaşından başladığını belirtmiştir. Soyut düşünce dönemi zihin gelişiminin en son dönemidir. Ergenin soyut işlemleri yapabilmesi için hem beynin olgunlaşmasının hem de soyut işlem yapmasını gerektirecek bir çevrede bulunmasının gerekliliğini aktarır. Somut işlemler döneminde çocuk kendine soyut olarak verilen problemleri çözemez fakat bu dönemde zihninden işlemler yapabilir. Elde ettiği verilerle gruplar oluşturabilir ya da grupları bozarak farklı özelliklerde yeni gruplamalar yapabilir, kıyaslayabilir. Bu dönem ergenliğe girmekte olan çocuğun dünyadaki farklılıkları anlamaya ve düşünmeye başladığı bir dönemdir. Önceden düşünmeye, ileriyle ilgili tahminde bulunmaya başlar (Senemoğlu, 2005; Ahioğlu-Lindberg, 2011).

Bu dönemde ergen, harekete geçmeden önce bir soruna birçok farklı çözümü düşünme yeteneğine sahiptir. Bu, verimliliği büyük ölçüde artırır, çünkü birey bir problemi çözmeye başarısız olma ihtimalinden kurtulur. Dünyaya uyum başarısını en üst düzeye çıkarmaya çalışırken geçmiş deneyimleri, mevcut istekleri ve gelecekteki sonuçları dikkate alır (Salkind, 2004)

Piaget, "varsayımsal-tümdengelimli akıl yürütme" olarak adlandırdığı şeyin, entelektüel gelişimin bu aşamasında gerekli olduğuna inanıyordu. Bu noktada gençler soyut ve varsayımsal fikirler hakkında düşünme yetisine sahip olurlar. Genellikle "ne olurdu" türü durumlar ve sorular üzerinde kafa yorurlar ve birden çok çözüm veya olası sonuçlar hakkında düşünebilirler. Varsayımsal, geleceğe yönelik ve ideolojik sorunlarla ilgilenirler (Cherry, 2020).

Ergen bireyler herkesin onları izlediğini ve dünyanın onların etrafında döndüğünü sanırlar. Bu sebeple dış görünüşlerine ve giyimlerine çok dikkat ederler. Herkesin onları izlediğini sanmalarının sebebi hayali seyircileridir. Bu hayali seyircilerinden beğeni almak, takdir toplamak için bir kahramanlık gösterisi yapabilirler. Tehlikeli hal alan kahramanlıkları eğer bir yetişkin tarafından engellenmek istenirse saldırgan davranışlar gösterebilirler. Kötü olayların sadece başkalarının başına gelebileceğini, fakat onların başına gelmeyeceğini düşünürler. Öyle bir inanış halindedirler ki kimse onlar kadar sevemez ve onların yaşadığı duyguları yaşayamaz (Doğan vd, 2019).

2. Duygusal Gelişim:

Bebekler dünyaya geldiklerinde bazı duygusal davranışlara sahip değillerdir. Duygusal gelişimleri öğrenme ve olgunlaşmaları sonucu oluşur. Duygusal davranışın olgunlaşmasının temelini iç salgı bezlerindeki gelişim sağlar (Yavuzer, 1999). Doğduktan sonra ihtiyaçlarının karşılanmasıyla inşa edilmeye başlanılan güven duygusu çocuk için hayati önem taşır.

2.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma bir çocuğun hayatını devam ettirebilmesi için ihtiyaçlarının karşılanması üzerinden bunu karşılayan veya karşılamasını beklediği insanlara karşı olumlu ya da olumsuz olarak yoğun ve kalıcı duygusal bir bağlıdır (Bowlby, 2012). Bağlanma diğer insanlarla duygusal bağ kurma sürecidir (Meyer ve Pilkonis,2001). Anne ile bebek arasında çift yönlü gelişen iletişim ve etkileşim sistemidir (Karakaş ve Dağlı,2019). Annenin bebeğe ve bebeğin anneye bağlanması şeklinde iki yönü olan bu kavram için İngiltere’de iki farklı terim kullanılır; annenin bebeğine bağlanması “bonding”, bebeğin

anneye bağlanması ise “attachment” olarak isimlendirilir. Dilimizde ise her iki durum için de “bağlanma” kelimesi kullanılmaktadır (Soysal vd, 2005). İçgüdüsel olarak bebek ve bakıcısı arasında bir bağ oluşur. Zamanla oluşan bu bağı ve bireyin psikolojik gelişimini nasıl etkilediğini odak noktasına koyan kuram Bowlby ve Ainsworth tarafından geliştirilen bağlanma kuramıdır (Sevinç, 2020). John Bowlby teorisinin temel ilkelerini formüle ederken Mary Ainsworth yenilikçi metodolojisi ile Bowlby’nin fikirlerini deneysel olarak test etmiştir. Bebeğin korunma ve hayatta kalma içgüdüünün doğal bir ürünü olarak ortaya çıkan bağlanma ilişkilerinin içsel çalışan modeller olduğu, zamanla bir prototipe dönüştüğü ve yetişkinlikteki ilişkilere bir zemin hazırladığı düşünülür. (Bartholomew, 1990:147; Sevinç,2020:87). Ainsworth, Blehar, Wall ve Waters (1978) Yabancı Ortam Testi araştırmaları sonucunda üç ana örüntü üzerinde durmuştur:

2.1.1. Güvenli Bağlanma: En yaygın biçimiyle Yabancı Ortam Testi sırasında annesi odayı terk eden bebek huzursuz olmuş, annesi geri geldiğinde rahatlamış ve keşfe devam etmiştir. Çocuk anneyi güvenli bir üs olarak görmektedir. Bu tutum Bowlby’nin doğanın orijinal modeli kavramlaştırmasına uygundur.

2.1.2. Kaygılı/Kararsız(iki yönlü) Bağlanma: Yabancı Ortam Testi sırasında bu tip bağlanmış bebekler annelerinin/bakıcılarının isteklerine tutarsız tepki göstermiş, etkinlikleri kesintiye uğratmış bazen tepkisiz kalmış bakıcılarının tutumlarına o kadar kafayı takmışlardır ki kaygılı ve kararsız görünmüşler, keşfe çıkamaz hale gelmişlerdir.

2.1.3. Kaygılı/Kaçıncı Bağlanma: Çocukların rahatlama ve yakın temas arzularını sürekli reddeden ya da caydırıcı bakıcılara karşı bebekler Yabancı Ortam Testi sırasında ortamında ayrılıklardan etkilenmez görünmüşler, bakıcılarıyla temastan kaçınmışlar, oyuncaklarına odaklanmışlardır.

2.1.4. Dağınık/Yönü Belirsiz Bağlanma: Yakın bir zamanda ortaya konulan **Dağınık/Yönü Belirsiz Bağlanma** tarzı bebeğin temel bakıcısının depresyona

girdiğinde, rahatsız olduğunda ya da belirli bir şekilde çocuğu istismar edici davranışlar sergilediğinde ortaya çıktığı görüşünü desteklemektedir (Hazan,1998:11).

Bağlanma tarzları bağlanmayı anlamlandırmada önemli bir yol gösterici olmuştur. Örneğin duygu iletişimine ve duyguları anlamaya yaptığı katkılardan ötürü bağlanmayı anlamak faydalıdır. Bir kaç çalışmada, güvenli bağlanmış çocukların duyguları, özellikle de olumsuz duyguları anlamada daha ileri bir düzeyde oldukları görülmüştür. Thompson (2006) Amerikalı bir araştırmacı olarak araştırmalarının büyük çoğunluğunun orta sınıf Amerikalı aileler üzerinde gerçekleştirildiğini, Türkiye’de yaşayan ailelerin, Amerikalı ailelerden pek çok yönden farklılaşabileceğini bu bakımdan kültürün, güvenli bağlanmanın kökenlerinin anlaşılmasında ve küçük çocuklardaki gelişimsel sonuçlarının incelenmesinde ciddi bir role sahip olduğunu vurgular. Bu fikir Maslow’un(2011) şu cümlesini hatırlatır niteliktedir: “Hem etkin hem edilgen bastırma, büyük olasılıkla yaşamın erken aşamalarında anne, baba ya da kültürün onay vermesine bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır” (Maslow, 2011: 203).

Erken yaşlarda ortaya çıkan ve süreklilik gösteren bağlanma durumu bireyin diğer insanlarla ilişkisini şekillendirmesi açısından değerlidir. Bağlanma kuramına göre insan hayatı için bağlanmanın üç temel işlevi vardır; fiziksel gereksinimleri karşılama, dünyayı keşfederken geri dönülebilecek güvenli bir liman ve yaşama karşı güven duygusu geliştirebilme olanağı (Bowlby, 2012). Bowlby, bu gereksinimler yeterli seviyede karşılanmadığında, çocukta oluşan öz benlik algısıyla bağlantılı olarak bir hastalık gelişebileceğini savunur (Tüzün ve Sayar, 2006). Konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalarda yeme bozukluğu olan bireylerin işlevsel olmayan kişilerarası şemalara sahip oldukları görülmüştür (Oral ve Şahin, 2008:47)

Ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada (Sumbas ve Sezer,2017) çocukların umut düzeyleri ve sosyal karşılaştırmaları ile anne babalarına güvenli bağlanmaları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yine ülkemizde yapılan bir başka

önemli çalışmada anne ve babaya güvenli bağlanmanın birbirinden bağımsız olarak bütün benlik alanlarında olumlu değerlendirmeyle ve düşük kaygıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Sümer ve Şendağ, 2009).

Din psikolojisi açısından bağlanma kuramına baktığımızda Dine Bağlanma Teorisi yaklaşımının odak noktasını Tanrı'ya bağlılığın nasıl algılandığı olgusu oluşturmaktadır (Hayta, 2006). Bowlby'nin bağlanma kuramını Kirkpatrick din alanına genişletmiş (2006), kişinin bebekliğindeki bakıcısıyla olan ilişkisinin Tanrı ile olan ilişkisine kadar uzandığını belirtmiştir. Eğer birey kendisini Tanrı'yla iyi bir ilişki içerisinde hissedebiliyor ise sahip olduğu bağlanma modeli dini inanç ve yaşantıyı anlamada kullanışlı ve açıklayıcı olabilir (Kirkpatrick, 1995: 462). Çevreleriyle sağlıklı ve güven dolu bağlar kuran çocuklar için sahip oldukları ilişkiler faydalı ve doyurucudur (Yavuz, 2012).

2.2. İyi Oluş

Bireyleri nelerin güçsüzleştirdiğine değil, nelerin geliştirdiğine odaklanan ve özünde bencil ve narsistik bir yaklaşımı desteklemeyen pozitif psikoloji; iyi oluş, mutluluk, akış, kişisel güçlü yanlar, bilgelik, yaratıcılık, hayal gücü ile bireylerin nasıl geliştiğine ve iyilik hallerinin nasıl ilerlediğine bakar (Hefferon ve Boniwell, 2014). Pozitif psikoloji içinde yer alan iyi oluş ve öznel iyi oluş kavramları benzer görünse de özünde farklıdırlar.

İyi olma kavramı, ideal psikolojik işlevselliği ve deneyimi ifade etmektedir (Demirci ve Ekşi, 2015). Kahneman (1999) iyi olmayı nesnel mutluluk ve öznel iyi olma diye ikiye ayırır. Keyes ve arkadaşlarına göre ise psikolojik iyi oluşla öznel iyi oluş kavramsal olarak ilişkili olsalar da ampirik olarak farklı kavramlardır (Hefferon ve Boniwell, 2014). Bu ayrımı yapmaya çalışan araştırmacılar yaşamın doyum ve hazdan

daha çok şey içerdiğini, yapmaya değer olan şeyleri yapan bireyin erdemi de kendi potansiyeline dâhil ederek gerçek mutluluğa ulaşabileceğini vurgular. Özne iyi oluş, bireyin genel olarak kendi yaşam kalitesine ilişkin öznel değerlendirmelerine işaret eder (Yurdabakan ve Uz Baş, 2017:202). Özne iyi oluşu hazcı ve hedonist bir bakış açısıyla yorumlayan Diener'in (1984) aksine Ryff (1989) yaptığı çalışmayla iyi oluşu işlevsellikle açıklar. İnsanın kendi potansiyelini gerçekleştirme, yaşamdan doyum almaktan ziyade kendini kabul, diğer bireylerle olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel hâkimiyet, yaşam amaçları ve kişisel gelişim alt boyutlarından oluşan yaşamda karşılaşılan zorlukları yönetmek olarak karşımıza çıkan iyi oluş kavramı tümüyle işlevsel ve mutluluğun ötesinde bir kavramdır. Özne iyi oluşun üç bileşeni vardır. Bunlar; olumlu duygular, olumsuz duygular ve yaşam doyumunu olarak sıralanır (Dağlı ve Baysal, 2016).

Gilman ve Huebner'in (2006), 6.-12. sınıflarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda iyi oluşu yüksek olan ergenlerin kaygı ve depresyon düzeylerinin daha düşük olduğu, benlik saygısı ve umut düzeylerinin ise daha yüksektir olduğu bulgusunu vermişlerdir. Bu çalışmaya iyi oluş düzeyleri yüksek olan ergenlerin çevreleri ile çok daha olumlu ilişkiler içinde oldukları ve hatta akademik başarılarının da daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlik dönemi içindeki birey kendini bireysel olarak var etme, varlığını hissettirme, kişisel sınırlarını belirleme, aile içi çatışmalarını çözme ve bağımsızlığını ilan etme çabası içine girer. Böylece bireysel kararları ve eylemleri onu riskli davranışlara yönlendirebilir. Eğer ebeveynler ya da ergende problem çözme becerisi yeterince gelişmemişse konu uzar ve kendilerini anlamsız bir tartışmanın içinde bulurlar. Bazı durumlarda ergen kızgınlığını ve yaşadığı duygusal sıkıntıları gizler. Ergen için üzüntü ve kaygı yaşıyor olmak güçsüzlüğün göstergesidir (Brieskorn, 2019). Bu açıdan bakıldığında çocuk ve ergenlerin iyi oluş hallerini etkileyen faktörlerin incelenmesi oldukça önemlidir.

Bireyin psikolojik iyi oluşunun dini yönelim tipiyle ilişkili olduğu (Göcen, 2013) ve iyi oluşu yordayan faktörlerden arasında din ve maneviyatın da olduğu belirlenmiştir (Göcen, 2020).

3. İnanç Gelişimi

Köse ve Ayten'e göre (2013) inanç sistemi "insanın içindeki psikolojik atmosferi, kendi dışındaki toplumsal atmosferi ve onun ötesindeki aşkın boyutu açıklayan bir sistemdir." İnanç bir bağlılık ve teslimiyet duygusu olarak anlaşılmaktadır (Allport, 2016). İnsan gelişiminin, somut ve bireysel değerlerden, soyut ve evrensel değerlere, benmerkezci bir yapıdan başkalarının yararını da kendi yararı kadar gözetmeye doğru bir yol takip ettiği "gelişim psikolojisi teorilerinin" hepsinin temelinde inanç mevcuttur (Kuşat, 2012). Gelişim ilerledikçe bireylerin olgunlaştıkları, olgunlaşan bireylerin de olgun bir inanç tutumuna sahip olabilecekleri düşünülür. Buna bağlı olarak "olgunlaşmış dinî duygu ve düşüncenin de olgunlaşmış bir ahlâkî yargı ile paralellik göstermesi" beklenir (Allport, 2016).

İnanç gelişimi inanca ait duyguların içte filizlenmesiyle oluşmaya başlar. Bunun için duygu kavramına değinmek gereklidir. Latince "emovere" kökünden gelen "emotion" kelimesi harekete geçirmek, yaşamda bir canlanma anlamına gelir. **Duygu;** bireyin çevresine karşı iç dünyasında duyduğu hislerdir. Duygusal gelişim ise bireyin sosyal yaşam içerisinde öğrendiği, kendi benliğine ve başkalarına karşı hissettiği duyguların değişimidir. Duygusal etkileşim eksikliği ise bir çocukta hem fiziksel hem zihinsel gecikmelere sebep olabilir (Yavuzer, 1999: 47, 146). Her birey dünyaya gelirken bazı yetenek ve ilgi alanlarıyla donatılmış olarak yaşama başlar. Bu özelliklerden biri de hem doğuştan getirdiği hem de sonrasında sosyal yaşam içerisinde geliştirdiği duygularıdır (MEB, 2007). Karşıt özellikte varlık gösteren tüm duyguların asıl kaynağı

kalptir. Mutluluk, üzüntü, korku, ilgi, öfke, inanma, sevgi ve bağlılık bu duygulardan sadece bir kaçıdır (Nas, 2018).

Zihinden bağımsız bir olarak kalp ve bedeni eğitmenin bir yöntemi mevcut değildir. Düşünebilen bir varlık olarak insan; davranışa geçebilmek için nedenlere ihtiyaç duyar, sebepsiz bir davranışta bulunduğu hemen ardından bir takım gerekçeler olduğundan emin olmak ister (Gottlieb, 2012).

İnanç duygusunun çocuklarda “ne zaman” oluşmaya başladığı, “nasıl” bir süreç izlediği konusu bilimin ve bilim adamlarının araştırma alanına girmiştir. Din duygusunun çocuklarda erken dönemlerde başladığını ileri süren bilim çevreleri olduğu gibi, bu duygunun daha geç yaşlarda yani “12 ile 15” yaşları gibi başladığını öne sürenler de vardır. İslam Dünyasında İbn Sahnun, Farabi, İbn Sina, Gazali ve Mevlana gibi düşünürler, Batı Eğitim Dünyasında ise W. James, Herbart Erasmus, Fröbel, Spencer, Scheler; din duygusunun çocuklarda erken dönemlerde başladığını ileri savunurken, J. J. Rousseau ve H. Lisager gibi düşünürler de dini duygunun geç yaşlarda başladığını öne sürmektedirler (Tavukçuoğlu, 2002).

Genetik teorilerde tartışılan nokta insan fitratında dindarlaşma yeteneğinin olup olmadığını; böyle bir yetenek eğer varsa zamana bağlı olarak kendiliğinden mi olgunlaştığı yoksa zaten var olan yeteneğin eğitimle mi ortaya çıktığıdır. Psikologların birçoğu dinî gelişimde genetik faktörlerin etkili olduğunu kabul etmekle birlikte bunun derecesi hakkında ayrılmaktadırlar (Bahadır,2010).

Din duygusu insan fitratının temel bir özelliği olmakla beraber, bu kendiliğinden uyanıp gelişmez çünkü insanda hazır bir din inancı değil, onu bu inanca götürecek kabiliyet ve imkânlar mevcuttur. Doğdukları günden itibaren çevre çocuğa bir Tanrı imgesi sunar. Yani bireyde Tanrı imgesi oluşurken ebeveynler, diğer aile büyükleri, sosyal çevre, sosyo-ekonomik durum, öğretmeni ve okul arkadaşları gibi birçok faktör

etkili olabilir. Ancak çocuktaki bu oluşumu anlamak oldukça zordur (Yıldız, 2018; Yıldız, 2020).

Erik Erikson ve Lee Kirkparrick'in işaret ettiği gibi bebeklik dönemi inanç dünyasının temellerinin atıldığı dönemdir (Köse ve Ayten, 2012). Çünkü bebek bu dönemde güven duygusu kazanır ve ileriki yaşantısındaki inanç tutumu bu güven duygusunun üzerine inşa olur. Bağlanma sürecinde bebekler Allah ile olacak ilişkilerine dair modeller edinirler.

“Himaye altında bulunma” durumunun çocuktaki dini inancın gelişiminde bir başlangıç olduğu söylenebilir (Hökelekli, 2013). Himaye altında bulunma uzun süre devam eder ve insanda güven duygusu yaratır. Bebekler için anneden beklenen sevgi ve şefkat süttten daha önemlidir. Çünkü bu ihtiyacın giderilmesi çocuğun zihni ve ruhi gelişimini etkiler. Çocuğun duygu ihtiyacının tatmini tüm temel gıdaların üstündedir. Anne ve babasının varlığı ile kendini korunma ve güvenlik altında hisseden çocuk huzur bulur. İleriki yaşantısında aynı duyguları yansıtarak Allah'a olan inancını pekiştirir. Uzun süre yetişkinlere bağımlı yaşayan çocukta itaat etme, bağlanma, uyum gibi davranışlar pekişir. Fakat bilişsel gelişimi bağımsız kararlar almasını engeller (Türk, 2014).

Çocuğun yürümeye başlayıp kısa cümleler kurarak iletişim kumaya geçtikleri andan itibaren çevresinde gördüğü inanca dair davranışları taklit ettiği görülebilir. Namaz kılan, tespih çeken, ellerini açıp dua eden yetişkinleri taklit eden davranışlar göstermesi dini oluşumun başladığını düşündürebilir (Şentürk, 1995).

Bir çocuğun doğumundan başlayarak iki yaşına kadarki dönemde inanca dair bir belirti ile karşılaşılmaz. Ancak buradan hareketle dini yaşantı açısından önemsiz olduğu sonucunu çıkaramayız. Çocuklarda tabii bir inanç kabiliyeti ve eğilimi söz konusudur (Hökelekli, 2013).

2-6 yaş arasındaki çocuk duyguları, düşüncelerine göre daha belirgin özelliktedir. Taklit ve özdeşleşme ile başlayan dini yaşayış hali çevrenin dini havasına ve kendindeki kabiliyete göre yavaş yavaş gelişmeye başlar.

5-6 yaşına geldiklerinde öğrendiklerini uygularlar. Dua ederek yemek yer ya da uyurlar hatta çevrelerine dahi müdahale ederler. Bu dönemde dini hikâyeler dinlemeyi çok severler ve dini kavramlara karşı merak duyarlar. Çocukların her istenmeyen davranışında Allah'la korkutarak önlemeyi istemek çocuğun Allah'la olan bağına zayıftır. Oysaki Allah'ın seven, koruyan, hoş gören, affeden bir varlık olarak çocuğa işlenmesi, çocuğun güç durumlarda Allah'a sığınmasına, ümitsizliğe düşmemesine ve güvenli bir birey olmasına katkı sağlayacaktır (Peker, 2013).

12 yaşının sonlarına kadar taklit ederek öğrenme devam eder. Bu süreçte ailedeki dini hayatın işleyişi çok önemlidir (Köse ve Ayten, 2013). Öğrenciler inanç konusunda bilince ortaokul yıllarında ulaşmaya başlarlar. Bundan önceki yaşlarda koşullanma yoluyla bir öğrenme yaşarlar. Ergenlik evresinde diğer gelişimsel süreçlerde olduğu gibi inanç sistemi olarak da bir bilişsel ve duygusal yoğunluğun olduğu bir dönemdir. Çocukluk çağındaki duygusal inanışların yerine aklına uyan inanışlarla tanışır bu dönemde (Başaran,1996).

Dini gelişim burada sona ermez ergenlik döneminde (13-20 yaşlar arası) de devam eder. Ergenlik 10-13 yaşlarında başlayıp 20'li yaşların sonunda tamamlanan, yetişkinliğe geçişin ilk adımlarının atıldığı gelişimsel bir dönemdir ve "erinlik, ergenlik ve beliren yetişkinlik" adı verilen üç farklı dönemden oluşmaktadır (Sevim, vd.2019: 686). Ön ergenlik de denilen erinlik dönemini içine alan 1-2 yıllık süreyle toplamda 7-8 yıl devam eden bir süreçtir. Yaş bakımından kesin sınırları konusunda tam bir görüş birliği yoktur (Hökelekli, 2013a: 266; Hökelekli, 2016b:113).

Ergenlik dönemi gelişim özellikleri çocukluk dönemine göre farklı ve yoğundur. Bağımsız bir kişilik sahibi olma, toplumdaki yerini ve hangi rolü taşıdığını öğrendiği bu

dönemde ergen kendine ait bir dünya görüşü geliştirmeye başlar. Bu dönemde dine karşı bilinçli bir farkındalık oluşur.

3.1. İnanca Olan İlginin Artışı (12-14 yaş)

Çocuklar tam anlamıyla kavrayamadan dini bir inanç besler. Bunun sebebi soyut düşünme gelişiminin henüz gerçekleşmemesinden kaynaklanır. Ergenliğe yaklaştıkça çocukların düşünceleri derinleşir ve genişlik kazanır çünkü artık varsayımlı ve tümdengelimle düşünebilmektedir. ‘Yeniden doğuş’ da denilen dönemde ergen bu ruhi uyanış ile kendisini yeni bir dünyada bulur. Asıl anlaşılın ve kavranılan bir dini hayat 12-13 yaşlarında görülmeye başlar. Allah soyut ve manevi tarzda algılanır. (Hökelekli, 2013: 267)

3.2. Dini Şüphe ve Çatışmalar (14- 18 yaş dönemi):

Ergenliğin kendine has bunalımları başladığında dini gelişim de farklılaşır. Hızlı fiziki ve psikolojik gelişimden dini inanç da etkilenir (Hökelekli, 2013: 270). Ergenin çocukluktan yetişkinliğe geçişi sırasında oluşan hızlı bilişsel gelişim, ergen ben merkezliliği ile de ilgilidir ki soyut düşünmeye başlamaları, onların düşüncelerinin kendilerine yönelik olmasına sebep olmaktadır (Sevim vd. 2016). Değer, güvenlik ve bağ kurma gibi psikolojik ihtiyaçlarına cevap vermesi bakımından “dini inanç” kimlik arayışına girdikleri ve kendilerine ait bir dünya oluşturdukları ergenlik sürecinde oldukça önemlidir (Hökelekli, 1998). Ergenlik döneminde yaşadığı psikolojik sıkıntılarla baş etmede Tanrı’ya olan güveni bireye yardımcı olabilmektedir. Son zamanlarda sıkça araştırılan konulardan biri de inancın, psikolojik sağlık üzerindeki etkileridir.

Duygu ve heyecanlarının 17-18 yaşlarına doğru olgunlaşmaya başlamasıyla şüphe ve çatışmalar da dengesini bulur.

3.3. Tanrı'ya Güven Duygusunun Gelişimi

Kişilik gelişimi bir yaşam boyu devam eder fakat kişilik oluşumu ve yapılanmasında temelinin çocukluk döneminde atıldığı bir gerçektir. Bu temelin en önemli yapı taşları ise sevgi, ilgi ve güvendir. Yeterli ölçüde bir sevgi, ilgi ve güvenle büyüyen çocuğun ileride mutlu ve uyumlu bir yaşamının olma olasılığı yüksektir. Kişiliğin oluşumu için çocuğun ihtiyaç duyduğu özdeşleştirme öncelikle aile içindeki yakın üyelerle gerçekleşir (Yavuzer,1999). Ebeveynlerine sıkıca bağlanan çocuklar onlara benzeme eğilimindedirler (Neufeld ve Mate, 2019).

İnsana özgü olan zihinsel ve psikolojik donanımı onu diğer tüm canlılardan ayırmaktadır. Bu donanım sayesinde, kendi varoluşuna dair sorular sorup değerler oluşturabilme, geleceğe yönelik çıkarım yapabilme, mevcut olmayan bir nesneyi düşünebilme gibi özelliklerle diğer canlılardan ayrılır (Kısa, 2015). Sordukça öğrenir, öğrendikçe güven duygusu gelişir. Bağlanmayla pekişen güven duygusu ile zihinde kendisini yaratan ve güvenilen yüce bir Yaratıcı 'ya dair bir imge oluşur (Yıldız, 2018).

Tanrı imgesi bireyin zihninde varlığını devam ettiren, ancak bilişsel olarak genel veya özel ayrıntılarda gerçeğe yakın ama mutlak anlamda gerçeğe uyması gerekmeyen bir Tanrı (aşkın/kutsal varlık) temsilidir (Vergote & Aubert,1972). Tanrı imgesi, kişinin Tanrı'yla ilgili edindiği tüm bilgi ve düşünceleri kendi içinde yeniden şekillendirerek O'na dair öznel bir kavram edinmesidir (Göcen, 2020). Tanrı kavramı bireysel olarak, psikolojik bir takım süreçlerin etkisiyle zihnin duygusal zemininde öznelleştirilmiş bir kavramdır (Sevinç, 2020).

Allah dendiğinde genellikle insan, güçlü, kudretli, kendisine ve kâinata hâkim bir varlık düşünür ve zihninde tasarlar. Çocuklar henüz 3-4 yaşlarında Allah'ı zihinlerinde

canlandırmaya ve şekillendirmeye çalışırlar (Hökelekli,2016:252). Fakat soyut kavramları henüz algılayamadıkları için insana benzeterek zihinlerinde canlandırırlar. Çocuklardaki bu imgenin şekillenmesinde ona verilen dini inanış, yapılan açıklamalar, ailesinin görüşleri ve yakın çevresi etkili olur (Peker, 2013: 97,100).

Çocuğun güvenilen bir Tanrı imgesi geliştirmesinde güçlü bir etkiye sahip olan bir etken olarak bebeklikteki ilişki hatıraları görülür (Nelson, 1996:231,Yıldız, 2020). Yapılan klinik çalışmalarda Tanrı'ya cezalandırıcı olmak gibi olumsuz nitelikler yükleyen aile büyüklerinin çocuğun Tanrı'ya güvenine büyük zarar verdiğini belirten Yıldız (2013:60) çocuklardaki Tanrı'ya güven duygusunun gelişimin, çocukların psikolojik sağlığının yanı sıra yaşam kalitesinin ile ciddi bir şekilde ilişkili olduğunu belirtir. Araştırmada çocukların zihninde Tanrı'yı kendi hayatında önemli olan nesne ve kişilerle ilişkilendirdikleri, bu durumun çocuğun doğal yapısı ile ilgili olduğu ve çocukların bir dinin esaslarına göre Tanrı'yı düşünemeyecekleri sonucuna varılmıştır.

4. Konuyla İlgili Yapılmış Araştırmalar

Yapılan çalışmalarda, Piaget'nin geliştirdiği bilişsel gelişim kuramının temel alındığını ve ölçme birimlerinde demografik değişkenlerin incelendiğini görmek mümkündür. Yaş değişkenine göre bakıldığında çocuklarda Tanrı imgesi ile ilgili yapılan araştırmada Yavuz (2012) 7-12 yaş arası çocukların Allah'ı soyut bir şekilde tasarladıkları, insan biçimli Tanrı imgesine sahip çocukların sayısının az olduğunu, 7-9 yaşlarındaki çocuklardaki din duygusunun 10-12 yaşındaki çocuklardan daha fazla olduğunu vurgular. Allah'ı mekân olarak gökyüzünde ve her yerde olduğunu hayal ettikleri, melekleri insanlara yardım eden iyi varlıklar olarak, cehennemi kötü ve ateş dolu cenneti ise iyi güzel bir yer olarak hayal ettikleri görülmüştür.

7-11 yaş arası çocukların Tanrı'nın bazı sıfatlarında soyut işlemler dönemi özellikleri göstermelerine karşın çocukların çoğunlukla somut işlemler döneminin bilişsel özelliklerini gösterdikleri sonucuna ulaşılan araştırmasında Yıldız (2007), 13-15 yaş grubu çocukların tamamen soyut işlemler döneminde olmamalarına rağmen antropomorfik düşünce biçiminin oldukça zayıf olduğunu bu yaş grubu çocukların Tanrıyı bazen soyut bazen somut olarak düşündükleri sonucunu vurgulamıştır. Araştırmasında Yıldız (2012), Tanrı'yı her şeyi gören, duyan, bilen ve her şeye gücü yeten, bunun yanı sıra yarattıklarının hiç birine benzemeyen bir varlık olarak düşünen çocukların yaşlarının 10-11 olarak yoğunlaştığı vurgular. Çocukların %18.6'sının Tanrı'yı insana ait özellikle yani antropomorfik olarak ifade ettiğini bu düşüncenin yaşın ilerlemesi ile azalmaya başladığı 11 yaş dolayında ise çok azaldığı belirlenmiştir.

4. ve 5. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen bir diğer araştırmasında 10-12 yaş arası öğrencilerin soyut kavramları büyük ölçüde algılayabildikleri görülürken bazı öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırarak algıladıkları görülmüştür. Bu durumun aile ve çevre kaynaklı olduğu belirtilerek doğru bilgilendirme yapıldığında öğrencilerin Allah kavramını algılayabilecekleri tespit edilmiştir (Kılıçaslan,2012). Zurnacı (2019), 10-11 yaş grubu öğrencilerin Allah'ı düşünürken bazı sıfatlarını her ne kadar soyut özelliklerle zihinlerinde tasarlasalar da genelinde somut işlemler döneminin bilişsel özelliklerinin etkin olduğunu, 13-14 yaş grubunda bulunan öğrencilerde ise Allah'ı insan biçiminde düşünmelerinin gitgide zayıfladığını yansıtmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre baktığımızda Vergote (1978) kız çocuklarındaki Tanrı imgesinin duygusal olarak huzur veren bir imge olduğu vurgusunu yapar. Heller (1988), çocuklardan Tanrı'yı tanımlamalarını istemiş, Tanrı hakkında hikâyeler anlattırılmış, oyun oynatmış ve Tanrı'ya mektup yazdırmıştır. İngiltere'de 40 çocukla çalışan Heller çocukları etnik ve dini farklılıklarına rağmen ortak bir Tanrı algısına sahip olduklarını, erkek çocukların Tanrı imgeleri mesafeli iken kız çocukların duygusal olarak

oldukça yakın olduklarını tespit etmiştir. Ergenlerin Tanrı imgeleriyle sosyal kaygı ve umut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada (Uysal, 2014) daha fazla olumsuz değerlendirilme korkusu yaşamalarına rağmen kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla ulaşmak istedikleri amaca daha iyi motive olduklarını tespit eden bulgulara ulaşılmıştır. Şahin, Batıgün ve Şahin'in (1998) araştırmalarında kadınların erkeklere oranla daha fazla yaşamı sürdürme nedeni gösterdiklerini görmekteyiz. Kişisel değerler ve dindarlığın, yaş ile birlikte yükseldiği görülen bir diğer araştırmada kadınların erkeklere nazaran daha fazla sosyal paylaşım içerisinde oldukları belirtilmiştir (Arvas, 2018). Ebeveyn ve dindarlıkla ilgili araştırmasında kızların anne-babalarının erkeklerinkine göre daha fazla ilgili olduklarını ve ayrıca ebeveyn eğitim düzeylerindeki yükselişle çocuklarına olan ilgilerinde bir artış olduğunu görülür (Kımtır, 2015).

Okulöncesi dönemde bulunan çocuklarla çalışan Gündüz (2007) çocukların genelinin cehennemi (%60.9) ateşli ve alevli düşünürken anne eğitim düzeyi arttıkça ve bu düşünce tarzının azaldığını belirtmiştir. Küçük yaş grubundaki çocuklarda antropomorfik Tanrı imgesinin daha yoğun olduğu ve Allah'ın daha çok olumlu sıfatlarla tanımlandığı bir diğer araştırmada, %9,1'i oluşturan ve Allah'ı anne veya teyzeye benzeten çocukların 5-6 yaş grubundaki çocuklar olduğu tespit edilmiştir (Çayır, 2013). Hamurcu (2011) anne eğitim durumları ve diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amaçları ve öz kabul iyi oluş durumları arasında anlamlı farklılıklar gösteren veriler sunmuştur. Tanrı imgesi ile bilişsel gelişim arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülen araştırmasında Yıldıoğan (2012), somut işlemler dönemindeki bir çocuğun Tanrı imgesinin kendi bilişsel gelişim dönemi özelliğine göre şekillendiğini, ailenin eğitim düzeyinin yanı sıra çocuğun aldığı dini eğitimin düzeyinin de Tanrı imgesinin şekillenmesinde etkili olduğunu belirtir

Bireylerin iyi oluşlarıyla ilgili Tanrı imgesini içeren araştırmalara bakıldığında "Maneviyat Gelişimi ve Ergenlerde İyi Oluş" çalışmasıyla King ve Benson (2006), erken

çocuklukta maneviyatın ergenlikteki iyi oluş haliyle ilişkili olduğuna dikkat çeker. Benzer bir şekilde Kulu'nun (2019) yaptığı "Ortaokul Öğrencilerinde Umut, İyimserlik ve Allah Tasavvuru İlişkisi" konulu araştırmada umut, iyimserlik ve Tanrı imgesi ile cinsiyet, yaş, okul türü ve gelir durumu gibi demografik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Tanrı imgesi boyutları ile benlik saygısı alt ölçeklerdeki düzeyleri arasında bir takım ilişkiler olduğunu belirten Akyüz (2010) gençlerin Tanrı imgelerinin pozitif olduğu ve benlik saygılarının genel olarak yüksek olduğunu vurgulamıştır. Malatya yetiştirme yurtlarında kalan 13-18 yaş arasındaki ergenlerin dini şüphe yaşadıkları ve bu gençlerin yaş, cinsiyet ve yurttaki kalma sürelerinin Allah'ı algılamalarında etkili olduğu görülmüştür (Demirci, 2008)

Atan (2020) 5-6 yaş çocuklarında anne, baba ve öğretmen psikolojik iyi oluş düzeyinin çocuklardaki psikolojik iyi oluş düzeyini bütün boyutlarda anlamlı düzeyde yordadığını belirtmiştir. Çivitçi (2009), ilk ergenlik evresindeki ilköğretim öğrencilerinin bazı kişisel ve ailesel özelliklerinin en çok aile doyumu ile ilişkili olduğunu, Hacıkeleşoğlu (2020), ebeveyn tutumlarının Tanrı imgesi üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olduğunu araştırmalarında göstermişlerdir. Elkind (1964), Piaget'in kuramını temel alarak yaptığı araştırmasında, çocuklarla çalışmış, çocuklardaki inancın büyüklerin öğretileri ve yaşantıları yoluyla çocuklara aktarıldığını ortaya çıkarmıştır. Amerika'da yapılan iki araştırmada da manevî desteğin olmadığı ve soğuk bir aile ortamında yetişen gençlerin Tanrı'yla ilişkilerinin daha soğuk ve samimiyezsiz olduğu görülmüştür (McDonald, 2005; Exline, 2013).

Kirkpatrick ve Shaver (1990), 213 öğrencinin ebeveyn bağlanma ve yetişkin inançlarının bireysel farklılıklarını araştırmış, yetişkin dini duyguların ve düşüncelerin kaçınan bağlılık yapısındaki annelerle yaşanan bağlılıkla ilişkilendirmişlerdir. Tanrı ve din kavramlarının, geçmişinde kaçınmacı bağlanma olan insanlar için telafi edici bir rol oynayabileceği sonucuna varılmıştır. Kirkpatrick dini arzuyu Tanrı'dan yakınlık,

bakım ve güvenlik arama olarak kavramlaştırmış ve iz bırakan güçlü yaşanmışlıklarının faydasını vurgulamıştır. Kirkpatrick bağlanma teorisinin, Tanrı'yla olan ilişkilerin algılanışıyla ilgili olan boyutlarını anlamak için güçlü bir temel yapı sağladığını savunur (Hayta, 2006). Ghobari ve Kuhsar(2011) Tahran'da yaptıkları çalışmada 100 suça eğilimli çocukla çalışmış, psikolojik sağlık, Tanrı imgesi ve bağlanma tarzlarını araştırmış ve güven veren Tanrı imgesine sahip ergenlerin korku tanrı imgesine sahip olanlardan daha yüksek güvenli bağlanma ve psikolojik sağlık puanlarına sahip olduklarını bulmuşlardır. Fasahati ve Kalantarkousheh (2014) İran'daki Tahran Azad İslam Üniversitesi'ndeki araştırmalarında hem erkeklerde hem de kadınlarda yalnızca olumsuz Tanrı imgesinin paranoya ile ilişkili olduğunu, güven veren Tanrı imgesi olan öğrencilerin, korku veren Tanrı imgesi olan öğrencilere göre daha az paranoya yaşadıkları fikrine varılmıştır. Bu, olumlu maneviyatın/dindarlığın paranoya için olumlu ve tedavi edici faydaları olduğunu düşündüren bir bulgu olmuştur.

Jiang ve arkadaşları (2013), ortaokula giden 565 öğrencide erken ergenlikte ebeveyn bağlanma ve bunun iyi oluş düzeylerine etkisini araştırmışlar, ergenlerde yaşam doyumunu içeren psikolojik iyi oluşun bağlanmanın bir göstergesi olarak ortaya çıktığı yorumunu yapmışlardır. Umudun, bağlanma ve yaşam doyumunu arasında kısmi aracı rol oynadığını göstermişlerdir. Lise öğrencilerinde olumlu dini başa çıkma etkinliklerine başvurma sıklığının artması durumunun güven veren Tanrı imgesi puanlarının yükselmesiyle gerçekleştiği görülmüştür (Bayraktutar, 2019). Olumsuz dini başa çıkma etkinliklerine başvurma sıklığının da güven veren Tanrı imgesi puanları düştükçe arttığı görülmüştür. Bağlanma stilleri ile Tanrı'ya bağlanma tarzları arasındaki ilişkide üniversite öğrencilerinin yaklaşımını araştıran Karataş ve Bektaş (2020) Tanrı'ya güvenli bağlanma alt boyutu ile güvenli bağlanma alt boyutu arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu vurgulanmıştır. Üniversite öğrencilerinde yetişkin bağlanma, iyi oluş ve hayatı anlamlandırma arasındaki ilişkiyi araştıran Karakaya (2020) tarafından katılımcıların

bağlanma stilleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Gençler, ebeveynleri ile olan etkileşimlerinden, tatmin edici ve samimi arkadaşlıkları nasıl başlatacaklarını ve sürdüreceklarını öğrenirler. Ebeveynlerle bağlanma bu nedenle ergenlerin sosyal ve duygusal uyumunda önemli bir rol oynar bu amaçla yola çıkan Engels ve arkadaşları (2001) yapmış oldukları araştırmada 12-14 yaş grubunda, ebeveyne bağlanmanın sosyal beceriler ve ilişkisel yeterlilik üzerinde hiçbir etkisi olmadığı fakat 15-18 yaş grubunda, ebeveyne bağlanmanın sosyal becerilerle orta derecede ilişkili olduğu ve bunun da ergenlerin arkadaşlık ve romantik ilişkilerdeki durumunu etkilediği görülmüştür. Çalışmada ebeveyne bağlanma ve ilişkisel yeterliliğin ergenlerin duygusal uyumlarının önemli yordayıcıları olduğu gözlemlenmiştir.

Aile ve yaşam doyumu ilişkisini incelenen bir başka araştırma Tayvan'da 481 öğrenci üzerinde yapılmış, aile içi iletişimin çocuklarda duygusal zekâlarını kontrol edebilme yeteneğini geliştirdiği ve yaşam doyumunu yükselttiği görülmüştür. (Wei-Wen Chen, 2018). Nickerson ve Nagle(2005) çalışmalarında, bağlanmanın kuramsal çerçevesi içinde çocuk ve erken ergenlik dönemindeki bireylerin ebeveyn ve akranlarıyla olan ilişkilerini araştırmıştır. Dördüncü sınıf öğrencileri, ebeveynleri ile altıncı veya sekizinci sınıf öğrencilerine göre daha güvenilir ve iletişimsel ilişkiler tanımlarken daha büyük olan erken ergenler, yakınlık arayışı ve güvenli sığınak gibi bağlanma işlevlerini yerine getirmek için çocuklara göre daha sık akranlarına yönelmişlerdir. Kız öğrenciler, erkeklere göre akranlarına daha fazla güven, iletişim ve genel bağlılık bildirmişlerdir. Ülkemizde de sürdürülen erken dönemde bağlanma çalışmaları mevcuttur. Evirgen ve Kahraman (2018), “okul öncesi dönem çocuklarında bağlanma ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi” incelerken Karabük'te anasınıfına giden uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş 60-72 aylık olan 140 çocukla çalışmış ve kaçınma bağlanması sergileyen çocukların

%55,7 ile en büyük grup olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında çocukların %40,7'sinde güvenli bağlanma ve %3,6'sında negatif bağlanma mevcut olduğu bulgusuna varılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM:

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLAR

Yöntem:

Bu tezde; cinsiyet, yaş, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, aylık gelir durumu, annenin mesleği ve babanın mesleği gibi bağımsız değişkenler kullanılarak 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerde Tanrı'ya güven, ebeveynlere bağlanma ve iyi oluş ilişkisi üzerindeki etkilerini anlamlandırmak amacıyla ilişkisel çalışma yöntemi kullanılmış, hem nicel hem de nitel olarak çalışılarak veriler analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem Grubu:

“Örneklem” evrenden sınırlı bir parçadır ve evrenle ilgili çalışmak için seçilir. Evrenden örneklem için birim çekme işlemine “örnekleme” denir (Büyüköztürk,2012). Bu çalışmanın evreni Ankara ilinden seçilmiş, Amaçlı Örneklemede Tipik durum örnekleme yapılmış, ortalama, sıra dışı olmayan, tipik bir durum seçimi yapılarak Ankara Gölbaşı Cemil Yıldırım Ortaokulu'nda eğitimine devam eden 10-14 yaş arasındaki 391 öğrenci ile çalışılmıştır. Pandemi sebebiyle sonradan uygulanan Kerns Güvenli Bağlanma (Baba) Ölçeği ile de 376 öğrencinin bilgisine ulaşılmıştır. Öğrencilerin özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur. Buna ek olarak çalışmada inanç boyutunda daha derinlemesine bilgi sahibi olmak için planlanmış nitel bölüm için araştırmacının kolay ulaşılabilir öğrenci grubu olarak kendi dersini almakta olan öğrenci grubundan seçilmiş Çalışma Grubu 10 kız 10 erkek öğrenci olmak üzere 5. Sınıfta okuyan 20 öğrenciden

oluşmaktadır. Araştırmacı çalışmanın yapıldığı okulda branş öğretmeni olarak bir kısım öğrencinin dersine aktif olarak girmekte bir kısmının dersine girmemektedir.

Tablo 1: Örneklem Grubunun Özellikleri

		n	%
Sınıf	5. Sınıf	86	22,0
	6. Sınıf	110	28,1
	7. Sınıf	79	20,2
	8. Sınıf	116	29,7
Cinsiyet	Kız	203	52,3
	Erkek	185	47,7
Annenin eğitim durumu	Okur-yazar değil	18	4,6
	İlkokul	130	33,2
	Ortaokul	118	30,2
	Lise	99	25,3
Babanın eğitim durumu	Okul yazar değil	7	1,8
	İlkokul	95	24,3
	Ortaokul	117	29,9
	Lise	127	32,5
Aylık gelir durumu	Üniversite/yüksekokul/lisansüstü	45	11,5
	Gelirimiz bize yeter	252	64,9
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	12,6
Annenin mesleği	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	22,4
	Çalışmıyor	292	74,7
	Memur/memur emeklisi	10	2,6
	İşçi/işçi emeklisi	29	7,4
	Serbest meslek	36	9,2
	Esnaf	9	2,3
	Çiftçi	0	0,0
Babanın mesleği	İş buldukça	15	3,8
	Çalışmıyor	15	3,9
	Memur/memur emeklisi	54	13,9
	İşçi/ işçi emeklisi	121	31,1
	Serbest meslek	139	35,7
	Esnaf	43	11,1
Babanın mesleği	Çiftçi	5	1,3
	İş buldukça	12	3,1

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubundaki çocukların %22'sinin (n = 86) beşinci sınıf, %28,1'inin (n = 110) altıncı sınıf, %20,2'sinin (n = 79) yedinci sınıf ve %29,7'sinin (n = 116) sekizinci sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Çocukların %52,3'ü (n = 203) kız ve %47,7'si (n = 185) erkektir. Aylık gelir açısından incelendiğinde çocukların %64,9'u (n = 252) gelirlerinin yettiğini, %12,6'sı (n = 49) gelirinin yetmediğini ve %22,4'ü (n =

87) gelirlerinin yettiği ve tasarruf yaptıklarını belirtmiştir. Çocukların %74,7'sinin (n = 292) annesinin çalışmadığı ve %3,9'unun (n =15) babasının çalışmadığı belirlenmiştir.

Varsayımlar:

- 1- Araştırma örneklemini evreni temsil etmede yeterli bir örneklemdir.
- 2- Veri toplama araçları öğrenciler tarafından doğru anlaşılmıştır.
- 3- Öğrenciler formları içlerinden geldiği gibi doldurmuşlardır.
- 4-Araştırma sorularına cevap verme noktasında, veri toplama araçları yeterlidir.

Sınırlılıklar :

Çeşitli sınırlılıklar düşünülerek araştırma sonucunun değerlendirilmesi çok daha güvenilir sonuçlar verecektir. Birinci sınırlılık, örneklemin sadece Ankara Gölbaşı Cemil Yıldırım Ortaokulu'nda öğrenim gören öğrencilerden oluşmasıdır. Farklı şehirlerde ve farklı okullardaki öğrencilerle yapılacak yeni çalışmalar farklı bilgiler elde etmeye katkı sağlayabilir. İkinci sınırlılığı, bu çalışmanın 10-14 yaşları arasındaki ortaokul öğrencileriyle yapılmasıdır. Araştırma üçüncü bir sınırlılık da orta gelir grubuna dâhil sosyo ekonomik düzeyi benzer ailelerin devlet okulundaki çocuklarıyla çalışılmasıdır. Bu nedenle üst ve alt gelir grubundan ailelerin çocuklarının eğilimleri araştırmanın dışında kalmıştır. Bu çalışmanın pandemi sürecine rastlaması ve testin bir bölümünün yüz yüze bir bölümünün de internet üzerinden çocuklara ulaşarak yapılması dördüncü bir sınırlılık olmuştur. Beşinci bilimsel sınırlılık olarak da çalışmacının kendi dersini almakta olan öğrencilerle çalışmış olması gösterilebilir. Fakat bu sınırlılık araştırmada aynı zamanda sorulara cevap veren katılımcılar için bir motivasyon kaynağı olarak belirtilebilir bir avantaj sağlamıştır.

Veri Toplama Araçları:

Yarı Yapılandırılmış soruların yanı sıra, Kişisel Bilgi Formu, Tanrı İmgesi Ölçeği, Epoch Ölçeği (Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli) ve Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği kullanılmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu (Ek 1):

Araştırmaya katılan ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan öğrencilerin öncelikle kaçınıcı sınıfa gittiklerini, sonrasında cinsiyetlerini, ebeveynlerinin eğitim durumlarını ve ailenin genel ekonomik düzeyini öğrenmek için bir bilgi formu hazırlanmıştır. Seçenekler verilmiş, uygun seçeneğe bir işaret konulması istenmiştir.

2. Tanrı İmgesi Ölçeği (Ek 2):

Yıldız (2012) tarafından çocukların Tanrı'yı nasıl algıladıklarını saptamak amacıyla geliştirilen Tanrı İmgesi ölçeği iki alt boyuttan oluşmaktadır: Güven Veren Tanrı Alt boyutu sırasıyla 1, 3, 4, 5, 6, 8 ve 9'uncu maddelerden oluşurken; Korku Veren Tanrı Alt boyutu ise 2, 7, 10 ve 11 numaralı maddelerden oluşmaktadır. 5'li likert olarak geliştirilen ölçek kesinlikle evet (5) ve Kesinlikle hayır (1) şeklinde geliştirilmiştir. İlk geliştirilen ölçekte 28 soru bulunurken daha sonra kısa formu oluşturulan ölçek için yeniden geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Tanrı İmgesi Ölçeği Kısa Formu Mualla Yıldız ve Recep Serkan Arık tarafından (2014)'te yayınlanan ölçeğin kısa formu olarak geliştirilmiştir. Kısa form suça karışan 389 çocuk ve ergen tarafından doldurulan formların tekrar analiz edilmesi ile elde

edilmiştir Açıklayıcı faktör analizi sonunda madde sayısı 10, Cronbach's Alpha: ,754 olarak belirlenmiştir. Ölçek toplam puanı Tanrı'ya güven düzeyini vermektedir (Yıldız, 2020).

3. Epoch Ölçeği (Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli) (Ek 3):

Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH Ölçeği) Kern, Benson, Steinberg ve Steinberg (2016) tarafından geliştirilmek amacıyla Amerika'da atmış madde ve on serilik bir çalışmayla 10-18 yaş aralığında 4480 ergene uygulanmış ve sonuçta 5'li Likert tipine göre hazırlanan ve cevapları 1 ile 5 arasında puanlanan ölçekte toplam 20 maddelik bir ölçek ortaya konmuştur. Ergenlerin iyi oluşunu ve gelişimini ölçmek için ülkemize uyarlama çalışmaları Demirci ve Ekşi (2015) tarafından yapılan ölçeğin puanlanmasında alt ölçeklerden alınan puanların ortalamasının kullanılabilirdiği gibi toplam iyi oluş puanı üzerinden de çıkarımlar yapılabilmektedir. EPOCH teorisi bağlılık, mutluluk, kararlılık, iyimserlik, ilişkililik alt elementlerini içerir. 262 lise öğrencisinden oluşan çalışma grubunda katılımcıların 123'ü kız öğrencidir. Doğrulayıcı faktör analizi yapı geçerliğinde kullanılmıştır. Güvenirliği test etmek için iç tutarlık katsayısı hesaplanmış, madde analizi için düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları incelenmiştir. LISREL 8.88 ve SPSS 20.0 programları veri analizinde kullanılmıştır. EPOCH Ölçeği'nin Türkiye'de yapılacak bilimsel araştırmalara dahil edilebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir.

4. Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği(Ek 4):

Kerns, Klepac ve Cole (1996) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkiye koşullarına uyarlama çalışması Nebi Sümer ve Meltem Anafarta Şendağ (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 15 maddeden oluşur. Orta çocukluk ve ergenlik öncesi

dönemindeki (9-12 yaş) çocuklara uygun olarak geliştirilen ölçek, çocukların bağlanma figürlerinin duyarlı ve ulaşılabilir olacaklarına ne oranda güvendiklerini ölçerken stresli bir durumla karşılaştıklarında bağlanma modelleriyle güven içinde, rahat iletişim kurup kuramadıklarını ve isteklilik seviyelerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Çalışmaya Ankara’da bir üniversiteye bağlı Vakıf İlköğretim Okulu 5. ve 6. sınıftan 194 öğrenci dâhil olmuştur. Bulgular, KGBÖ’nün Türk örnekleme için psikometrik kalitesinin yeterli olduğunu göstermiştir. Anne ve babaya güvenli bağlanmanın birbirinden bağımsız olarak bütün benlik alanlarında düşük kaygı ve pozitif değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, benlik değerlendirmelerinin bağlanma ile kaygı arasında tam aracı değişken rolü üstlendiği bulgular arasındadır. Son basamakta bulgular orta çocuklukta babaya bağlanmanın artan önemi dikkate alınarak tartışılmıştır (Sümer ve Şendağ,2009).

5. Görüşme Soruları:

Gerekli alan taraması yapıldıktan sonra oluşturulan görüşme soruları hazırlanırken katılımcıyı yönlendirmemek adına önce çevresindeki en mutlu kişinin kim olduğu sorulmuş, inançtan bağımsız olarak mutluluk verisi alınmak istenmiştir. Sonrasında Allah’a yakınlıkla ilgili soru yöneltip bir önceki cevapla kıyaslanmıştır. 3. Soru ile ailedeki inancın çocuğu nasıl etkilediği, 3, 4 ve 5. sorularla katılımcının zihnindeki Tanrı imgesi, inanca olan yaklaşımı, 6 ve 7. sorularla bağlanma durumu ölçülmek istenmiştir.

1. Kendini biraz tanıtır mısın?
2. Çevrende en mutlu kişi kim?
3. Çevrende en çok Allaha ki yakın? Bu kişinin sence en güzel özelliği ne? En çok kim dua eder? Sence duaları kabul oluyor mudur?
4. Allah deyince en çok hangi kelimeler aklına geliyor? Sana Allah kelimesi neyi çağrıştırıyor?
5. Daha küçükken Allah’ı nasıl hayal ediyordun? Şimdi nasıl düşünüyorsun?

6. Tehlike anında ne yaparsın? Kime veya neye sığınma ihtiyacı duyarsın? Neden?
7. Gelecek için Allah'tan beklentilerin neler?
8. Bana söylemek istediğin veya eklemek istediğin başka bir şey var mı?

Verilerin Analizi

Veri analizine geçilmeden önce veri setinde yanlış veri girişi olup olmadığı kontrol edilmiş ve yanlış veri girişleri düzenlenmiştir. Daha sonra veri setinde kayıp veri durumu incelenmiştir. Kayıp veri oranının %5'in altında olduğu görülmüştür, ancak bazı ölçek maddelerine tamamen cevap verilmediği belirlendiği için kayıp değer ile mücadele etmek amacıyla değer atama yerine liste azında silme (listwise) kullanılmıştır. Veri setinde analiz öncesi gerekli incelemeler yapıldıktan sonra ölçek puanları alınmış ve normallik varsayımı incelenmiştir. Değişken düzeylerinde incelenen ölçek puanlarının normalliği varsayımında Tanrı imgesi ölçeği güven veren Tanrı imgesi alt boyutu dışında tüm ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Düzey sayısı iki olan bağımlı değişkenlerde (cinsiyet ve anne çalışma durumu) normal dağılımın sağlandığı durumlarda ölçek puanlarının farklılaşmasını incelemek için ilişkisiz örneklem t testi, normal dağılımın sağlanmadığı durumlarda ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Düzey sayısı ikiden fazla olan bağımlı değişkenlerde (sınıf, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, baba meslek, aylık gelir) normal dağılımın sağlandığı durumlarda ölçek puanlarının farklılaşmasını incelemek için varyans analizi (ANOVA), normal dağılımın sağlanmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Ayrıca ebeveyn güvenli bağlanma düzeyi ile Tanrı imgesi arasındaki ilişkide iyi oluş düzeyinin aracı etkisini incelemek amacıyla yapısal eşitlik modelleme kullanılmıştır.

BULGULAR

Birinci Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Cinsiyet düzeylerinde güven veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, cinsiyete göre güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi için Mann Whitney U testi, cinsiyete göre korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin cinsiyetine göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	Z	p
Güven veren Tanrı imgesi	Kız	202	32,40	3,29	198,87	0,638	0,523
	Erkek	184	31,93	4,14	189,80		
		N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Korku/kaygı veren Tanrı imgesi	Kız	203	9,47	3,10	385	0,205	0,838
	Erkek	184	9,53	3,11			

Tablo 2 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, cinsiyet fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Cinsiyet düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için

kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, cinsiyete göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 3’da sunulmuştur.

Tablo 3: Öğrencilerin cinsiyetine göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		N	\bar{X}	ss	sd	t	p																																																								
Bağlılık	Kız	203	3,60	0,99	384	0,777	0,438																																																								
	Erkek	183	3,68	0,94				Kararlılık	Kız	202	3,61	0,91	384	0,142	0,887	Erkek	184	3,62	0,92	İyimserlik	Kız	203	3,62	1,01	383	0,614	0,540	Erkek	182	3,69	0,93	İlişkililik	Kız	203	4,12	0,89	384	0,478	0,633	Erkek	183	4,08	0,87	Mutluluk	Kız	203	3,58	1,07	384	3,121*	0,002	Erkek	183	3,91	1,00	İyi oluş (Toplam puan)	Kız	203	3,71	0,75	385	1,096	0,274
Kararlılık	Kız	202	3,61	0,91	384	0,142	0,887																																																								
	Erkek	184	3,62	0,92				İyimserlik	Kız	203	3,62	1,01	383	0,614	0,540	Erkek	182	3,69	0,93	İlişkililik	Kız	203	4,12	0,89	384	0,478	0,633	Erkek	183	4,08	0,87	Mutluluk	Kız	203	3,58	1,07	384	3,121*	0,002	Erkek	183	3,91	1,00	İyi oluş (Toplam puan)	Kız	203	3,71	0,75	385	1,096	0,274	Erkek	184	3,79	0,73								
İyimserlik	Kız	203	3,62	1,01	383	0,614	0,540																																																								
	Erkek	182	3,69	0,93				İlişkililik	Kız	203	4,12	0,89	384	0,478	0,633	Erkek	183	4,08	0,87	Mutluluk	Kız	203	3,58	1,07	384	3,121*	0,002	Erkek	183	3,91	1,00	İyi oluş (Toplam puan)	Kız	203	3,71	0,75	385	1,096	0,274	Erkek	184	3,79	0,73																				
İlişkililik	Kız	203	4,12	0,89	384	0,478	0,633																																																								
	Erkek	183	4,08	0,87				Mutluluk	Kız	203	3,58	1,07	384	3,121*	0,002	Erkek	183	3,91	1,00	İyi oluş (Toplam puan)	Kız	203	3,71	0,75	385	1,096	0,274	Erkek	184	3,79	0,73																																
Mutluluk	Kız	203	3,58	1,07	384	3,121*	0,002																																																								
	Erkek	183	3,91	1,00				İyi oluş (Toplam puan)	Kız	203	3,71	0,75	385	1,096	0,274	Erkek	184	3,79	0,73																																												
İyi oluş (Toplam puan)	Kız	203	3,71	0,75	385	1,096	0,274																																																								
	Erkek	184	3,79	0,73																																																											

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre EPOCH ölçeği mutluluk alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülürken, diğer EPOCH ölçeği alt boyut puanları ve ölçek toplam puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Anlamlı farklılık gösteren mutluluk alt boyutu için ortalamalar incelendiğinde kız çocuklarının ölçek puan ortalamasının 3,58 ve erkek çocuklarının ölçek puan ortalamasının 3,91 olduğu görülmektedir. Buna göre, erkek çocuklarının mutluluk düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Cinsiyet düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama

ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, cinsiyete göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4: Öğrencilerin cinsiyetine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kız	202	45,09	9,54	385	0,643	0,521
Erkek	185	45,67	7,95			

Tablo 4 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının cinsiyetlerine göre Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, cinsiyet fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

10-14 yaş çocuklarının cinsiyetlerine göre babalarının güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Cinsiyet düzeylerinde babalarının güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, cinsiyete göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Öğrencilerin cinsiyetine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kız	204	46,08	11,49	366,34	1,369	0,172
Erkek	172	47,48	8,35			

Tablo 5 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının cinsiyetlerine göre babaların Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği

($p > 0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, cinsiyet fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının babalarının güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

İkinci Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeylerine göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Sınıf düzeylerinde güven veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, sınıf düzeyine göre güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi için Kruskal Wallis H testi, sınıf düzeyine göre korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

	n	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	χ^2	p
Güven veren Tanrı imgesi	5. Sınıf	85	32,38	3,08	194,36	1,966 0,579
	6. Sınıf	110	31,74	4,33	187,50	
	7. Sınıf	79	32,01	3,81	189,53	
	8. Sınıf	115	32,55	3,42	206,41	
				sd	F	p
Korku/kaygı veren Tanrı imgesi	5. Sınıf	85	9,60	3,06	(3, 386)	0,631 0,596
	6. Sınıf	110	9,21	3,23		
	7. Sınıf	79	9,42	3,30		
	8. Sınıf	115	9,76	2,94		

Tablo 6 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının sınıf düzeylerine göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, sınıf düzeyi fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeylerine göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Sınıf düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, sınıf düzeyine göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Anlamlı fark (Benforoni)
Bağlılık	5. Sınıf	84	3,71	0,96	(3, 385)	1,097	0,350	-
	6. Sınıf	110	3,69	0,98				
	7. Sınıf	79	3,67	0,96				
	8. Sınıf	116	3,50	0,97				
Kararlılık	5. Sınıf	85	4,01	0,87	(3, 385)	12,069*	0,000	5-6/5-7/5-8/6-8/7-8
	6. Sınıf	110	3,66	0,88				
	7. Sınıf	79	3,63	0,82				
	8. Sınıf	115	3,26	0,91				
İyimserlik	5. Sınıf	85	3,95	0,86	(3, 384)	5,079*	0,002	5-8
	6. Sınıf	110	3,69	0,96				
	7. Sınıf	79	3,60	0,98				
	8. Sınıf	114	3,43	1,00				
İlişkililik	5. Sınıf	85	4,20	0,77	(3, 385)	0,724	0,538	-
	6. Sınıf	110	4,04	0,90				
	7. Sınıf	79	4,14	0,88				
	8. Sınıf	115	4,05	0,94				
Mutluluk	5. Sınıf	84	4,16	0,94	(3, 385)	6,955*	0,000	5-6/5-7/5-8
	6. Sınıf	110	3,67	1,03				
	7. Sınıf	79	3,71	1,06				
	8. Sınıf	116	3,50	1,04				
	5. Sınıf	85	4,00	0,65		6,653*	0,000	5-8

İyi oluş (Toplam puan)	6. Sınıf	110	3,75	0,75	(3, 386)
	7. Sınıf	79	3,75	0,70	
	8. Sınıf	116	3,54	0,77	

*p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeyine göre EPOCH ölçeği kararlılık, iyimserlik, mutluluk alt boyut puanlarının ve toplam ölçek puanının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülürken, diğer EPOCH ölçeği alt boyut puanları sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Anlamlı farklılık gösteren boyutlarda tespit edilen farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Benforoni testi kullanılmıştır. Kararlılık alt boyutu için tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci sınıflar ile diğer sınıf düzeyleri arasında beşinci sınıflar lehine, altıncı ve yedinci sınıflar ile sekizinci sınıflar arasında altıncı ve yedinci sınıflar lehine olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, sınıf düzeyi artıkça 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin kararlılık düzeylerinde düşüş olduğu söylenebilir. İyimserlik alt boyutu için ise tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci ve sekizinci sınıflar arasında olduğu, ortalamalar incelendiğinde ise beşinci sınıf öğrencilerinin iyimserlik alt boyutu puanlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin iyimserlik alt boyutu puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, sınıf düzeyi artıkça 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin iyimserlik düzeylerinde düşüş olduğu yorumu yapılabilir. Mutluluk alt boyutu için tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci sınıflar ile diğer sınıf düzeyleri arasında beşinci sınıflar lehine olduğu belirlenmiştir. Diğer bir deyişle, beşinci sınıf öğrencilerinin mutluluk düzeyi diğer sınıf düzeylerindeki çocuklardan daha yüksektir. İyi oluş toplam puanı için ise tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci ve sekizinci sınıflar arasında olduğu, ortalamalar incelendiğinde ise beşinci sınıf öğrencilerinin iyi oluş puanlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin iyi oluş puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Sınıf düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, sınıf düzeyine göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Öğrencilerin sınıf düzeyine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	N	\bar{X}	ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
5. Sınıf	86	47,27	8,17				
6. Sınıf	110	43,36	9,01	(3, 386)	3,845	0,010	5-6
7. Sınıf	78	44,73	8,85				
8. Sınıf	116	46,24	8,67				

Tablo 8 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeyine göre Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir. Tespit edilen anlamlı farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Benforoni testi kullanılmıştır. Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği toplam puanı için ise tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci ve altıncı sınıflar arasında olduğu, ortalamalar incelendiğinde ise beşinci sınıf öğrencilerinin güvenli bağlanma puanlarının altıncı sınıf öğrencilerinin güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

10-14 yaş çocuklarının sınıf düzeylerine göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Sınıf düzeylerinde babaların güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının

normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, sınıf düzeyine göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Öğrencilerin sınıf düzeyine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	N	\bar{X}	ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
5. Sınıf	88	48,98	8,70				
6. Sınıf	109	48,50	9,07				
7. Sınıf	96	45,35	10,39	(3, 372)	6,018*	0,001	5-8/6-8
8. Sınıf	83	43,57	11,77				

*p<0,05

Tablo 9 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının sınıf düzeyine göre babaların Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir. Tespit edilen anlamlı farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Benforoni testi kullanılmıştır. Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği toplam puanı için ise tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci ve altıncı sınıflar ile sekizinci sınıflar arasında olduğu, ortalamalar incelendiğinde ise beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin güvenli bağlanma puanlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Üçüncü Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne eğitim durumuna göre güven veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne eğitim durumuna göre güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi

için Kruskal Wallis H testi, anne eğitim durumuna göre korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	χ^2	p
Güven veren Tanrı imgesi	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	14	32,1	3,9	199,17	1,12	0,57
	Ortaokul	8	5	6			
	Lise/üniversite/lisansüstü	11	32,3	2,6	186,05		
		7	6	1			
					sd	F	p
Korku/kaygı veren Tanrı imgesi	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	14	9,72	3,0	(2, 387)	0,72	0,48
	Ortaokul	8		6			
	Lise/üniversite/lisansüstü	11	3,2				
		7	3				
		12	9,46	3,0			
		5		9			

Tablo 10 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, anne eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne eğitim durumu düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne eğitim durumuna göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11: Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Anlamlı fark (Benforoni)
Bağlılık	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	148	3,48	1,00	(2, 386)	2,749	0,065	-
	Ortaokul	116	3,72	0,90				
	Lise/üniversite/lisansüstü	125	3,73	0,98				
Kararlılık	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	148	3,45	0,96	(2, 386)	3,789*	0,023	1-3
	Ortaokul	117	3,70	0,87				
	Lise/üniversite/lisansüstü	124	3,72	0,88				
İyimserlik	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	147	3,54	1,05	(2, 385)	1,653	0,193	-
	Ortaokul	117	3,72	0,93				
	Lise/üniversite/lisansüstü	124	3,73	0,91				
İlişkिलilik	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	148	4,02	0,91	(2, 386)	0,866	0,421	-
	Ortaokul	117	4,14	0,89				
	Lise/üniversite/lisansüstü	124	4,15	0,84				
Mutluluk	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	148	3,67	1,06	(2, 386)	0,737	0,479	-
	Ortaokul	116	3,73	1,06				
	Lise/üniversite/lisansüstü	125	3,82	1,02				
İyi oluş (Toplam puan)	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	148	3,63	0,77	(2, 387)	2,865	0,058	-
	Ortaokul	117	3,80	0,73				
	Lise/üniversite/lisansüstü	125	3,82	0,71				

*p<0,05

Tablo 11 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre EPOCH ölçeği kararlılık alt boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülürken, diğer EPOCH ölçeği alt boyut puanları sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Anlamlı farklılık gösteren boyutta tespit edilen farklılığın hangi anne eğitim düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Benforoni testi kullanılmıştır. Kararlılık alt boyutu için tespit edilen anlamlı farklılığın annesi okuryazar değil/ilkokul mezunu olan çocuklar ile annesi lise/üniversite/lisansüstü mezunu olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, annesi lise/üniversite/lisansüstü mezunu olan çocukların kararlılık düzeylerinin annesi okuryazar değil/ilkokul mezunu olan çocukların kararlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne eğitim durumu düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne eğitim durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Okur yazar değil/ilkokul mezunu	148	45,59	7,90	(2, 387)	0,283	0,754
Ortaokul	118	45,57	9,25			
Lise/üniversite/lisansüstü	124	44,86	9,39			

Tablo 12 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, anne eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

10-14 yaş çocuklarının anne eğitim durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne eğitim durumu düzeylerinde babaların güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne eğitim durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13: Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	n	\bar{X}	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Okur yazar değil/ilkokul mezunu (1)	148	44,78	169,22	3	16,446*	0,001	1-2/2-4
Ortaokul (2)	117	48,81	211,94				
Lise (3)	84	48,40	204,18				
Üniversite/lisansüstü/yüksekokul (4)	27	43,07	143,80				

*p<0,05

Tablo 13 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının anne öğrenim durumuna göre babaların Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir. Tespit edilen anlamlı farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Dunn-Benforoni testi kullanılmıştır. Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği toplam puanı için ise tespit edilen anlamlı farklılığın annesi ortaokul mezunu olanlar ile annesi okuryazar değil-ilkokul mezunu ve üniversite/lisansüstü/yüksekokul arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde ise annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin babalarının güvenli bağlanma puanlarının annesi okuryazar değil-ilkokul mezunu ve üniversite/lisansüstü/yüksekokul mezunu olan öğrencilerin güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Fakat çıkan sonuçta kıyaslanan üniversite mezunu velilerin sayısının karşılaştırılabilir olmaması anlamlı bir veri olmayı engeller niteliktedir.

Dördüncü Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba eğitim durumu düzeylerinde güven

veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba eğitim durumu düzeylerinde güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi için Kruskal Wallis H testi, baba eğitim durumu düzeylerinde korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 14: Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	χ^2	p
Güven veren Tanrı imgesi	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	32,59	3,25	208,79	2,614	0,455
	Ortaokul	117	31,96	4,11	188,41		
	Lise	126	32,23	3,52	194,30		
	Üniversite/lisansüstü	44	31,61	4,17	182,58		
					sd	F	p
Korku/kaygı veren Tanrı imgesi	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	9,79	3,00	(3, 386)	1,333	0,263
	Ortaokul	117	9,03	3,18			
	Lise	126	9,69	2,99			
	Üniversite/lisansüstü	45	9,51	3,52			

Tablo 14 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba eğitim durumu düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba eğitim durumuna göre iyi oluş

düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 15’da sunulmuştur.

Tablo 15: Çocukların babalarının eğitim durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Bağlılık	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	3,69	1,01	(3, 385)	0,740	0,529
	Ortaokul	116	3,70	0,92			
	Lise	126	3,56	0,94			
	Üniversite/lisansüstü	45	3,52	1,10			
Kararlılık	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	3,57	0,94	(3, 385)	0,194	0,901
	Ortaokul	117	3,65	0,92			
	Lise	126	3,60	0,93			
	Üniversite/lisansüstü	44	3,66	0,81			
İyimserlik	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	3,73	1,00	(3, 384)	0,397	0,755
	Ortaokul	116	3,66	0,99			
	Lise	126	3,59	0,97			
	Üniversite/lisansüstü	44	3,63	0,89			
İlişkिलilik	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	4,02	0,96	(3, 385)	0,592	0,621
	Ortaokul	117	4,09	0,88			
	Lise	126	4,17	0,80			
	Üniversite/lisansüstü	44	4,06	0,94			
Mutluluk	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	3,72	1,06	(3, 385)	0,561	0,641
	Ortaokul	116	3,83	1,05			
	Lise	126	3,65	1,06			
	Üniversite/lisansüstü	45	3,77	1,00			
İyi oluş (Toplam puan)	Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	3,75	0,79	(3, 386)	0,174	0,914
	Ortaokul	117	3,78	0,73			
	Lise	126	3,72	0,74			
	Üniversite/lisansüstü	45	3,72	0,69			

Tablo 15 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre EPOCH ölçeği alt boyut puanları ve toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının iyi oluş düzeyleri benzerdir.

10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim duruma göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba eğitim durumu

düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba eğitim durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16: Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Okur yazar değil/ilkokul mezunu	102	45,67	9,24			
Ortaokul	117	46,31	7,87	(3, 386)	1,527	0,207
Lise	126	45,02	8,88			
Üniversite/lisansüstü	44	43,13	9,56			

Tablo 16 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

10-14 yaş çocuklarının baba eğitim duruma göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba eğitim durumu düzeylerinde babaların güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba eğitim durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 17'da sunulmuştur.

Tablo 17: Çocukların babalarının eğitim durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Okur yazar değil/ilkokul mezunu	112	45,22	11,49			
Ortaokul	94	46,05	10,37	(3, 372)	2,261	0,081
Lise	134	48,46	9,07			
Üniversite/lisansüstü/yüksekokul	36	46,67	8,63			

Tablo 17 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının baba eğitim durumuna göre babaların Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının babaların güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

Beşinci Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne çalışma durumu düzeylerinde güven veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne çalışma durumuna göre güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi için Mann Whitney U testi, anne çalışma durumuna göre korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	Z	p
Güven veren Tanrıimgesi	Çalışmıyor	291	32,31	3,29	199,24	1,317	0,188
	Çalışıyor	98	31,77	4,14	182,40		

		N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Korku/kaygı veren Tanrıimgesi	Çalışmıyor	291	9,59	3,22	388	1,026	0,306
	Çalışıyor	99	9,22	3,80			

Tablo 18 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının anne çalışma durumuna göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, anne çalışma durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne çalışma durumu düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne çalışma durumuna göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Bağlılık	Çalışmıyor	290	3,65	0,99	387	0,778	0,437
	Çalışıyor	99	3,57	0,91			
Kararlılık	Çalışmıyor	291	3,71	0,89	387	3,703*	0,000
	Çalışıyor	98	3,32	0,94			
İyimserlik	Çalışmıyor	289	3,67	0,96	386	0,605	0,546
	Çalışıyor	99	3,60	1,00			
İlişkililik	Çalışmıyor	290	4,11	0,89	387	0,311	0,756
	Çalışıyor	99	4,07	0,86			
Mutluluk	Çalışmıyor	290	3,75	1,04	387	0,400	0,689
	Çalışıyor	99	3,70	1,07			
İyi oluş (Toplam puan)	Çalışmıyor	291	3,77	0,73	388	1,419	0,157
	Çalışıyor	98	3,65	0,77			

* $p<0,05$

Tablo 19 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre EPOCH ölçeği kararlılık alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülürken, diğer EPOCH ölçeği alt boyut puanları ve ölçek

toplam puanları anne çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Anlamlı farklılık gösteren kararlılık alt boyutu için ortalamalar incelendiğinde annesi çalışmayan çocukların ölçek puan ortalamasının 3,71 ve annesi çalışan çocukların ölçek puan ortalamasının 3,32 olduğu görülmektedir. Buna göre, annesi çalışmayan çocukların kararlılık düzeylerinin annesi çalışan çocuklarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne çalışma durumu düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne çalışma durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20: Öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Çalışmıyor	291	45,33	8,65	388	0,079	0,937
Çalışıyor	99	45,41	9,23			

Tablo 20 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, anne çalışma durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

10-14 yaş çocuklarının anne çalışma durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla

önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Anne çalışma durumu düzeylerinde babaların güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, anne çalışma durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21: Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre)

Anne Çalışma Durumu	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Çalışmıyor	297	47,40	9,82	374	2,516*	0,012
Çalışıyor	79	44,18	11,15			

*p<0,05

Tablo 21 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının anne çalışma durumuna göre babaların Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle, anne çalışma durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir. Ortalamalar incelendiğinde ise annesi çalışmayan öğrencilerin babalarının güvenli bağlanma puanlarının annesi çalışan öğrencilerin babalarının güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Altıncı Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba meslek düzeylerinde güven veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba

meslek düzeylerinde güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi için Kruskal Wallis H testi, baba meslek düzeylerinde korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 22’da sunulmuştur.

Tablo 22: Öğrencilerin baba mesleğine göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi

		n	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	χ^2	p
Güven veren Tanrı algısı	Memur/memur emeklisi	53	32,26	3,55	199,02	5,482	0,140
	İşçi/işçi emeklisi	120	31,98	4,09	185,56		
	Serbest meslek	139	31,83	3,93	185,98		
	Diğer**	75	33,05	2,58	218,81		
					sd	F	p
Korku/kaygı veren Tanrı algısı	Memur/memur emeklisi	53	9,65	3,08	(3, 384)	0,809	0,489
	İşçi/işçi emeklisi	120	9,83	2,90			
	Serbest meslek	139	9,37	3,10			
	Diğer**	75	9,20	3,48			

** diğer = esnaf, çiftçi, iş buldukça, çalışmıyor

Tablo 22 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba mesleği fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba mesleği düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba mesleğine göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 23’da sunulmuştur.

Tablo 23: Öğrencilerin babalarının mesleğine göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

		N	\bar{X}	ss	sd	F	p
Bağlılık	Memur/memur emeklisi	54	3,51	1,05	(3, 383)	0,970	0,407
	İşçi/işçi emeklisi	119	3,72	0,88			
	Serbest meslek	139	3,67	0,97			
	Diğer**	75	3,53	1,04			
Kararlılık	Memur/memur emeklisi	53	3,68	0,84	(3, 383)	0,427	0,734
	İşçi/işçi emeklisi	120	3,55	0,96			
	Serbest meslek	139	3,62	0,93			
	Diğer**	75	3,68	0,88			
İyimserlik	Memur/memur emeklisi	53	3,63	1,07	(3, 382)	0,601	0,615
	İşçi/işçi emeklisi	119	3,69	0,96			
	Serbest meslek	139	3,58	0,98			
	Diğer**	75	3,75	0,91			
İlişkililik	Memur/memur emeklisi	53	4,12	0,96	(3, 383)	0,242	0,867
	İşçi/işçi emeklisi	120	4,15	0,86			
	Serbest meslek	139	4,06	0,88			
	Diğer**	75	4,08	0,88			
Mutluluk	Memur/memur emeklisi	54	3,85	0,92	(3, 383)	0,364	0,779
	İşçi/işçi emeklisi	120	3,71	1,03			
	Serbest meslek	139	3,70	1,11			
	Diğer**	74	3,79	1,07			
İyi oluş (Toplam puan)	Memur/memur emeklisi	54	3,75	0,74	(3, 384)	0,070	0,976
	İşçi/işçi emeklisi	120	3,76	0,73			
	Serbest meslek	139	3,72	0,77			
	Diğer**	75	3,77	0,71			

** diğer = esnaf, çiftçi, iş buldukça, çalışmıyor

Tablo 23 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre EPOCH ölçeği alt boyut puanları ve toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba mesleği fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin iyi oluş düzeyleri benzerdir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba mesleği düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba mesleğine göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun

incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 24’da sunulmuştur.

Tablo 24: Öğrencilerin babalarının mesleğine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Memur/memur emeklisi	54	45,24	9,48	(3, 384)	0,373	0,772
İşçi/işçi emeklisi	120	44,83	8,86			
Serbest meslek	139	45,48	8,69			
Diğer**	75	46,19	8,52			

**diğer = esnaf, çiftçi, iş buldukça, çalışmıyor

Tablo 24 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba mesleğine fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

10-14 yaş çocuklarının baba mesleğine göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Baba mesleği düzeylerinde babaların güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, baba mesleğine göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 25’da sunulmuştur.

Tablo 25: Öğrencilerin baba mesleğine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

Baba Meslek	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Memur/memur emeklisi	30	46,30	10,10	(3, 372)	0,208	0,891
İşçi/işçi emeklisi	95	46,62	9,73			
Serbest meslek	159	46,45	10,76			
Diğer**	92	47,43	9,76			

**diğer = esnaf, çiftçi, iş buldukça, çalışmıyor

Tablo 25 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının baba mesleğine göre babalarının Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, baba mesleğine fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının babaların güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

Yedinci Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre Tanrı imgesi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Aylık gelir durumuna göre güven veren Tanrı imgesi ölçek puanları normal dağılım göstermezken, korku/kaygı veren Tanrı imgesi ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, aylık gelir durumuna göre güven veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesi için Kruskal Wallis H testi, aylık gelir durumuna göre korku/kaygı veren Tanrı imgesinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26: Öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Tanrı imgesi ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		N	\bar{X}	ss	Sıra Ortalaması	χ^2	p
Güven veren Tanrı imgesi	Gelirimiz bize yeter	250	32,18	3,94	195,80	2,727	0,256
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	31,76	3,04	170,01		
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	32,38	3,43	200,13		
					sd	F	p
Korku/kaygı veren Tanrı imgesi	Gelirimiz bize yeter	251	9,54	3,12	(2, 384)	0,693	0,501
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	9,00	2,94			
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	9,61	3,25			

Tablo 26 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin aile gelir durumuna göre güven veren Tanrı imgesi ve korku veren Tanrı imgesi ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Diğer bir deyişle, aile gelir durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgeleri benzerdir.

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin aile gelir durumuna göre iyi oluş düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Aile gelir durumu düzeylerinde iyi oluş düzeyini belirlemek için kullanılan EPOCH alt ölçeği ve toplam ölçek puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, aile gelir durumuna göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27: Öğrencilerin aile gelir durumuna göre EPOCH ölçek puanlarının farklılaşmasının incelenmesi:

		n	\bar{X}	ss	sd	F	p	Anlamlı fark (Benforoni)
Bağlılık	Gelirimiz bize yeter	251	3,62	0,95	(2, 383)	3,945*	0,020	2-3
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	3,36	0,98				
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	86	3,84	0,99				
Kararlılık	Gelirimiz bize yeter	250	3,62	0,91	(2, 383)	7,303*	0,001	1-2/2-3
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	3,21	0,90				
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	3,83	0,87				
İyimserlik	Gelirimiz bize yeter	249	3,66	0,96	(2, 382)	10,843*	0,000	1-2/2-3
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	3,13	1,03				
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	3,92	0,89				
İlişkililik	Gelirimiz bize yeter	250	4,09	0,91	(2, 383)	8,084*	0,000	1-2/2-3
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	3,70	0,93				
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	4,33	0,71				
Mutluluk	Gelirimiz bize yeter	251	3,76	1,05	(2, 383)	8,289*	0,000	1-2/2-3
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	3,22	1,04				
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	86	3,97	0,97				
İyi oluş (Toplam puan)	Gelirimiz bize yeter	251	3,75	0,73	(2, 384)	12,593*	0,000	1-2/1-3/2-3
	Gelirimiz bize yetmiyor	49	3,33	0,76				
	Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	3,97	0,67				

* $p<0,05$

Tablo 27 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin aylık gelir durumuna göre EPOCH ölçeği alt boyut puanlarının ve toplam ölçek puanının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi aylık gelir düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Benforoni testi kullanılmıştır. Bağımlılık alt boyutu için tespit edilen anlamlı farklılığın aylık gelirimiz bize yetmiyor diyenler ile gelirimiz bize yetmiyor ve tasarruf ediyoruz diyenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde aylık gelirlerinin yetmediğini söyleyen çocukların bağımlılık düzeylerinin geliri yeten ve tasarruf eden çocuklardan daha düşük olduğu görülmektedir. Kararlılık, iyimserlik, ilişkililik ve mutluluk alt boyutu için tespit edilen anlamlı farklılığın geliri yetmeyen ailelerin çocukları ile geliri yeten ve geliri yetip tasarruf eden ailelerin çocukları arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, ailesinin gelirinin yetmediğini belirten çocuklarının kararlılık, iyimserlik, ilişkililik ve mutluluk düzeylerinin diğer çocuklardan düşük olduğu söylenebilir. İyi oluş toplam puanı için ise tespit edilen anlamlı farklılığın geliri yetmeyen ailelerin çocukları ile geliri yeten ve geliri yetip tasarruf eden ailelerin çocukları arasında ve aynı zamanda geliri yeten ile geliri yetip tasarruf eden ailelerin çocukları arasında olduğu saptanmıştır. Ortalamalar incelendiğinde aylık gelir durumu artıkça iyi oluş düzeylerinin arttığı yorumu yapılabilir.

10-14 yaş çocuklarının aylık gelir durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Aylık gelir durumu düzeylerinde ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, aylık gelir durumuna göre ebeveyn güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28: Öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (anne için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Gelirimiz bize yeter	251	45,59	7,90			
Gelirimiz bize yetmiyor	49	45,57	9,25	(2, 384)	3,04	0,049
Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	87	44,86	9,39			

Tablo 28 incelendiğinde 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) görülmektedir. Ancak anlamlı farklılığın hangi aylık gelir düzeyleri arasında olduğunu karşılaştırmak için ikili karşılaştırma testlerinden Benforoni testi kullandığında ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, aylık gelir durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

10-14 yaş çocuklarının aylık gelir durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterme durumunu incelemek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Aylık gelir durumu düzeylerinde babaların güvenli bağlanma düzeylerini belirlemek için kullanılan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, aylık gelir durumuna göre babaların güvenli bağlanma düzeylerinin farklılaşma durumunun incelenmesinde varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29: Öğrencilerin aylık gelir durumuna göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesi (baba için uygulanan Kerns Güvenli Bağlama ölçeği sonuçlarına göre):

Aylık Gelir	n	\bar{X}	ss	sd	F	p
Gelirimiz bize yetiyor	209	47,10	9,91			
Gelirimiz bize yetmiyor	121	46,01	11,33	(2, 373)	0,445	0,641
Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz	46	46,87	8,13			

Tablo 29 incelendiğinde 10-14 yaş çocuklarının aylık gelir durumuna göre babaların Kerns Güvenli Bağlanma ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) görülmektedir. Buna göre, aylık gelir durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

Sekizinci Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak ilişki olma durumunu belirlemek için uygun yönteme karar verebilmek amacıyla önce normal dağılım varsayımı incelenmiştir. Tanrı imgesi güven veren alt boyutu dışında tüm ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle güven veren Tanrı imgesi ile diğer ölçek puanları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Spearman korelasyonu, diğer ölçek puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için ise Pearson korelasyonu kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30: Öğrencilerin Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri ve ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi:

	KERNS toplam	EPOCH bağlılık	EPOCH kararlılık	EPOCH iyimserlik	EPOCH ilişkililik	EPOCH mutluluk	EPOCH iyi oluş	Tanrı imgesi güven veren
EPOCH bağlılık	0,205**							
EPOCH kararlılık	0,338**	0,410**						
EPOCH iyimserlik	0,363**	0,507**	0,620**					
EPOCH ilişkililik	0,393**	0,405**	0,450**	0,589**				
EPOCH mutluluk	0,453**	0,473**	0,466**	,613**	0,478**			

EPOCH iyi oluş	0,454**	0,721**	0,755**	0,859**	0,744**	0,795**		
Tanrı imgesi güven veren	0,314**	0,314**	0,293**	0,365**	0,397**	0,259**	0,414**	
Tanrı imgesi korku/kaygı veren	0,234**	0,040	0,097	0,182**	0,117*	0,075	0,131**	0,160**

Tablo 30 incelendiğinde KERNS ebeveyne güvenli bağlanma ölçek puanları ile güven veren Tanrı imgesi arasında orta düzeye pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($r = 0,314$; $p < 0,05$) ve KERNS ebeveyne güvenli bağlanma ölçek puanları ile korku/kaygı veren Tanrı imgesi arasında düşük düzeye pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($r = 0,234$; $p < 0,05$) olduğu görülmektedir. Buna göre, çocuklarının ebeveyne güvenli bağlanma düzeylerinin güven veren Tanrı imgesini korku/kaygı veren Tanrı imgesinden daha çok etkilediği söylenebilir. KERNS ebeveyne güvenli bağlanma ölçek puanları ile EPOCH bağlılık alt boyutu puanları arasında düşük düzeye pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($r = 0,205$; $p < 0,05$) ve KERNS ebeveyne güvenli bağlanma ölçek puanları ile diğer EPOCH alt boyut puanları ve toplam puanı arasında düzeye pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($r_{\text{kararlılık}} = 0,338$; $r_{\text{iyimserlik}} = 0,363$; $r_{\text{ilişkilik}} = 0,393$; $r_{\text{mutluluk}} = 0,453$; $r_{\text{iyi oluş}} = 0,454$; $p < 0,05$) belirlenmiştir. Buna göre, çocukların ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça iyi oluş düzeylerinin de arttığı yorumu yapılabilir. Tanrı imgesi güven veren boyutu ile EPOCH ölçeğinin tüm alt boyutları ve toplam puanı arasında düşük ve orta düzeylerde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Tanrı imgesi korku/kaygı veren boyutu ile EPOCH ölçeği bağlılık, kararlılık ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülürken, Tanrı imgesi korku/kaygı veren boyutu ile EPOCH ölçeğinin diğer alt boyutları ve toplam iyi oluş düzeyleri arasında çok düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler

olduğu belirlenmiştir. Buna göre, çocuklarının iyi oluş düzeylerinin güven veren Tanrı imgesini korku/kaygı veren Tanrı imgesinden daha çok etkilediği söylenebilir.

Dokuzuncu Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveyne güvenli bağlama ile Tanrı imgesi arasındaki ilişkide iyi oluş düzeyinin aracı etkisini incelemek için yapısal eşitlik modelleme yönteminden yararlanılmıştır. Tanrı imgesi ölçeğinin güven veren boyutu iyi oluş ile daha yüksek ilişki verdiği için ele alınmıştır. Modellerin standart yol katsayılarının aldığı path diyagramları Şekil 1’de sunulmuştur. Tablo 31’de ise hem aracı değişken yok iken hem de aracı değişken eklendiğinde elde edilen yol katsayıları ve standart hata değerleri sunulmuştur.

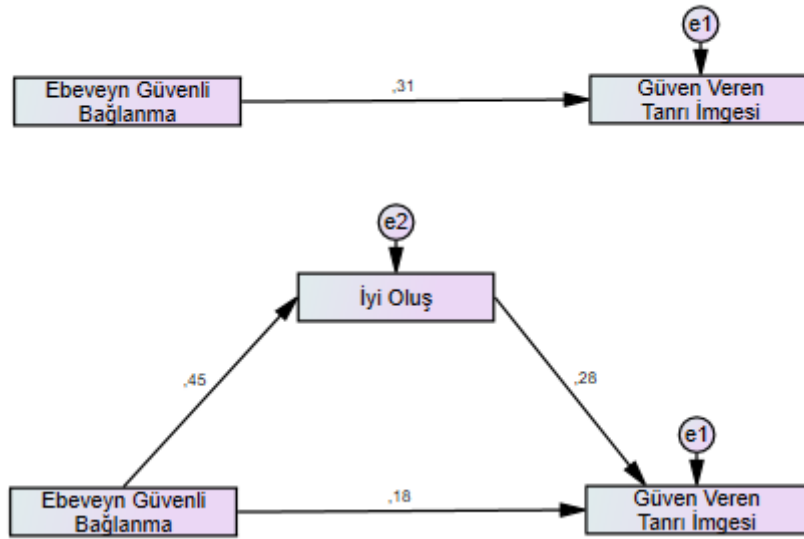
Tablo 31: Hem aracı değişken yok iken hem de aracı değişken eklendiğinde elde edilen yol katsayıları ve standart hata değerleri

	Yollar	Std. Yol katsayısı (β)	Std Hata (S_{β})	p
Aracı değişken yok	Güvenli bağlanma ->Güven veren Tanrı imgesi	0,309	0,020	<0,05
	Güvenli bağlanma ->İyi oluş (<i>Doğrudan etki</i>)	0,453	0,004	<0,05
Model 1	İyi oluş ->Güven veren Tanrı imgesi(<i>Doğrudan etki</i>)	0,285	0,262	<0,05
	Güvenli bağlanma ->Güven veren Tanrı algısı(<i>Doğrudan etki</i>)	0,180	0,022	<0,05
	Güvenli bağlanma ->İyi oluş ->Güven veren Tanrı imgesi(<i>Dolaylı etki</i>)	0,129		

Tablo 31 incelendiğinde aracı değişken modele alınmadığı durumda ebeveyn güvenli bağlanma durumunun güven veren Tanrı imgesini pozitif yönde manidar bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta=0,309$; $p<0,05$; $R^2= 0,10$). Diğer bir deyişle, çocukların ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça güven veren Tanrı imgesi düzeyleri artmaktadır. Ebeveyn güvenli bağlama düzeyinin güven veren Tanrı imgesini yordamasında iyi oluş düzeyinin aracı değişken olarak alındığı modelde, ebeveyn güvenli bağlanma düzeyinin iyi oluş düzeyini pozitif yönde manidar bir şekilde yordadığı ($\beta=0,453$; $p<0,05$; $R^2= 0,21$) ve iyi oluş düzeyinin güven veren Tanrı imgesini pozitif

yönde manidar bir şekilde yordadığı ($\beta=0,285$; $p<0,05$; $R^2= 0,08$) belirlenmiştir. Aracı değişken modele alındığında, ebeveyn güvenli bağlanma düzeyinin güven veren Tanrı algısını pozitif yönde manidar bir şekilde yordamaktadır ($\beta=0,306$; $p<0,05$; $R^2= 0,09$). Görüldüğü gibi iyi oluş düzeyinin aracı değişken olarak eklendiğinde ebeveyn güvenli bağlanma ile güven veren Tanrı imgesi arasındaki ilişki azalmaktadır. Ebeveyn güvenli bağlanma düzeyinden iyi oluş düzeyi dolaylı etkisi ile güven veren Tanrı imgesi yordamasına yönelik yol katsayısı 0,129 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn güvenli bağlanma düzeyi iyi oluş düzeyini, iyi oluş düzeyi güven veren Tanrı imgesini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordarken ebeveyn güvenli bağlanma düzeyinin güven veren Tanrı imgesini yordama durumu manidarlığını devam ettirdiğinden dolayı iyi oluş düzeyinin, ebeveyn güvenli bağlanma düzeyinin güven veren Tanrı algısı düzeyindeki etkisinde kısmı aracı rol üstlendiği söylenebilir.

Şekil 1 Ebeveyne güvenli bağlama ile Tanrı imgesi arasındaki ilişkide iyi oluş düzeyinin aracı rolünü gösteren path diyagramı

NİTEL ARAŞTIRMADA BULGULAR VE YORUMLAR:

Nitel sorular oluşturulurken yönlendirici soru sormaktan kaçınılarak sorular tasarlanmış, literatür taranarak yapılandırılmış sorular araştırmacı tarafından kurgulanmıştır. Bu bölümde yapılan nitel görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular ve sonuçları kavramlar dâhilinde verilmiştir. Gölbaşı Cemil Yıldırım Ortaokulunda öğretmen olarak çalışan araştırmacı 5. sınıfta okuyan 20 öğrenci ile gerçekleşen görüşmelerde aşağıdaki soruları yöneltmiştir:

1. Kendini biraz tanıtır mısın?
2. Çevrende en mutlu kişi kim?
3. Çevrende en çok Allaha ki yakın? Bu kişinin sence en güzel özelliği ne? En çok kim dua eder? Sence duaları kabul oluyor mudur?
4. Allah deyince en çok hangi kelimeler aklına geliyor? Sana Allah kelimesi neyi çağrıştırıyor?
5. Daha küçükken Allah'ı nasıl hayal ediyordun? Şimdi nasıl düşünüyorsun?
6. Tehlike anında ne yaparsın? Kime veya neye sığınma ihtiyacı duyarsın? Neden?
7. Gelecek için Allah'tan beklentilerin neler?
8. Bana söylemek istediğin veya eklemek istediğin başka bir şey var mı?

Nitel Verilerin Analizi:

Nitel veri analizi sürecinin birinci amacı ham veriden ana bilgiyi almaktır. Bu sebeple araştırmacı okuduğu ve gözlemlediği tüm verileri yorumlamalı ve bir öze

indirmelidir (Corbin ve Strauss, 2008). Bu amaçla öncelikle “içerik analizi” yapılmıştır.

Bu araştırmada veriler dört aşamada analiz edilmiştir:

1. Verileri kodlama,
2. Kodlardan temalarının belirlenmesi,
3. Temaların düzenlenmesi,
4. Bulguların tanımlanıp ve yorumlanması

Nitel analizde görüşme kayıtları ve yazılı formlar deşifre edilip çözümlenmeler yapılmış ardından ifadelerin benzerliğine göre gruplamalar oluşturulmuştur. Her bir öğrenciye kod numarası verilerek (Ö1,Ö2..) açıklamalar yapılmıştır. İfadelerdeki benzer öğeler gruplandırılmış ve gruba uygun olarak temalandırılmıştır. Sonrasında veriler sayısallaştırılarak frekans olarak gösterilmiştir. Sorular hazırlanırken nicel araştırma soruları göz önüne alınmış ayrıca yaş seviyelerine uygun, anne babaya bağlanma durumlarını, Tanrı’ya bakış açılarını ve iyi oluş hallerini ortaya çıkarmaya çalışan diğer ölçekleri de destekler nitelikte sorular oluşturulmuştur. Öncelikle ilk başta “çevrende en mutlu kişi kim?” sorusunun sorulma sebebi sonrasında gelecek sorulardan bağımsız cevap verebilmelerini sağlamak olmuştur.

BULGULAR:

1. Çevrende en mutlu kim?

Kodlar	Katılımcılar	F
AİLECEK-HEPİMİZ	Ö2, Ö3, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, <u>Ö20</u> ,	7
ANNEM	Ö4, Ö8, Ö17	3
ERKEK KARDEŞİM	Ö5, <u>Ö7</u> , <u>Ö11</u> , Ö17	4
BABAM	Ö5, Ö18, Ö19	3
BABANNEM	Ö1, Ö19	2
BEN	Ö2, Ö6, <u>Ö9</u> , Ö13	4

Bu tabloda önemli bir veri olarak katılımcıların erkek kardeşlerini daha mutlu görmeleri dikkat çekicidir. Nicel araştırma verimizde de ‘erkek çocuklarının mutluluk düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek olduğu söylenebilir’ sonucuna varılması anlamlı bir veri olma özelliğine sahiptir. Bu konuyla ilgili olarak ülkemizde yapılan bir araştırmada erkek çocuklarının kız çocuklarına göre mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Demiriz & Ulutaş, 2016). Onun dışında aile bireylerinde genel olarak eşit oranda mutluluk hali görülüyor. Ö7, Ö11 kodlu öğrenciler anne baba ayrı ve kız öğrencilerdir ve erkek kardeşlerini daha mutlu görürler. Ö9, Ö20 kodlu öğrencilerden biri kız biri erkek öğrencidir ve yine boşanmış aile çocuklarıdır. Ailede en çok kendilerini mutlu görürler. Bu dört öğrencinin de boşanmış olan ebeveynlerini mutlu olarak görmemeleri oldukça anlamlı bir veridir.

“En mutlu babaannem. Çocukları mutluydu o da mutlu.”(Ö1)

“En mutlu benim. Ama ailem de mutlu.”(Ö2)

“Tabii ki de beni koruyan ve beni seven ailem mutlu.”(Ö3)

“Ailede en mutlu kişi annem”(Ö4)

“Çevremde en mutlu kişiler babam ve kardeşim”(Ö5)

“Genelde çok mutluyum. Hele biri bana hediye alırsa daha mutlu olurum”(Ö6)

“En mutlu kişi erkek kardeşim C.”(Ö7)

“Bizim ailede en mutlu annem ve ablam”(Ö8)

“Ailede en mutlu kişi benim.”(Ö9)

“Ailemizde en mutlu ablam.”(Ö10)

“Ailede en mutlu kişi erkek kardeşim.”(Ö11)

“Ailede en mutlu abim”(Ö12)

“Beni çevremde en mutlu kişiler benim ailem.”(Ö13)

“Annem, babam, abim e ablam çevremdeki en mutlu kişiler”(Ö14)

“Ailemdeki herkes çok mutlu”.(Ö15)

“Çevremde en mutlu kişi annem ve kardeşim.”(Ö16)

“Çevremde en mutlu kişi babam.”(Ö17)

“Çevremde en mutlu kişiler babaannem ve babam”.(Ö18)

“Biz ailecek çok mutluyuz çünkü benim ameliyatımdan sonra çok mutlu olduk” (Ö19)

“Bence çevremdeki en mutlu kişi benim çünkü ailem ve tüm sevdiğilerim yanımda”(Ö20).

2/A. Çevremde Allah’a en yakın kişi kim?

Kodlar	Katılımcılar	F
ANNEM	Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17,	11
AİLECEK	Ö3, Ö7, Ö13	3
BABAANNE	Ö1, Ö19	2
ANNEANNE	Ö9, Ö17	2
DEDEM	Ö18	1
BABAM	Ö12	1
BEN	Ö6	1
BİLEMEM	Ö20	1

Çocuklar çoğunlukla annelerinin Allah’a daha yakın olduğunu düşünüyorlar ve bunu dua edip namaz kılmalarıyla ilişkilendiriyorlar. Anneler çoğunlukla ev hanımı ve babalar çalışıyor bu yüzden çocuklar annelerini evde daha çok görüyorlar. **Ama ailede en mutlu olma durumunu Allah’a inanmaya ve ibadet etmeye bağlamadıkları görülür.** Yapılan bir araştırmada “Evde dini uygulamaların yapılması, öğrencilerin dini tutum ve yaşam doyumu düzeyleri ile pozitif şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ancak bu faaliyet onların mutluluk düzeylerini etkilememiştir” bulgusuyla benzerlik taşımaktadır (Kerimov, 2020).

Anne figürü bağlanma kuramını akıllara getirmektedir. Bu kuramda çocuk ile temel bakıcısı arasındaki bağlanma ilişkisi araştırılmış, çevrelerini keşiflerinde anneyi güvenli bir üs olarak kullandıkları görülmüştür. Annenin tüm aileyi temsil eden duruşu çocuğu

kafasındaki güven ve güvensizlik kavramlarını geliştirip ilerideki davranışlarını şekillendirmektedir.

“Babaannemin duaları kabul oluyor. Onun ağzından Allah kelimesi hiç düşmüyor.

Allaha en yakın o.”(Ö1).

“Annem namaz kıldığı için Allah’a daha yakın, bu yüzden duaları da kabul oluyor.”(Ö2).

“Allah’a herkes çok yakın”(Ö3).

“Ailede Allah’a en yakın kişi annem”(Ö4).

“Çevremde Allah’a en yakın kişi annem”(Ö5).

“Ailemizde Allaha en çok ben yakınım en çok da ben dua ederim ve dualarım kabul olur” (Ö6).

“Biz ailecek Allaha yakınız” (Ö7).

“Ailede Allaha en yakın annem”(Ö8).

“Anneannemin duaları daha çok kabul oluyor”(Ö9).

“Annem Allaha çok yakın bence”(Ö10).

“Annem çok yakın”(Ö11).

“Çevremde Allaha en yakın annem ve babam”(Ö12).

“Allaha en yakın kişi annem”(Ö13)

“Allah’a en yakın olan annem çünkü Kur’an okuyor, namaz kılıyor, dua ediyor”(Ö14).

“Allah’a en yakın annem. Çok dua ediyor, herkese karşı çok merhametli ve sevecen”(Ö15).

“Çevremde Allaha en yakın kişi Annem”(Ö16).

“Allah’a en yakın kişi anneannem”(Ö17).

“Allaha en yakın olan da dua eden de dedem”(Ö18).

“Çevremde Allaha en yakın babaannem”(Ö19).

“Herkes kendi içinde Allah’a yakın, bunu ben bilemem.”(Ö20)

Öğrencilerin %55’i annelerinin Allah’a daha yakın olduğunu düşünürken, bir öğrenci çok farklı bir bakış açısıyla konuya yaklaşmış ve “Herkes kendi içinde Allah’a yakın” diyerek üst bir bakış açısına sahip olduğunu göstermiştir. Bu durum bize bilişsel gelişiminin daha ileri ya da yaratıcılık özellikleri olan normal gelişimsel süreçte olan bir öğrenci bulgusu veriyor. Genel bir yorum yapılırsa, her 100 öğrenciden 5’i bu şekilde farklı ve üst bir bakış açısına sahip olma potansiyelindedir diye düşünebiliriz.

2/B. Sence bu kişinin en güzel özelliği nedir?

Kodlar	Katılımcılar	F
DUA EDER	Ö1, Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19	11
NAMAZ KILAR	Ö2, Ö11, Ö13, Ö14	4
MERHAMETLİDİR	Ö13, Ö15	2
SEVGİ DOLUDUR	Ö8, Ö13, Ö15	3
ÇOK İYİ BİRİDİR	Ö5	1
DÜRÜSTTÜR	Ö17	1
YARDIMSEVERDİR	Ö12	1
SÜRPRİZLERLE DOLUDUR	Ö16	1
TEMİZ	Ö17	1
KUR’AN OKUR	Ö14	1

Allah’a yakın olmayı sadece ibadetlerle ilişkilendirmemiş olumlu kişilik özelliklerini de eklemişlerdir. Din sadece bir inanç sistemi olarak hayata dahil edilmekle kalmaz aynı oranda da, benimsendiği ölçüde kişiliği ve gelişimini de etkiler (Çapar ve Yıldız, 2010). Yapılan sistematik araştırmalara göre, dini inanç ve ibadetler daha yüksek bir yaşam doyumu, mutluluk ve olumlu etkilerle ilişkilidir (Koenig ve Larson, 2001).

“Babaannemin duaları kabul oluyor. Onun ağzından Allah kelimesi hiç düşmüyor. Allaha en yakın o”(Ö1).

“Annem namaz kıldığı için Allah’a daha yakın, bu yüzden duaları da kabul oluyor” (Ö2).

“Çevremde Allah’a en yakın kişi annem. Annemin en güzel özelliği bence çok iyi biri olması” (Ö5).

“Ailede Allaha en yakın annem. Çok sevgi dolu bir insan” (Ö8).

“Anneannem namazını hiç bırakmıyor” (Ö11).

“Annem çok dua eder, babam da ihtiyacı olanlara yardım eder” (Ö12).

“Çünkü annem namaz kılıyor ve çok merhametli ve sevgi dolu” (Ö13).

“Allah’a en yakın olan annem çünkü Kur’an okuyor, namaz kılıyor, dua ediyor” (Ö14).

“Allah’a en yakın annem. Çok dua ediyor, herkese karşı çok merhametli ve sevecen” (Ö15).

“Çevremde Allaha en yakın kişi Annem. Sürprizlerle dolu bir insan” (Ö16).

“Allah’a en yakın kişi anneannem. Dürüst ve temiz olması çok dikkatimi çekiyor” (Ö17).

“Çevremde Allaha en yakın babaannem. En dikkat çeken özelliği namaz kılması ve dua etmesi. Ben şu an bu durumdaysam önce Allah’ın izniyle sonra dua ederek” (Ö19).

2/C. Ailenizde en çok kim dua eder?

Kodlar	Katılımcılar	F
ANNEM	Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17,	11
AİLECEK	Ö3, Ö7, Ö13	3
BABAANNE	Ö1, Ö20	2
ANNEANNE	Ö9, Ö18,	2
DEDEM	Ö19	1
BABAM	Ö12	1
BEN	Ö6	1

Çeşitli dini davranışlar hep birlikte yapıldığında (örneğin dini gün ve gecelerde bazı özel ibadetler yapma, beraber dua etme, bir takım dini konularda sohbet etme durumlarında) çocuğun iç dünyasında oluşan etkiyle derin duygular hissedilmeye başlanabilir (Karacoşkun, 2005). Dua ettiğimizde yani o sonsuz güç kaynağını işlerimize dahil ettiğimizde içimiz huzurla dolar ve yaptığımız eylemler de güçlü bir şekilde yerini bulur (Özdoğan, 2009). Bu olay, çocuğun Tanrı ile doğrudan iletişim kurması nedeniyle bir birey olma ve huzur bulma, çevreyle etkileşim içinde ve destekle davranışı gerçekleştirmesi sebebiyle de sosyalleşmesi sürecine katkı sağlar (Karacoşkun, 2005). Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında çocuklar çoğunlukla annelerinin dua ettiğine şahit oluyorlar çünkü anneler daha çok evde ve babalar çalışıyor. Çocuğun dini gelişimi açısından ailenin dini yaşantısı etkilidir. Ailenin her özelliğini bilincine varmaksızın kendine model alır. Bu dönem ergenlik sonuna kadar devam eder ve çocuğun kişilik gelişiminde oldukça önemlidir. Karacoşkun'un 2004 yılında yaptığı araştırmada okul öncesi çocuklarının gerçekleştiremedikleri isteklerinin yerine gelmesi için dua ettikleri görülmüştür. Çünkü çocuklar kendi sınırlılıklarının farkına varmışlardır.

2/D. Sence duaları kabul oluyor mudur?

Kodlar	Katılımcılar	F
OLUR	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, <u>Ö7</u> , <u>Ö9</u> , Ö10, <u>Ö11</u> , Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19,	12
BİLMİYORUM	Ö5, Ö8, Ö12, Ö18, <u>Ö20</u> ,	8

Olumlu Tanrı imgesine sahip oldukları görülmektedir. Burada “bilmiyorum” yazan koda öğrenciler “Allah bilir” demişlerdir. Bu durum “10-12 yaşında inançların ve bilgilerin daha çok akli kontrolden geçirildiğine dair bir göstere” niteliğindedir. (Yavuz, 2012) Her iki cevap şeklinde de güvenilir bir kaynak açıklamaktadırlar.

“Bence bir tahminde bulunmak yanlış olur. Dualarının kabul olup olmadığını sadece Allah bilebilir” (Ö5).

“Allah’a en yakın annem. Çok dua ediyor, herkese karşı çok merhametli ve sevecen. Çok dua ettiği için bence duaları kabul oluyordur” (Ö15).

“En çok dua eden kişi benim. Allah her şeyi duyan gören ve bilendir. Mutlaka benim de dualarımı duyuyordur ve kabul olur” (Ö16).

“Allaha en yakın olan da dua eden de dedem. Duaları kabul oluyor mudur bilmiyorum” (Ö18).

3.Allah deyince en çok hangi kelimeler aklına geliyor? Sana Allah kelimesi neyi çağrıştırıyor?

Kodlar	Katılımcılar	F
NAMAZ	Ö2,Ö3, Ö7, Ö12,Ö16, Ö17, Ö18	7
DUA	Ö2, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9,Ö16,	6
TEK OLUŞU	Ö2, Ö5, Ö11, Ö13, Ö19, Ö20,	6
PEYGAMBER	Ö5, Ö6, Ö12, Ö15, Ö16,	5
KUR’AN-I KERİM	Ö5, Ö7, Ö12,Ö16, Ö18,	5
GÜÇ	Ö6, Ö8, Ö16, Ö17,	4
İYİLİK	Ö1, Ö4, Ö7	3
YARATICI	Ö6,Ö10,Ö19,	3
CENNET, CEHENNEM	Ö3, Ö15,	2
YÜCE	Ö1, Ö2	2
ORUÇ	Ö2, Ö17,	2
CAMİ	Ö2, Ö18	2
ŞÜKÜR	Ö17	1
YALAN SÖYLEMEMEK	Ö16	1
KORUYUCU	Ö1	1
MÜSLÜMAN	Ö11	1
RAMAZAN	Ö12	1

Açıkça söylememekle birlikte insana dini ve ahlaki yükümlülükler yüklendiğinin farkındadırlar bunu kullandıkları kavramlardan görebiliyoruz bunun yanı sıra kullandıkları, Tanrı’ya ait sıfatlar karşımıza çıkmaktadır. Müslüman bir toplumun

çocukları olarak Allah'ı bize Kur'an'da bildirilen sıfatlarla ya da bu sıfatlara yaklaşan ifadelerle açıklamaktadırlar (Yavuz, 2012). Şükran Öztürk Zurnacı'nın (2019) araştırmasında tespit ettiği gibi "soyut Tanrı imgelerinin altında almış oldukları dini eğitimin ve sosyal çevrelerinden edinmiş oldukları hazır, ezberlenmiş bilgilerin yattığı görülmüştür". Bu dönem çocuklarının Piaget'in bilişsel gelişim kuramının somut işlemler döneminin genel özelliklerini taşıdığı düşünülür. Çocuklara "Allah deyince en çok hangi kelimeler aklına geliyor?" diye sorar sormaz otomatik olarak Rahman ve Rahim olan, tek ve bir, namaz, dua, Kur'an-ı Kerim kelimelerini telaffuz etmişlerdir. Bu kavramlar çokça duydukları ve gördükleri kavramlardır. Bunun yanı sıra üst düzey bir bakış açısı gerektiren soyut kavramlar da zihinlerinde mevcuttur. Allah'ı insan biçiminde tasavvurlarının gitgide zayıflamasıyla birlikte zihinsel olarak bir geçiş dönemi içerisinde oldukları söylenebilir.

"Allah yüce, koruyucu, iyilik sahibi"(Ö1).

"Allah deyince tek ve bir olduğu ve yüce olduğu aklıma geliyor. Peygamberimiz, oruç, cami, namaz, dua geliyor bir de"(Ö2).

"Allah deyince aklıma dua etmek, namaz, zekat vermek geliyor. Cennet, cehennem, bitecek olan dünya hayatı geliyor bir de "(Ö3).

"Allah deyince aklıma iyilik yapmak geliyor "(Ö4).

"Allah deyince aklıma evrenin sahibi her şeyi kusursuz yaratan ve tek ve benzersiz olduğu aklıma gelir. Allah kelimesi bana Kuranı, Peygamberleri çağrıştırıyor"(Ö5).

"Allah deyince aklıma bizi yaratan ve yaşatan Rabbim gelir aklıma sonrada Peygamberimiz gelir"(Ö6).

"Allah deyince aklıma Kur'an-ı Kerim, namaz, dua, iyilik ve huzur geliyor. "(Ö7).

"Allah deyince her şeyi belirleyen ve her şeyi yaratan güç geliyor aklıma ve dua"(Ö8).

“Allah deyince aklıma Dua geliyor”**(Ö9)**.

“Allah Yaraticıdır”**(Ö10)**.

“Allah deyince tek olduğu aklıma geliyor. Müslüman olmamız geliyor”**(Ö11)**.

“Allah deyince aklıma namaz, Kur’an-ı Kerim, Peygamberimiz ve ramazan gelir”**(Ö12)**.

“Allah deyince aklıma hemen Rahman ve Rahim olan kelimeleri geliyor”**(Ö13)**.

“Allah deyince aklıma cennet, cehennem, şeytan, cin, melek, peygamber”**(Ö14)**.

“Allah deyince aklıma her şeyi gören ve duyan bir varlık geliyor. Dua etmek, namaz kılmak, yalan söylememek ve Peygamberimiz geliyor aklıma”**(Ö15)**.

“Allah deyince aklıma en çok oruç tutmak, namaz kılmak, şükretmek, Kur’an okumak geliyor. Gören duyan her şeyi yaratan, her şeye gücü yeten ve bilen gibi kelimeler çağrıştırıyor”**(Ö16)**.

“Allah deyince aklıma cami, namaz, canlı ve cansız tüm varlıklar geliyor”**(Ö17)**.

“Allah deyince aklıma insana can veren, Yaratan, bir ve tek olan kelimeleri geliyor”**(Ö18)**.

“Allah deyince aklıma biz insanları yarattığı geliyor”**(Ö19)**.

“Yüce Allah tekdir ve birdir aklıma geliyor”**(Ö20)**.

4.Daha küçükken Allah’ı nasıl hayal ediyordun? Şimdi nasıl düşünüyorsun?

Kodlar	Katılımcılar	F
GÖKYÜZÜNDE	Ö2, Ö4, Ö6, Ö15, Ö17, Ö19	6
İNSAN	Ö1, Ö7, Ö9, Ö20,	4
YAŞLI BİR DEDE	Ö12, Ö15	2
GÖRMEK İSTERDİM	Ö10, Ö20	2
KADIN	Ö17	1
ERKEK	Ö8	1
KOCAMAN İKİ GÖZ	Ö6	1
CAMİ	Ö18	1
BEYAZ BİR RUH	Ö14	1
CEZALANDIRICI	Ö16	1

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin kendi çocukluklarında Allah'ı nasıl hayal ettiklerini görüyoruz. Zihinsel gelişim olarak somut işlemler döneminde oldukları için çocukluklarında Allah'ı bir mekân içinde düşünmüşler bu düşünceden dolayı da Allah denince akıllarına onlara göre Allah'ın yaşam mekânı olan gökyüzü ve bulut akıllarına gelmiştir (Yıldıoğan, 2012). Bu da bize Allah'a uygun görülen yerin çocuklarda gelişen Tanrı imgeleriyle sıkı ilişki içerisinde olduğunu gösterir. Çocuk Allah'a bir yer ararken kendi şahsi Tanrı imgesi ile birleştirmektedir(Yavuz, 2012). Antropomorfizm(İnsan biçimci Tanrı anlayışı) bu yaştaki çocukların Tanrı tasavvurlarında yer almamıştır. “Şimdi nasıl düşünüyorsun?” sorusuna cevap olarak da hepsi, artık böyle düşünmediklerini dile getirmişlerdir. Bir cinsiyetle, insana ait bir giyimde, yaşlı ve sakallı olmak gibi insanın sahip olabileceği bir özellikte fakat olağanüstü bir insan gibi düşünüşler yine İnsan Biçimci Tanrı anlayışının bir özelliğidir (Yıldız, 2012). Sadece bir kız öğrencide olumsuz bir Tanrı imgesi görölmektedir. Yaşlar ilerledikçe çocuklar inançlarında daha kararlı, bilinçli ve akılcıdırlar (Yavuz, 2012).

“Eskiden Allah'ı insan sanırdım sonra yüce bir varlık olduğunu anladım” (Ö1).

“Küçükken Allah'ı gökyüzünde zannederdim ama büyüyünce her yerde olduğunu öğrendim” (Ö2).

“Allah her yerde ona inanıyorum. Allah'ı görmek istiyorum” (Ö3).

“Küçükken Allah'ı gökyüzünde sanıyordum ama her yerde olduğunu öğrendim” (Ö4).

“Küçükken Allah'ı nasıl hayal ettiğimi hatırlamıyorum. Ama birçok kez hayal ettim. Şimdi aklım erdiği için Allah'ı hayal etmenin yanlış olduğunu öğrendim.

Çünkü Allah hayal bile edemeyeceğimiz bir varlıktır” (Ö5).

“Çocukluğumda anneannem “ Allah her şeyi görüyor” dediği için Allah'ı hep gökyüzünde dev gibi kocaman iki göz olarak hayal ederdim” (Ö6).

“Küçükken Allah’ı bir insan gibi düşünüyordum, Şimdi ise doğmamış, doğurulmamış olduğunu ve bir insan olmadığını biliyorum. Bütün evrenin Yaratıcısı” (Ö7).

“Küçükken Allah’ı erkek bir insan olarak düşünüyordum. Ama şimdilerde öyle düşünmüyorum. Nasıl olduğu konusunda bir fikrim yok” (Ö8).

“Allah’ı insan sanırdım ama şimdi büyüdüm” (Ö9).

“Ben büyüdüğümde Allah’ı göreceğimi sanıyordum” (Ö10).

“Eskiden Allah’ın bize benzediğini sanırdım. Ama artık gözle görülmediğini biliyorum” (Ö11).

“Küçükken Allah’ı yaşlı bir dede olarak düşünürdüm” (Ö12).

“Küçükken Allah’ı beyaz bir ruh olarak görüyordum. Şimdi de görünmez olduğunu düşünüyorum” (Ö13).

“Allah’ı boyu upuzun sakalları upuzun, havada kocaman bir sandalyede oturuyor ve yanında kelebekler ve melekler uçuşuyor” (Ö14).

“Küçükken sanki kötü bir şey yapsam beni hemen cezalandıracakmış gibi düşünürdüm. Ama şimdi insanlara karşı ne kadar merhametli ve affedici olduğunu biliyorum” (Ö15).

“Küçükken Allah’ı bulutların üzerinde oturan bir bayan sanıyordum. Elinde bizim doğrularımızı ve yanlışlarımızı işaretlediği bir kitap olduğunu düşünüyordum” (Ö16).

“Camileri Allah sanıyordum. Ama artık Allah’ın her yerde olduğunu ve dünyayı onun yarattığını biliyorum” (Ö17).

“Eskiden küçükken Allah’ın havada olduğunu sanıyordum, şimdi ise her yerde ve görünmez olduğunu biliyorum” (Ö18).

“Küçükken hep Allah’ı görmek istiyordum. Allah’ın varlığına birliğine inanıyorum. Hiçbir zaman umutsuz olamayacağımı öğrendim ben bu büyük

*sınavımdan. Allahtan umut kesilmez”(Ö19). * Bu öğrencinin ciddi bir süreğen hastalığın ve zor yaşam şartlarının etkisiyle yaşadıklarını kendi sınavı olarak görmesi dikkat çekici bir veridir.*

“Küçükken nasıl düşündüğümü hatırlamıyorum. Ama şimdi bizi duyduğuna ve gördüğüne inanıyorum”(Ö20).

5.Tehlike anında kime veya neye sığınma ihtiyacı duyarsın?

Kodlar	Katılımcılar	F
ALLAH'A	Ö1, Ö6, <u>Ö7</u> , Ö8, <u>Ö11</u> , Ö12, Ö13 Ö17,	8
KENDİMİ SAVUNURUM	Ö5, <u>Ö9</u> , Ö14, Ö15	4
ALLAH'A VE AİLEME	Ö2, Ö3, <u>Ö20</u>	3
AİLEME	Ö10, Ö18	2
POLİSE	<u>Ö9</u> , Ö18,	2
BABAMA	Ö14	1
ANNEME	<u>Ö7</u>	1

Yukarıdaki cevaplara dikkatle bakıldığında korku anında babaya yani evdeki güçlü bireye sığınma ihtiyacı görülebilir. Cevaplarda anne kelimesini bir tek annesi babası ayrılmış olan ve annesiyle yaşayan öğrenci tarafından kullanılmıştır. Daha çok aileme ve babama kelimeleri geçmiştir. Kerns güvenli bağlanma ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması sırasında Sümer(2009) orta çocukluk döneminde babaya bağlanmanın artan önemine özellikle dikkat çeker;

“Bulgular babaya bağlanmanın güçlü bir yordayıcı olduğunu göstermektedir. Ancak, bulgular yorumlanırken, örnekleme oluşturan öğrencilerin genellikle yüksek eğitim düzeyine sahip olan, orta ve üst gelir grubundan ailelerden gelmiş oldukları dikkate alınmalıdır”

Ebeveyne ve Tanrı'ya olumlu bağlanma bu bulgularda görülmektedir. Yaşamımızın erken dönemlerinde bakıcımızla olan bağımızın yetişkin hale geldiğimizde diğer insanlarla kuracağımız iletişimin niteliğini ve insanlardan beklentilerimizi belirlediği kabul edilir. Güvenli bağlanma bireyler çevresiyle çok daha uyumlu, kendilerine ve başkalarına daha çok güvenen ve az miktarda sosyal problemler yaşayan bireylerdir. Tanrı'ya bağlılığın nasıl algılandığı olgusu dine bağlanma teorisi yaklaşımının odak noktasını oluşturmaktadır (Hayta, 2006). Eğer bir kimse kendisini Tanrı'yla ilişki içerisinde hissedip sıkıntılı ve zor anlarında kendisine güvenilir bir üs sağlıyorsa, bağlanma modeli dini inanç ve yaşantıyı anlamada kullanışlı ve açıklayıcı olabilir (Kirkpatrick, 1995: 462). İlişkilerinin, başkalarıyla olan iletişiminin doyurucu ve faydalı olduğunu düşünen çocuklar güvenli ve iyi bağ kurmuş çocuklardır (Yavuz, 2012).

“Kendimi tehlikede hissettiğimde Allah’a sığınırım. O beni korur, kollar” (Ö1).

“Tehlike anında Allah’a dua ederim. Allah’a ve aileme sığınırım korktuğum için” (Ö2).

“Tehlike anında Allah’a ve aileme sığınırım. Anneme ve babama sığınırım çünkü onlar beni korur” (Ö3).

“Korkunca yanımdakilere sığınırım” (Ö4).

“Tehlike anında kendimi soğukkanlı tutmaya çalışırım. Mesela deprem anında hayat üçgeni oluşturarak kendimi koruma alırım” (Ö5).

“Bir tehlike hissetsem önce Allaha sarılırım, Allah’ım beni kurtar diye dua ederim.

“Allah isteyen kazadan beladan korur. Korksam Allah’tan yardım isterim sarılmak istersem bir el tutmak istersem anneme koşarım” (Ö7).

“En güvendiğim Allah. Başım derde girse ona sığınırım, dua ederim” (Ö8).

“Kendimi savunabilirim. Çok dara düşersem aileme ya da polise giderim” (Ö9).

“Korksam ailemin yanından ayrılmam onlar beni korur” (Ö10).

“Korksam Bismillah derim, Allaha sığınırım çünkü beni koruyacağını bilirim”**(Ö11)**.

“Tehlike anında kendime saklanacak bir yer bulup Allah’a dua ederim” **(Ö12)**.

“Tehlike anında kendimi savunurum. Olmazsa önce Allaha sığınırım, sonra da babamın. Çünkü onlar beni korurlar” **(Ö13)**.

“Tehlike anında kendimi savunmaya çalışırım olmazsa kaçırım” **(Ö14)**.

“Tehlike anında bulunduğum ortam bana güven vermeyeceği için oradan hemen uzaklaşıyorum. Karakola ya da bir yakınıma sığınırım” **(Ö15)**.

“Tehlike anında korkarım biraz. Allaha sığınırım tabii ki çünkü bizi kollayıp koruyacak olan O” **(Ö16)**.

“Tehlike hissedersen bağıırır oradan kaçırım. Ailem yanımda değilse polise sığınırım. Çünkü herkese güvenemem” **(Ö17)**.

“Tehlike anında paniğe kapılırım, heyecanlanırım. Allaha sığınırım çünkü onun gücü her şeye yeter” **(Ö18)**.

“Tehlike anında önce Allaha sonra aileme sığınırım” **(Ö19)**.

“Tehlike durumuna göre değişir ama ruhsal bir tehlikedeysem Allah’a dua ederim”**(Ö20)**.

6.Gelecek için Allah’tan beklentilerin neler?

Kodlar	Katılımcılar	F
GÜZEL BİR MESLEK	Ö4, Ö3, <u>Ö7</u> , Ö14,Ö15, Ö16, Ö18, Ö19	8
SAĞLIK, HUZUR VE MUTLULUK	Ö1, <u>Ö7</u> , Ö10, Ö14, Ö16, Ö17	6
SALGIN BİTSİN	<u>Ö11</u> , Ö12, Ö13, Ö18, <u>Ö20</u> ,	5
ALLAH YARDIM EDERSE HERŞEYİ	Ö5, Ö6,Ö8	3
ALLAH’IN YOLUNDA GİTMEK	Ö2	1
VATANA MİLLETE HAYIRLI BİR EVLAT	Ö12	1

Gelecekte umutlu olmaları iyi oluş hallerini gösteren bir veri olma özelliğindedir. Tanrı'ya güvenli bağlanmaları iyi oluş düzeylerini de olumlu etkilemektedir. Tanrı imgesi çocuğun hayatına girmiş ve böylece onda büyük değeri olan bir yer tutmuştur. Çocuk göreceği iyiliklerle ilgili Tanrı'yla içsel bir ilişki kurar. Bu minik istekler gerçekleştikçe çocuk kendine sunulan Tanrı imgesine yaşamışlıklar ekleyerek kendine has bir yansıma oluşturur. Çünkü kendileri neye ihtiyaç duyarlar ve ne isterlerse vereceğine inanmaktadırlar. Yaşları ilerledikçe Tanrı'nın insanın bütün kaderine hükmederek esirgeyici ve bağışlayıcı olduğunu düşünürler (Yavuz, 2012). İlk ergenlik dönemindeki öğrencilerde sırayla aile doyumu, genel yaşam doyumu, benlik, okul, arkadaş ve yaşanan çevre doyumunun geldiği görülmektedir (Çivitçi, 2009).

Bu araştırma sorusunda bir başka bakış açısı daha eklenmelidir ki "Dua stres ve kaygıdan kurtulmak için sıkça başvuru alan en etkili yollardan biridir"(Özdoğan, 2009). Bu sorunun cevabı olarak aslında çocuklar bir şekilde dua etmişler gelecek ile ilgili stres ve kaygılarının sinyalini vermişlerdir. Bir salgın sürecinden kurtulmayı istemeleri, güzel bir meslek arzuları aslında sahip oldukları kaygı düzeyini ortaya çıkarır niteliktedir. Diğer yandan sadece üç öğrenci "Allah'ın yapamayacağı şey yok, O yardım ederse her şey yoluna girer" şeklinde güven veren bir Tanrı imgesi ile cevap vermişlerdir.

Bu durumu Türkiye'deki çocukların kendileri ve ailelerinin geleceğiyle ilgili kaygı düzeylerinin Almanya'dakilerden daha yüksek olmasıyla kıyaslayan Türkmen, iki ülke karşılaştırıldığında Almanya'daki Türk çocukların dualarının daha çok manevi beklentilere (ibadet etmek, cennete girmek) yönelik olduğunu; buna karşın Türkiye'deki çocukların ise maddi (eğitimde başarı, ailenin sağlıklı olması) beklentilere yoğunlaştıkları görüldüğünün vurgusunu yapar (Türkmen, 2016).

Aşağıda öğrencilerle yapılan görüşmelerden dikkat çeken ve diğerlerinden farklı birkaç gelecek beklentisi 10 yaşındaki öğrencilerin soyut düşünmeye geçtiklerini ve bu dönemdeki manevi yaklaşımın çok güçlü olduğunu gösterir diyebiliriz.

“O’nun yolundan gitmek istiyorum. Oruç tutmak, namaz kılmak istiyorum” (Ö2).

“Gelecek için Allah’tan her şeyi beklerim. Çünkü Allah her şeyi yaratabilir ve olamaz imkansız dediğimiz şeyleri yaşatabilir” (Ö5).

“Gelecekte tek beklentim Allahın bana yardımcı olması. Ben elimden geleni yaparım ama Allahımın yardımını da beklerim” (Ö6).

“Virüsün bir an önce ülkemizden gitmesini istiyorum. İnsanların hiçbir sıkıntıları olmadan yaşamalarını diliyorum. Kendim için de vatanıma milletime hayırlı bir evlat olmayı diliyorum” (Ö12).

“Allaha ne kadar çok dua etsek, şükretsek az. Bu kadar” (Ö16).

“Kendim namaz kılmaya başlayınca kendimi dinimize daha yakın hissettim” (Ö18). Öğrenci bu fikri kendiliğinden, içinden geldiği için dile getirmiştir.

Araştırma Problemleri Altında Nicel Verilerin Ve Nitel Verilerin

Yorumlanması:

1. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Cinsiyet fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgeleri benzerdir.
- **Erkek çocuklarının mutluluk düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek olduğu söylenebilir.**
- Cinsiyet fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

- Nitel cevaplarımızla kıyaslandığında Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeylerini irdeleyen cevaplarda da cinsiyet fark etmeksizin benzer veriler elde edilmiştir.

2. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin sınıf düzeylerine Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Sınıf düzeyi fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgesi benzerdir.
- **Beşinci sınıf öğrencilerinin iyimserlik alt boyutu puanlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin iyimserlik alt boyutu puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça 10-14 yaş çocuklarının iyimserlik düzeylerinde düşüş olduğu yorumu yapılabilir.**
- **Beşinci sınıf öğrencilerinin mutluluk düzeyi diğer sınıf düzeylerindeki çocuklardan daha yüksektir.**
- **Beşinci sınıf öğrencilerinin iyi oluş puanlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin iyi oluş puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.**
- **Beşinci sınıf öğrencilerinin anne güvenli bağlanma puanlarının altıncı sınıf öğrencilerinin anne güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.**
- Çocukların sınıf düzeyine göre Kerns Güvenli Bağlama ölçeği puanlarının farklılaşmasının incelenmesinde (baba) tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci ve altıncı sınıflar ile sekizinci sınıflar arasında olduğu, **ortalamalar incelendiğinde ise beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin baba güvenli bağlanma puanlarının sekizinci sınıf öğrencilerinin baba güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.**

- **Beşinci sınıf öğrencileriyle yapılan görüşmelerde yirmi çocuktan 10'unun kendileriyle beraber ailecek mutlu olduklarını söylediklerini görülmektedir. Kendilerini mutlu gören öğrencilerin 8'i kız öğrenci. Fakat bu kız öğrencilerden 3'ü erkek kardeşlerinin daha da mutlu olduğunu düşünmektedir.**

3. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Anne eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgeleri benzerdir.
- **Annesi lise/üniversite/lisansüstü mezunu olan çocukların kararlılık düzeylerinin annesi okuryazar değil/ilkokul mezunu olan çocukların kararlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.**
- Anne eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının ebeveyn (anne) güvenli bağlanma düzeyleri benzerken, baba güvenli bağlanmada ortalamalar incelendiğinde ise annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin babalarının güvenli bağlanma puanlarının annesi okuryazar değil-ilkokul mezunu ve üniversite/lisansüstü/yüksekokul mezunu olan öğrencilerin güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Fakat annesi üniversite mezunu olan öğrenci sayısının çok az olması anlamlı bir veri olmayı engeller niteliktedir.

4. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgeleri benzerdir.

- Baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının iyi oluş düzeyleri benzerdir.
- Baba eğitim durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

5. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Anne çalışma durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgesi benzerdir.
- Anne çalışma durumu fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının anne güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.
- Ortalamalar incelendiğinde ise Annesi çalışmayan öğrencilerin babalarının güvenli bağlanma puanlarının annesi çalışan öğrencilerin babalarının güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Fakat annesi çalışan ve çalışmayan öğrenci sayılarının eşit veya kıyaslanabilir olmaması sonucu etkiler niteliktedir.

6. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin baba mesleğine göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Baba mesleği fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının Tanrı imgesi benzerdir.
- Baba mesleği fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının iyi oluş düzeyleri benzerdir.
- Baba mesleğine fark etmeksizin 10-14 yaş çocuklarının ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

7. 10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

- Aile gelir durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin Tanrı imgeleri benzerdir.
- Aylık gelir durumu artıkça iyi oluş düzeylerinin arttığı yorumu yapılabilir.
- Aylık gelir durumu fark etmeksizin 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri benzerdir.

8. Tanrı imgesi, iyi oluş düzeyleri, ebeveyne güvenli bağlanma şekilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

- Çocuklarının ebeveyne güvenli bağlanma düzeylerinin güven veren Tanrı imgesini korku/kaygı veren Tanrı imgesinden daha çok etkilediği söylenebilir.
- Çocukların ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri artıkça iyi oluş düzeylerinin de arttığı yorumu yapılabilir.
- Çocuklarının iyi oluş düzeylerinin güven veren Tanrı imgesini korku/kaygı veren Tanrı imgesinden daha çok etkilediği söylenebilir.
- **Alınan nitel veri sonuçlarında da 5. Sınıflarda ebeveynlerine güvenli bağlandıkları bunun bir yansıması olarak iyi oluş düzeylerinin arttığı ve güven veren Tanrı imgesine sahip oldukları görüldü. Bu üç etken birbiriyle iç içe bir oluşum içindedir.**

9. Ebeveyne güvenli bağlama ile Tanrı imgesi arasındaki ilişkide iyi oluş düzeyinin aracı etkisi var mıdır?

- **Çocukların ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça güven veren Tanrı imgesi düzeyleri artmaktadır.**
- **İyi oluş düzeyinin, ebeveyn güvenli bağlanma düzeyinin güven veren Tanrı algısı düzeyindeki etkisinde kısmi aracı rol üstlendiği söylenebilir.**

SONUÇ VE TARTIŞMA:

Din Psikolojisi yaşamımızın içine serpiştirdiğimiz dini boyutları anlamlandırmaya çalışır. İnanç sistemimizin temeli olan Tanrı'ya güven, din psikolojisi alanında büyük önem taşıyan konulardandır. Yapılan araştırmalarda dinin bütün gereklerini yerine getiren ailelerden olan öğrencilerin inanç, iyi oluş ve mutluluk düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur. Bunun için ailelerde anne-babanın çocuklarına iyi bir örnek olarak onların inanç ve mutluluk düzeylerini yükseltmeleri için kendi tutum ve davranışlarına dikkat etmeleri beklenir. Duygusal gelişim temellerinin sağlam atılmasında çocuğun ebeveyniyle ve diğer aile bireyleriyle bağı, aile içi iletişimin güven temeline dayanması, ailenin kendi içinde kararlı ve dengeli bir tutum sergilemesi, ailede huzurlu bir ortamın hâkim olması etkilidir. Duygusal gelişimin ve inanç gelişiminin temellerinin çocukluk döneminde oluştuğu düşünüldüğünde, çocuğa bu dönemde en yakın olan ailenin hayati önemi bir çalışmada daha ortaya çıkmıştır. Olumlu benlik değerlendirmesine hizmet eden ve kaygıyı azaltan aileye güvenli bağlanma tarzı, ergenlik boyunca öğrencinin yaşayacağı zorluklarla daha kolay üstesinden gelmesinde etkili bir faktör olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin aylık gelir durumu artıkça iyi oluş düzeylerinin arttığı, erkek çocuklarının mutluluk düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek olduğu, sınıf düzeyi artıkça 10-14 yaş çocuklarının iyimserlik düzeylerinde düşüş olduğu, 5.sınıf öğrencilerinin diğer sınıflardan daha yüksek bir iyi oluş düzeyine sahip, daha mutlu ve daha iyimser olduğu görülmüştür. Ve yine 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinin babaya güven puanlarının 8. Sınıflardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Babanın duygusal desteğinin çocuklarıyla bağlanma ilişkisinin ve maddi desteğinin çocuğun bilişsel gelişimi, iyi oluş ve sosyal uyumuyla ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Lynn,2012:3, Flouri, 2016:161). Ayrıca babası yanında olmayan çocukların baba figürü olarak bir başka kişiyi baba yerine koydukları görülmüştür. Nitel

sorulara verilen cevaplarda çocukluklarına ait Tanrı imgelerinin erkek figürlü olması ve babaları hakkında olumsuz hiçbir yargıdan bahsetmemiş olmaları babalarının yaşamlarındaki yüksek kararlılık ve iyi oluş hallerinde anneleri kadar etkili olduğunu gösterir niteliktedir. Yıldız'a (2012) göre kendi araştırmasında ve Türkiye'deki diğer araştırmalarda çocuğun manevi yapısı ile babanın eğitimi durumunun ilişkili olduğuna dair anlamlı bir bağ bulunamamasında, "toplumda çocukla ilgilenmenin daha çok annenin görevi gibi algılanması ve annenin çocukla daha fazla zaman geçirmesi olabilir" yorumunu yapar.

Vergote (1978), ailenin ve çevrenin çocuğun dini tutumunun çocuktaki dini yapının ortaya çıkışını nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmış; dini ilginin doğuştan olduğunu, çocukların Tanrı'yı kendisini koruyup kollayan ve her şeye gücü yeten ebeveyn gibi imgelediğini vurgulamıştır. Yılmaz (2020) aile içi roller ve bağlanma konusuna odaklanan çalışmasında çocuğun bağlanma konusunda bir babaya ihtiyaç duyduğunu ve bunun bireyin içinden gelen bir yaklaşım olduğunu çift kutuplulukla ifade etmiştir. Dünyanın çift kutuplu yaratıldığı gibi insanların da çiftler olarak yaratıldığını (Zariyat 51/49; Özdoğan, 2019) ve bunun doğal bir sonucu olarak çocuğun dünyaya geldikten sonra bağlanma deneyiminde babaya ne kadar ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Annesi lise/üniversite/lisansüstü mezunu olan çocukların kararlılık düzeylerinin annesi okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan çocukların kararlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu söylenebileceği sonucu Sumbas ve Sezer'in(2017) araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar verilerine bakarak annelerin eğitim seviyesi arttıkça çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmek için daha çok çaba harcadıkları yorumunu yapmışlardır.

Yine bu çalışmadaki sonuçlar, Sumbas ve Sezer'in (2017) çalışmasındaki güvenli bağlanmanın umudun yordayıcısı olduğuna dair bulgularıyla uyumludur. Anne ve babaya güvenli bağlanmanın yüksek olması durumunda çocuklarda amaca yönelik motive olma

hallerinin ve hedefe ulaşma yolları konusunda odaklanarak geleceğe dair plan yapma girişimlerinde buldukları söylenebilir. Kendilerini daha olumlu algılayan öğrenciler ebeveynlerine güvenli bağlanmış olanlardır. Ek olarak ebeveynlerine güvenli bağlanmanın, öğrencilerdeki olumlu Tanrı imgesi, iyi oluş ve mutluluk düzeylerini olumlu şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Mutluluğun üç kökeninden bahseden Seligman (2002), 1. Çokça olumlu duygu ve doyurucu bir yaşam, 2. Daimi bir akışı, katılımı ve özümlemeyi içeren bir yaşam, 3. Bireyin kendisinden daha güçlü bir şeye hizmet etmesini ve potansiyelini kullanmasını sağlayan anlamlı bir yaşam olarak bu kökenleri açıklar. Hayatı anlamlı kılan en önemli değer araştırıldığı bir çalışmada gençler arasında birinci sırada ailevi değerler bulunmuştur (Hökelekli, 2016). Ailenin Türk toplumunda önemli bir yere sahip olduğu göz önüne alındığında aile içindeki iyi ilişkiler insanların hayata daha olumlu bakmalarını sağlayabilmektedir. Aile, yakın arkadaş ve Allah ile iletişimi güçlü olan bireylerin iyimserlik tutumlarının da yüksek olduğu saptanmıştır (Kulu,2019). Ebeveynlerinin çocuklarına yeterli ilgi göstermediği ve yeterince kontrol etmeyerek güvenli alan oluşturmadığı şartlarda bireylerin bazı psikolojik sorunlar yaşadıklarını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Görgün, Tiryaki ve Topbaş, 2010).

Araştırma boyunca “10-14 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Tanrı’ya Güven, Ebeveynlere Bağlanma ve İyi Oluş İlişkili midir ?” sorusuna yanıt aranmış ve sonuç olarak ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça iyi oluş düzeylerinin de arttığı ve iyi oluş düzeylerinin güven veren Tanrı imgesini korku/kaygı veren Tanrı imgesinden daha çok etkilediği ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER:

Bu araştırmanın sonucuna göre:

1. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarıyla önce anne bağlanma çalışılmış ardından baba bağlanma ölçme aracı kullanılarak veriler çalışmaya dahil edilmiştir. İleride bu konu ile yapılabilecek çalışmalarda anne ve baba bağlanma envanterinin aynı anda uygulanması önerilebilir.
2. Anne ve babanın bağlanma sürecinde çocuk üzerinde ne kadar etkili olduğunu gördüğümüz çalışmada nitel sorular sadece 5. Sınıf öğrencilerine yöneltilmiştir. Yapılacak başka çalışmalarda tüm sınıf seviyelerine soruları yöneltmek çok daha geniş bir bilgi havuzu verisi oluşturacaktır.
3. Yine yapılacak çalışmalarda Tanrı imgesi ve bağlanmanın yanında iyi olma yerine farklı kavramlar örneğin sosyal iyi olma hali çalışılabilir. Tabi bu durumda ebeveyne ve akranlara bağlanma birlikte ya da ayrı ayrı çalışılabilir.
4. Salgın hastalık sebebiyle tek bir okulda yürütülen bu çalışmanın ötesinde birkaç okulda uygulanan bir çalışmayla daha farklı verilerin alınabileceği düşünülmektedir.
5. Farklı sosyal kesimlerdeki öğrencilerle yapılacak yeni çalışmalarda sosyo ekonomik düzeyleri, Tanrı imgesi ve iyi oluş ilişkileri araştırılabilir.
6. Bu araştırmanın sonuçlarına bakarak iyi oluş ve öznel iyi oluş aynı anda ölçülebilir. Bu şekilde hangi yaş grubunun erdemliğe daha yakın hangi yaş grubunun haz odaklı iyi oluşa daha yakın olduğu bağlanma şekilleri ve tanrı imgeleriyle birlikte görülebilir.
7. Öğrencilerin kendi derinlerindeki değerlerle uyumlu olup olmadıklarını, kendi potansiyellerini gerçekleştirip gerçekleştiremediklerini ve bunun Tanrı ile olan bağlarını nasıl etkilediğini araştırmak başka bir çalışma olarak kazandırılabilir.

Kaynakça:

- Abanoz, S. (2020). 6-12 Yaş arası çocukların dini ve ahlaki gelişiminde anne babanın rolü. **Türk Din Psikolojisi Dergisi** , 119-148.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. **Kastamonu Eğitim Dergisi** (19-1), 1-10.
- Akbağ, M. ve Ümmet, D. (2018). Ana-babaya bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun aracı rolü. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi** 8(50), 59-85.
- Akyel B, Kayış H, Yüncü Z. Ergenlikte Beyin Gelişimi, Risk Alma ve Bağımlılığa Yatkınlık. Bildik T, editör. **Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar**. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018.p.134
- Akyüz, Z. (2010). **Gençlerde benlik algısı ve Tanrı İmgesi**. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Allport, G. (1950). **Individual and his religion: A Psychological interpretation**, New York: The Macmillan Company.
- Allport, G. W. (2016). **Birey ve dini**. Ankara: Elis Yayınları.
- Aral, N. ve Baran, G. (2011). **Çocuk gelişimi**. İstanbul: Ya-Pa.
- Arslan, E. (2018). **Erken çocukluk döneminde gelişim**, (Ed. Deniz, E.M.) Ankara: Pegem Akademi.
- Artan, İ., ve Bayhan, S. P. (2004). **Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, S.60.
- Arvas, F. B. (2018). Kişisel değerler ve dindarlık ilişkisi üzerine bir inceleme. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 7(5), 40-63.

- Atak, H. (2017). Piaget ve Vygotsky'nin kuramlarında çocukların toplumsallaşma süreci. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 9 (2) , 163-176.
- Atan, A.(2020). **5-6 Yaş çocuklarda psikolojik iyi oluş: bir model önerisi ve ebeveynler ile öğretmenlerin kişilik tipleri, ego durumları ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordayıcı rolü**. Pamukkale Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Ay, M. E.(2006). **Çocuklarımıza Allah'ı nasıl anlatalım?** Bursa: Timaş Yayıncılık.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin milli ve ahlaki değerleri. **Gençlik Dönemi ve Eğitimi**, s. 243-256. Bursa: EnSar Neşriyat: 74.
- Aykut, N. (2019). **Çalışan ve eğitime devam eden Suriyeli çocuklarda yaşam doyumu ile depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi**. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Ens. Yüksek Lisans Tezi . Ankara,s.55.
- Ayvacı, H. Ş.(2010). Okul öncesi dönem çocuklarının bilimsel süreç becerilerini kullanma yeterliliklerini geliştirmeye yönelik pilot bir çalışma. **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)** Cilt 4, Sayı 2, s. 1-24.
- Bahadır, A.(2010). Dindarlığın Kaynakları. H. Hökelekli (Ed.),**Din Psikolojisi**, s.46-70. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2051, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 1085.
- Bahadır, A.(2001). Din Psikolojisi Ve Tarihçesi . **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** ,12 (12). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neuifd/issue/19708/210562>

- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. **Journal of Social Personality Relationships**, 7, 147-178.
- Başaran, İ. E. (1996). **Eğitim psikolojisi**. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2005). **Eğitim psikolojisi**. İstanbul: Nobel Yayınları, S. 95.
- Bayhan, P. S. ve Artan, İ. (2004). **Çocuk gelişimi ve eğitimi**. İstanbul: Morpa.
- Bayraktutar, M. (2019). **İmam hatip lisesi öğrencileri örnekleminde dini başa çıkma ve Tanrı imgesi ilişkisi**. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bekir, H. ve Bayraktar, V. (2021). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Bahar/cocukluk_ve_ergenlik_doneminde_gelisim/11/index.html
- Bildik, T. ve Özbaran B. (2006). Bağlanmanın nörobiyolojisi. **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**; 13:137-144.
- Blakemore, S. (2012). Imaging brain development: The adolescent brain. **Neuroimage**, 61(2), 397–406
- Bowlby, J. (1988). **A Secure Base: Parent-child attachment and healthy human development**, USA, Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). **Bağlanma**. (Çev.T. V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bradburn, N. M. (1969). **The structure of psychological well-being**. Oxford, England: Aldine. doi: <http://dx.doi.org/10.1037/t07666-000>
- Brieskorn, D. (2019). **Ergenlerde yaşam doyumu ve öfke ifade tarzının duygu regulasyonu değişkeni açısından incelenmesi**. İstanbul Aydın Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Budak, S. (2000). **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Buetell, N. (2006). Life satisfaction, a sloan work and family encyclopedia entry. Work and family researchers network. Retrieved from <https://workfamily.sas.upenn.edu/glossary/l/life-satisfaction-definition>.
- Canan, İ.(2013). **Aile içi eğitim**, İstanbul: Işık Yayınları.
- Cherry, K.(2020). The formal operational stage of cognitive development. Verywell mind. <https://www.verywellmind.com/formal-operational-stage-of-cognitive-development-2795459>
- Clark, H. W. (1961). **The Psychology of religion (An Introduction to religious experience and behaviour)**. The Macmillan Comp. New York. Chapter: 5, The Religion Of Childhood. Pp. 83-92.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). **Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory** (third edition). Los Angeles, USA: Sage.
- Cüceloğlu, D. (1997). **İçimizdeki çocuk**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çapar, B. ve Yıldız, M. (2010). Orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1 , 103-131.
- Çayır, C. (2013). Çocuklarda Tanrı tasavvuru üzerine bir araştırma, **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, cilt 15, sayı 2.
- Çivitçi, A. (2009). İlköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu: Bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. **Eğitim Fakültesi Dergisi** XX11 (1) , 29-52.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 15 (59) , 0-0 . Doi: 10.17755/Esosder.263229.

- Danielsen, A. G., Samdal, O., Hetland, J., ve Wold, B. (2010). School-related social support and students' perceived life satisfaction, **The Journal Of Educational Research**, 303-320.
- Demirci, İ., ve Ekşi, F. (2015). Ergenler için beş boyutlu iyi oluş modeli: Epoch Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerliği ve güvenilirliği. **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, 3(3) • 9-30.
- Demirci, Ş. (2009). **Yetiştirme yurdu ergenlerinde Allah Tasavvuru-Malatya örneği**. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. **Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 76-90.
- Demiriz, S., ve Ulutaş, İ. (2016). Çocuklar ne kadar mutlu? Bazı değişkenlere göre çocuklarda mutluluğun belirlenmesi, **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi** , 16-24.
- Devitis, J. L. (1986). Review: Contemporary approaches to moral education. **Journal Of Thought**, 21 (2), 100-105.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. **Psychological Bulletin**, Vol.95, No. 3, 542-575
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. **Journal Of Personality Assessment**, 49, 71-75.
- Doğan Laçın, B. G., Aşçıoğlu Önal, A., Avşar, V., ve Sevim, S. A., (2019). Farklı yaşlardaki gençlerin benmerkezlilik eğilimleri ve akılcı olmayan inançlarının karşılaştırılması. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi** , 685-712.

- Dwijayanti, N. (2017). Bruner's cognitive stages and their effects on the understanding of fraction concept. **International Research Journal Of Engineering, It & Scientific Research**, 3 (4), 37-46.
- Elkind, D., Koegler, R., ve Go, E. (1964). Studies in perceptual development: II. Part- whole perception. **Child Development**, 35(1), 81-90
- Engels, R. C. M. E., Finkenauer, C., Meeus, W., ve Deković, M. (2001). Parental attachment and adolescents' emotional adjustment: The associations with social skills and relational competence. **Journal of Counseling Psychology**, 48(4), 428-439.
- Erdem, E., (2013). Her insan fitrat üzerine doğar. **Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi**.
<https://dergi.diyamet.gov.tr/makaledetay.php?ID=13448>
- Erden, M., (2008). **Eğitim Bilimlerine Giriş** . Ankara: Arkadaş.
- Erikson, E.(1989).**İnsanın sekiz çağı**. Çev.: Bedirhan Üstün-Vedat Şar. Ankara, Birey yayıncılık.
- Exline,J.J., Steffany,J. H. ve Joshua, B.G. (2013). Negative views of parents and struggles with God: An exploration of two mediators. **Journal of Psychology & Theology** 41 , 3: 200-212.
- Evgin, K. A. (2003). Hadislerde "fitrat" kavramı ve "islam fitratı" söyleminin tenkidi, **KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi** 1,s.93-110.
- Fasahati, S. ve Kalantarkousheh, S. (2014). Perception of God and Paranoia among Iranian university students. **Psychology**, 5, 986-992.
- Fidan, N., ve Erden, M. (1998). **Eğitime Giriş**, s.171. İstanbul: Alkım Yayınevi .

- Flavell, J.H. (1963). *The Developmental psychology of Jean Piaget*. New York: D. Van Nostrand. Gelişim ve Öğrenme, <https://gelisimogrenme.wordpress.com/2014/01/11/jean-piagete-gore-ahlak-gelisimi/>.
- Flouri, E.(2016). **Çocuğunuzun hayatında babanın etkisi**. Çev. Ertürk, E. İstanbul:Yakamoz Kitap.
- Geniş, N. E., ve Kahraman, Ö. G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarında bağlanma ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 11(3), 2446-2454. Eysenck, M. W., (2002),**Simply Psychology**, New York: Psychology Press.
- Ghobari, B.ve Koohsar, A. K. (2011). **The relation between mental health with image of God and quality of attachment in delinquent adolescents**. *Thought & Behavior in Clinical Psychology*. V. 6, N. 21, 7-16.
- Gogtay, N., Giedd, J., Lusk, L., Hayashi, K., Greenstein, D., Vaituzis, A., Nugent, T., Herman, D., Clasen, L., Toga, A., Rapoport, J., & Thompson, P. (2004). Dynamic mapping of human cortical development during childhood through early adulthood. **Proceedings of the National Academy of Sciences**, 101(21), 8171-8179.
- Goleman, D.(2000). *Duygusal zeka. neden IQ dan daha önemlidir?* Çev. Banu S.Yüksel. İstanbul: Varlık yayınları-bilim dizisi.
- Gottlieb, E. (2012). Eli Gottlieb Çev.: Osmanoğlu,C.,ve Ulu, M. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 12 (1), 269-289.

- Göcen, G.(2013). **Pozitif psikoloji düzleminde psikolojik iyi olma ve dini yönelim ilişkisi: Yetişkinler üzerine bir araştırma** Toplum Bilimleri Dergisi, cilt.7, sa.13, ss.97-130, 2013 (Diğer Kurumların Hakemli Dergileri)
- Göcen, G. (2020). **Kavram Atlası Din Psikolojisi I**. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Görgün, S., Tiryaki, A. ve Topbaş, M. (2010). Üniversite öğrencilerinde madde kullanma ve anne babaya bağlanma biçimleri, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 11, 305-312.
- Günçe, G. (1978). Jean Piaget ve temel kuramsal fikirleri, **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C: 4, S: 1-4, Ankara 1972, s.19-31
- Gündüz, F. (2007). **Okul öncesi dönem çocuğunda dini tasavvurlara psikolojik bir yaklaşım**. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Güneş, N. (2017). **0-6 Yaş arası çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin aile işlevleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Gürsu, O. (2015). Ergenlik dönemi dindarlığı ile ruh sağlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl: 20, Sayı 34, Temmuz–Aralık.
- Hacıkeleşoğlu, H. (2020). **Ebeveyn tutumları ve kişilik özelliklerinin Tanrı imgesi ile ilişkisi üzerine bir araştırma**. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.Erzurum.
- Hamurcu, H. (2011). **Ergenlerin yetkinlik inançları ve psikolojik iyi oluşlarını yordamada psikolojik ihtiyaçlar**. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Enstitü Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek lisans Tezi.
Konya.

Hazan, C. (1998). Bağlanma (Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve).
Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes) , 31
(1) , 0-0 . Doi: 10.1501/Egifak_0000000242.

Hefferon, K., ve Boniwell, I. (2014). **Pozitif psikoloji kuram, araştırma ve uygulamalar**. Çev. Doğan T. Ankara: Nobel Yayınları.

Hökelekli, H. (2016). **Çocuk, genç, aile psikolojisi ve din**. İstanbul: Dem.

Hökelekli, H. (2013). **Din Psikolojisi**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Holm, N. G.(2001). Einführung in Die Religionspsychologie Din Psikolojisine
Giriş.(Çev. A. Bahadır) **Marife** 1/1, 247-249(Orijinal Çalışma Basım Tarihi
1988).

Honig, A. S., ve Brophy, H. E., (1996). **Talking with your baby: family as the first school**. Syracuse: Syracuse University Press.

Hayta, A. (2006). Anneden Allah'a: Bağlanma teorisi ve İslam'da Allah Tasavvuru.
Değerler Eğitimi Dergisi, 4 (12), 29-63.

Heller, D. (1988). **The Children's God**, London: The University of Chicago Press

Jiang, X., Scott Huebner, E., ve Hills, K.J.(2013). Parent attachment and early
adolescents' life satisfaction: The mediating effect of hope. **Wiley
Periodicals Psychology in the Schools**, Vol. 50(4), University of South
Carolina.

Lawton, J.T.,Saunders, R. A.ve Muhs, P. (2012). Theories Of Piaget, Bruner, And
Ausubel: Explications And Implications. **The Journal Of Genetic
Psychology** , 121-136.

- Lynn, M.(2012). **Influences on father involvement: testing for unigue contributions of religion and spirituality**. Wisconsin: Marquette University, Ph.D.
- Kahneman, D.(1999).Objective happiness. Edt. Daniel Kahneman, Ed Diener, Norbert Schwarz. **Well-being: The foundations of hedonic psychology**, New York: Russel sage foundation.
- Karacoşkun, M. D.(2005) Okul öncesi dönem çocuklarında dua. **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 101-124.
- Karahisar, S. (2015). **Ortaokul 3. ve 4. sınıfa devam eden çocukların ve annelerinin algıladıkları aile işlevlerinin karşılaştırılması ve çocukların yaşam doyumlarına etkisinin incelenmesi**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Karakaş, N.M.,ve Şahin Dağlı F. (2019). The importance of attachment in infant and influencing factors. **Türk Pediatri Arş**; 54(2): 76–81.
- Kesebir, S., Kavzoğlu S.Ö., ve Üstündağ M.F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**; 3: 321-342.
- Kerns, K. A., Klepac, L., ve Cole, A. K., (1996). Peer relationships and preadolescents“ perceptions of security in the child-mother relationship, **Developmental Psychology**, 32, 457-466.
- Kerimov, E. (2020). **Üniversite öğrencilerinde dini yaşam ve yaşam doyumunun mutluluk üzerindeki rolü (Azerbeycan örneği)**. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Birimleri Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı Doktora Tezi, Samsun.

Keyes, C. L. M., Shmotkin, D., ve Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. **Journal of Personality and Social Psychology**, 82(6), 1007–1022.

Kılavuz, M. A. (2005). Anne baba örnek davranışlarının çocukların ve ergenlerin dinî kişiliğinin oluşumuna etkileri. **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 41-58.

Kılıç, M. (2009). Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişimi ve Evreleri. **Tavsiyeediyorum.Com**,https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_3737.htm

Kılıçarslan, Z. (2013). **10-12 Yaş grubu çocuklarda dini ve ahlakî kavramların algılanma biçimleri**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ilköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Kısa, C. (2015). Filozofların, teologların ve psikanalistlerin Tanrısı: Tanrı kavramı ve Tanrı İmgesi, **Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 10/10 Summer 2015, p.639-654 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8545> ISSN: 1308-2140, Ankara.

Kimter, N. (2015). İlgili-seven anne-baba tutumları ile din ve dindarlık arasındaki ilişki üzerine. **Dini Araştırmalar**, 18(46 (15-06-2015)), 9-44.

King, P. E.ve Benson, P. L.(2006). Spiritual development, adolescent well-being and thriving. January, **Research Gate**.

- Kirkpatrick, L. A., & Shaver, P. R. (1990). Attachment Theory And Religion: Childhood Attachments, Religious Beliefs, and Conversion. **Journal For The Scientific Study of Religion**, 29(3), 315–334.
- Kirkpatrick, L. A., ve Shaver, P. R. (1992). An Attachment-theoretical approach to romantic love and religious belief. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 266-275.
- Kirkpatrick, L. A. (1995). **Attachment theory and religious experience**. In R. W. Hood, Jr. (Ed.), *Handbook of Religious Experience* (p. 446–475). Religious Education Press.
- Kirkpatrick, L. A. (2005). Attachment, evolution, and the psychology of religion, **The International Journal For The Psychology Of Religion**, Vol. 16, No. 2, 145-146.
- Kirkpatrick, L. A. (2006). Din psikolojisinde bağlanma teorisi. Çev. Mustafa Koç. **Bilimname**, 4(10), 133-172.
- Koçyiğit, M. (2019). Çocuk ve yetişkin arasında güvenli bağ kurmak. **Invidyo Blog**, <https://blog.invidyo.com/guvenli-bag>
- Kohlberg, L., (1966). Moral education in the schools: A Developmental view, **The University Of Chicago Press Journals**, 74 (1), 1-30 .
- Köse, A. (2011). **Enteller Aleykümselam der mi?** İstanbul: İz Yayıncılık.
- Köse, A., ve Ayten, A. (2013). **Din Psikolojisi**. İstanbul: Timaş.
- Köylü, M. (2004). Çocukluk dönemi dini inanç gelişimi ve din eğitimi, **AÜİFDXLV**(2004). Sayı 11 , s.137-154.
- Kulu Uzun, A. (2019). **Ortaokul öğrencilerinde umut, iyimserlik ve Allah tasavvuru ilişkisi**, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Kuşat, A. (2006). **Ergenlerde Allah tasavvuru, dindarlığın sosyo-psikolojisi** (Ed. Ü. Günay & C. Çelik), Karahan Kitabevi, Adana, Ss.113-156.
- Kuşat, A. (2012a). Bilişsel gelişim açısından din-fitrat ilişkisi,**ERUIFD** , 35-53.
- Kuşat, A. (2012b). İbadetlerde niyetin ahlaki gelişim düzeyi ile ilişkisi,**Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 157-185.
- Kuvancı, C. (2013). William James'in düşüncesinde imanın pragmatik temelleri, **Felsefe Dünyası**, 2013/2, Sayı 58.
- Lawton,J. T., Saunders R. A.ve Muhs, P. (1980). Theories Of Piaget, Bruner, And Ausubel: Explications and implications(Published Online: 04 Sep 2012). **The Journal Of Genetic Psychology, Research And Theory On Human Development** . P. 121-136 .
- Leung, J.P., ve Leung, K. (1992). Life satisfaction, self-concept, and relationship with parents in adolescence, **J Youth Adolescence** 21, 653–665.
- Lewis, M., Feiring, C., ve Rosenthal, S., (2000). Attachment over time, **Child Development**, Volume 71, Number 3, Pages 707-720.
- Lutz, S. ve Huitt, W. (2004). Connecting cognitive development and constructivism: implications from theory for instruction and assessment,**Constructivism In The Human Sciences**, 9(1), 67-90.
- Maslow, A. (2011). **İnsan olmanın psikolojisi**, İstanbul: Kuraldışı, s.203.
- McDonald A., Beck R., Allison S., ve Norsworth L. (2005). Attachment to God and Parents: Testing the correspondence vs.compensation hypotheses, **Journal of Psychology & Christianity** 24 (1), s. 21- 28.
- MEB (2013). **Çocuk gelişimi ve eğitimi-ahlak gelişimi**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB, (2014). Bilişsel gelişim, çocuk gelişimi ve eğitimi, http://www.megep.MEB.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Bili%C5%9Fsel%20Geli%C5%9Fim.pdf

Mehmetoğlu, A. U. (2011). **Tanrıyı Tasavvur Etmek**. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Meyer, B., ve Pilkonis, P. A. (2001). Attachment style. **Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training**, 38(4), 466–472.

Miller, J. G. (1994). A Cultural psychology of agency: Morality, motivation, and reciprocity: individual-oriented versus duty-oriented interpersonal codes, **Cross-Cultural Research**, 28 (1), 3-39.

Nas, M. (2018). **Çocukluk dönemi gelişimi**. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi . İzmir.

Nelson, C. E. (1996). Tanrı temsilinin oluşumu, *Religious Education*, 00344087 , Vol. 91, Issue 1. Çev. Sezen, A., **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, IX (2009), Sayı: 2. S.215-235.

Neufeld, G. ve Mate, G.(2019). **Çocuklarınıza tutunun: Ebeveynler neden akranlardan daha önemli olmalı?** Çev. C. E. Topaktaş. İstanbul: hepkitap.

Nickerson, A. B.,ve Nagle, R. J. (2005). Parent and Peer Attachment in Late Childhood and Early Adolescence. **The Journal of Early Adolescence**, 25(2), 223–249.

Nutte, L. (2013) **A Qualitative exploration of attachment among war –Affected adolescents**. Ghant University.

- Oral, N., ve Şahin, N. H. (2008). Yeme tutum bozukluğunun kişilerarası şemalar, bağlanma, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke ile ilişkisi. **Türk Psikoloji Dergisi**. 23(62), 37-49.
- Oruç, C. (2013). Erken çocukluk dönemi dini gelişim teorileri bağlamında din eğitimi. **International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic**, 8 (8), 971-987.
- Öngen, D. (1995). Ergenlikte Zihinsel Gelişim. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 289-302.
- Özdemir, İ. (1999). Çevre bilincinin gelişiminde çevre ahlakının önemi. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 295-317.
- Özdemir, M. (2019). **0-6 Yaş arası çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin örselenme yaşantıları ve aile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi**. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry**; 4(4):566-589 Doi:10.5455/Cap.20120433
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşunun demografik değişkenler, ana-baba kontrolü ve ana-baba kabul/ilgisi açısından incelenmesi. **Eğitim ve Bilim**, 37(165), 20-33.
- Özdemir, Y. ve Koruklu, N. (2013). Parental attachment, school attachment and life satisfaction in early adolescence, **İlköğretim Online**, 12(3), 836-848.
- Özdoğan, Ö. (2010). **Aşkın yanımız maneviyat**, Ankara: Özdenöze.
- Özdoğan, Ö. (2009). **Mutluluğu seçiyorum**, Ankara: Özdenöze Yayınları.

- Özdoğan, Ö., (2019). **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Yüksek Lisans Dersi, Ders Notları.**
- Öztürk, B. ve Kısaç, İ. (2018). **Bilgiyi işleme modeli**, (ed.) Yeşilyaprak, B., Eğitim psikolojisi, gelişim-öğrenme-öğretim, Pegem Akademi, Ankara, s. 304-334.
- Özyürek, A., Gürleyik, S., Özdemir, S. ve Güven Sancı, N. (2017). Çocuklarda sayı, sıvı ve uzunluk korunumu gelişiminin cinsiyet ve yaş değişkeni açısından incelenmesi. **Milli Eğitim**, sayı 216, s.5-19.
- Peker, H. (2013). **Din Psikolojisi.** İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Piaget, J. (2013). **Çocuğun gözüyle dünya.** Ankara:Dost Kitabevi Yayınları.
- Piaget, J. (2011). **Çocukta akıl yürütme ve karar verme.** Ankara: Palme Yayıncılık.
- Pressey,L. S. ve Francis P. R. (1970). **Psikoloji ve yeni eğitim cilt II.** Çev: H. Tan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Punch, K. F. (2011). **Sosyal araştırmalara giriş: Nitel ve nicel yaklaşımlar.** Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Rizzuto, A. M. (2017). Critique of the contemporary literature in the scientific study of religion (F. N. Bedir, Çev.). Bilimsel din çalışmalarında çağdaş literatürün eleştirisi. **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.** 10 (2) , 1847-1854 . Doi: 10.17218/Hititsosbil.348211(Orijinal Çalışma Basım Tarihi 1970)
- Ryan, R. M., Lynch, M. , Vansteenkiste, M., ve Deci, E. L. (2011). Motivation and autonomy in counseling, psychotherapy, and behavior change: A look at theory and practice. **The Counseling Psychologist**,39: 193- 260.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is Everything, or is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being. **Journal of Personality and Social Psychology**, 57, 6, p. 1069-1081.
- Salkind, N. J. (2004). **An introduction to theories of human development.** London: Sage Publications.

- Schnall, S., Jaswal, V.K. , ve Rowe, C. (2008). A Hidden cost of happiness in children. **Developmental Science**, 11:5, F25–F30. Doi: 10.1111/J.1467-7687.2008.00709.X
- Selçuk, M. (2016). Çocuğun eğitiminde dini motifler, Ankara: **Diyanet Vakfı Yayınları**, S.54-55.
- Selçuk, Z. (1997). **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Pegem.
- Senemoğlu, N. (2005). **Gelişim, Öğrenme Ve Öğretim - Kuramdan Uygulamaya**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevinç, K. (2020). **Kavram Atlası Din Psikolojisi II**, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Solmuş, T. (2012). **Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi**. Sistem Yayıncılık.
- Somoncuoğlu, D. (2005). Duygusal Zeka Yeteneklerinin Kurumsal Çerçevesi ve Eğitimdeki Rolü. **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı:11.
- Soysal A.Ş., Bodur Ş., İşeri E.,ve Şenol S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış,**J Clin Psy**; 88–9.
- Sümer, N., ve Anafarta-Şendağ, M. (2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı,**Türk Psikoloji Dergisi**, 24, 86-101.
- Sumbas, E.,ve Sezer, Ö. (2017). Ortaokul öğrencilerinde anne babaya bağlanmanın incelenmesi, **Ege Eğitim Dergisi** 2017 (18) 1: 288-310.
- Şafak, Ş. (2006). **6-11 Yaş çocuklarının Allah ve peygamberden istek ve beklentileri**. Uludağ Üni. Sosyal Bil. Ens. Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Alanı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D., ve Şahin, N.(1998). **Reasons for living and their protective value: A Turkish sample**, **Archives of Suicide Research** 4: 157-168.

- Şanlı, D., ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi, **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**:32.
- Şengür, E. (2020). Sistemsel roller ve psikolojik iyi oluş. https://www.tavsiyeeyorum.com/makale_21645.htm
- Şentürk, H., (1995). Dini Gelişim Psikolojisi,**Diyanet İlmi Dergi**, 31 (4), 63-83.
- Tappan, M. B. (1998). Moral education in the zone of proximal development. **Journal Of Moral Education**, 27, 141-160.
- Tavukçuoğlu, M. (2002). Okul öncesi çocuğunun eğitiminde din duygusu ve din eğitimi, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 51-64.
- Temiz, Y. E. (2019). **Alçakgönüllülük dindarlık psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi**. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Sakarya.
- Türkmen, K. (2016). **Çocuklarda cennet imgesi (Türkiye ve Almanya karşılaştırması)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Thompson, R. A. (2006). Erken Dönemde Bağlanma Ve Sonraki Gelişim Üzerindeki Etkileri,**Türk Psikoloji Bülteni** , 113-120.
- Türk, E. (2014). Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim Ve Din Eğitimi,**Marife**, s. 143-158.
- Tüzün O., ve Sayar K., (2006). Bağlanma Kuramı Ve Psikopatoloji. **Düşünen Adam** ; 19: 24-39.
- Ulutaş, İ., ve Demiriz S., (2016). Çocuklar ne kadar mutlu? Bazı değişkenlere göre çocuklarda mutluluğun belirlenmesi. **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Haziran 2016, 7(1), 16-24.

- Uysal, V., Batan, N., Baş, S., ve Zafer, H. (2014). Ergenlerin Tanrı Algılarıyla Sosyal Kaygı Ve Umut Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. **Öneri**, 11(42) S: 221 - 237.
- Uz Baş, A.,ve Yurdabakan, İ. (2017). Psikolojik sağlamlık ve okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumunu yordama gücü. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** Issn:1302-8944 Sayı: 41;S. 202-214.
- Üze Üstün Zekalılar Enstitüsü, (2017). **Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, Ustunzekalılar.** <https://ustunzekalilar.org/tr/Makaleler/Icerik/1299-Piaget-In-Bilissel-Gelisim-Kurami>
- Veenhoven, R. (1996). **The Study Of Life Satisfaction**, In W. E. Saris, R. Veenhoven, A. C. Scherpenzeel, ve B. Bunting (Ed.) **A Comparative Study Of Satisfaction With Life In Europe** (Pp. 11-48). Budapest, Hungary: Eötvös University Press.
- Vergote, A. ve Aubert, C. (1972). Parental images and representations of god. social compass, 19 (3), 431-444. Çev. Mustafa Koç. **Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**.
- Vergote, A. (1978). Çocukta Din, Fırat E (Çev), Ankara: **Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, cilt 22, 137-305.
- Wei-Wen Chen, J. J.-C. (2018). The role of emotional intelligence in the relation between filial piety and lifesatisfaction among Taiwanese college students, **Asian Journal Of Social Psychology** , 1-9.
- Yavuz, K. (2012). **Çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişmesi**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1999). **Çocuk Psikolojisi**. 18. Basım.İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yenen, İ.(2016). Din Psikolojisi Dersinin Öğrencilerin Bireysel Kazanımları Açısından Değerlendirilmesi: DEÜ İlahiyat Fakültesi Örneği. **DEÜİFD Din Psikolojisi Özel Sayısı**,s. 149-189.

Yıldırım,İ. (Tarih Yok). Ahlak Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi Psikolojik ve Rehberlik ABD ,Itubirlik, <http://www.itubirlik.org.tr/dosyalar/files/prof.%20dr.%20%b0brahim%20y%b1d%b1r%b1m%20ahlak%20geli%5%9fimi.pdf>

Yıldırım, S. (2018). **13-18 Yaşlar arasındaki meslek liseli ergenlerde tanrı algısı üzerine bir araştırma**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Yıldız, M. (2007),Çocuklarda Tanrı İmgesinin gelişimi. **İzmir İlahiyat Vakfı Yay.**, İzmir.

Yıldız, M. ve Çapar, B. (2010). Orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1 , 103-131. (2010). Orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1 , 103-131.

Yıldız, M. (2012). **İlköğretim öğrencilerinin Tanrı İmgesinin belirlenmesi ve farklı değişkenler açısından incelenmesi**. Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsüfelsefe Ve Din Bilimleri Din Psikolojisi Anabilim Dalı Doktora Tezi , Ankara.

Yıldız, M. (2013). Çocukların Tanrı İmgesinin Farklı değişkenler açısından incelenmesi. **Toplum Bilimleri Dergisi**, Ocak-Haziran 7(13):45-63.

- Yıldız, M. (2018). **Güven**. (ed. Çapçioğlu, İ. ve Yıldız, M.) **Birey Toplum ve Değerler**, 161-178, Ank.:Grafiker.
- Yıldız, M. (2020). **Çocuklukta Manevi Yaşam**, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yıldıoğan, Ç. (2012). **7-12 Yaş arası çocuklarda Tanrı İmgesi (Kırşehir/Çiçekdağı İlçesi Örneği)**. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Yılmaz, N. (2020). **Aile içi roller bağlar ve maneviyat**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Din Psikolojisi Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Yılmaz, S. (2012). 8-13 Yas Çocuklarının Bilissel Gelisiminde “Ölüm Kavramı”. **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** , 9-42.
- Yurdabakan, İ., ve Uz Baş, A. (2017). Psikolojik Sağlamlık Ve Okul İkliminin Ortaokul Öğrencilerinin Yaşam Doyumunu Yordama Gücü. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** , 202-214.
- Zurnacı Öztürk, Ş.(2019). **İmam hatip ortaokulu öğrencilerinde Tanrı İmgesi**, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Çorum.

EK-1

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları:

1. Kendini biraz tanıtır mısın?
2. Çevrende en mutlu kişi kim?
3. Çevrende en çok Allaha ki yakın? Bu kişinin sence en güzel özelliği ne? En çok kim dua eder? Sence duaları kabul oluyor mudur?
4. Allah deyince en çok hangi kelimeler aklına geliyor? Sana Allah kelimesi neyi çağrıştırıyor?
5. Daha küçükken Allah'ı nasıl hayal ediyordun? Şimdi nasıl düşünüyorsun?
6. Tehlike anında ne yaparsın? Kime veya neye sığınma ihtiyacı duyarsın? Neden?
7. Gelecek için Allah'tan beklentilerin neler?
8. Bana söylemek istediğin veya eklemek istediğin başka bir şey var mı?

EK-2

Değerli Öğrenciler,

Bu araştırmanın genel amacı, ortaokul öğrencilerinin anne babalarıyla ilişkileri, Allah'a olan güvenleri ve mutluluk durumlarıyla ilgili bilgi edinmektir. Anket maddelerine verdiğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacak, kişi adı belirtilmeksizin değerlendirilecektir. Lütfen her bir ifade için size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Dr. Öğretim Üyesi Mualla YILDIZ (Danışman)
A.Ü Sos. Bil. Ens. Fels. ve Din Bilimleri Böl

Elvan ÜNSAL LÜLECİ (YL Öğrencisi)
A.Ü Sos. Bil. Ens. Fels. ve Din Bilimleri Böl.

NOT: Hiçbir soruyu boş bırakmadığınız ve her soruya içtenlikle cevap verdiğiniz için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz	Kız()	Erkek ()	Ailenizin aylık gelir durumu nedir?	() Gelirimiz bize yetiyor. () Gelirimiz bize yetmiyor. () Gelirimiz bize yetiyor ve tasarruf ediyoruz.
Babanızın öğrenim durumu hangisidir?	() Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite/lisansüstü/yüksekokul		Babanız çalışıyorsa hangi işte çalışıyor?	() Çalışmıyor () Memur/Emekli () İşçi/Emekli () Serbest meslek () Esnaf () Çiftçi () İş buldukça
Annenizin öğrenim durumu hangisidir?	() Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite/lisansüstü/yüksekokul		Anneniz çalışıyorsa hangi işte çalışıyor?	() Çalışmıyor () Memur/Emekli () İşçi/Emekli () Serbest meslek () Esnaf () Çiftçi () İş buldukça

EK-3

TANRI İMGESİ ÖLÇEĞİ KISA FORMU

Aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz. Katkılarınız için teşekkürler.	KESİNLİKLE HAYIR	HAYIR	EMİN DEĞİLİM	EVET	KESİNLİKLE EVET
1. Kendimi Allah'a çok yakın hissedirim.	1	2	3	4	5
2. Allah'ın beni sadece iyi şeyler yaptığım zaman sevdiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
3. Allah'ın herkese karşı merhametli olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
4. Allah'ın yardımıyla hayatımdaki zorlukları aşarım.	1	2	3	4	5
5. Allah'ı düşündüğüm zaman kendimi huzurlu hissedirim.	1	2	3	4	5
6. Zor durumda kalsam dua ederek Allah'tan yardım isterim.	1	2	3	4	5
7. İşlediğim günahları Allah'ın affetmeyeceğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
8. Allah'ı çok şefkatli olarak hayal ederim.	1	2	3	4	5
9. Dua ettiğim zaman kendimi güvende hissedirim.	1	2	3	4	5
10. Dua etsem bile, isteklerime ulaşamam.	1	2	3	4	5

EK-4

ERGENLER İÇİN BEŞ BOYUTLU İYİ OLUŞ MODELİ: EPOCH ÖLÇEĞİ

Aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz. Katkılarınız için teşekkürler.

1= Hiçbir zaman 2= Bazen 3=Sıklıkla 4=Çoğu zaman 5=Her zaman anlamına gelmektedir.

1. Başıma iyi şeyler geldiğinde çevremde bu iyi haberleri paylaşmayı sevdiğim	1	2	3	4	5
2. Başladığım işi bitiririm.	1	2	3	4	5
3. Geleceğim hakkında iyimserim.	1	2	3	4	5
4. Mutlu hissederim.	1	2	3	4	5
5. Bir şeylerle meşgul olduğumda o kadar eğlenirim ki zamanın nasıl geçtiğini	1	2	3	4	5
6. Çok eğlenirim.	1	2	3	4	5
7. Kendimi yaptığım işe tamamen kaptırırım.	1	2	3	4	5
8. Hayatı severim.	1	2	3	4	5
9. Ödevlerimi bitirene kadar başka bir şeyle ilgilenmem.	1	2	3	4	5
10. Bir sorun yaşadığımda benimle ilgilenecek birileri vardır.	1	2	3	4	5
11. Uğraştığım işe kendimi o kadar kaptırırım ki, geri kalan her şeyi unuturum.	1	2	3	4	5
12. Yeni bir şeyler öğrendiğimde zamanın nasıl geçtiğini anlamam.	1	2	3	4	5
13. Belirsizlik durumlarında en iyisini umarım.	1	2	3	4	5
14. Hayatımda beni gerçekten önemseyen insanlar var.	1	2	3	4	5
15. İyi şeyler yaşayacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
16. Gerçekten önemsendiğim arkadaşlarım var.	1	2	3	4	5
17. Bir şey için plan yaptığımda o plana uyarım.	1	2	3	4	5
18. Ne kadar zor görünürse görünsün her şeyin yoluna gireceğine inanırım.	1	2	3	4	5
19. Çalışkan bir insanım.	1	2	3	4	5
20. Neşeli bir insanım.	1	2	3	4	5

EK-5

BÖLÜM 2:KERNS GÜVENLİ BAĞLANMA ÖLÇEĞİ

“AMA” yazan kutunun hemen sağında ve solunda tanımlanan iki çocuk tipinden hangisine daha çok benzediğinize karar verin ve seçtiğiniz tarafa gidip size en yakın olanı işaretleyin. Her sırada sadece bir işaretleme yapabilirsiniz.

1.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerine kolayca güvenirlir.	AMA	Bazı çocuklar annelerine güvenip güvenemeyecekleri konusunda emin değildirlir.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

2.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar yaptıkları her şeye annelerinin çok karıştığını düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar kendi başlarına bir şeyler yapmalarına annelerinin izin verdiği düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	--	---	---

3.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar için annelerinin yardımcımedeğinin e inanmak kolaydır.	AMA	Bazı çocuklar için annelerinin yardımcımedeğine inanmak zordur.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	--	---	---

4.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onlarla yeterince zaman geçirdiğini düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onlarla yeterince zaman geçirmediğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	--	---	---

5.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerine ne düşündüklerini veya hissettiklerini söylemekten pek hoşlanmazlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerine ne düşündüklerini veya hissettiklerini söylemekten hoşlanırlar.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

6.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar her şeyde annelerine ihtiyaç duymaz.	AMA	Bazı çocuklar annelerine hemen her şey için ihtiyaç duyar.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

7.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar “Keşke anneme daha yakın olabilseydim” derler.	AMA	Bazı çocuklar annelerine olan yakınlıklarıyla mutludurlar.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

8.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten sevmediğinden endişe duyarlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları sevdiğinden emindirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

9.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onları anladığını hissederler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları anlamadığını hissederler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

10.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onları terk etmeyeceğinden gerçekten emindirler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları terk edebileceğinden bazen endişelenirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	--	---	---

11.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin yanlarında olamayacağını düşünerek endişelenirler.	AMA	Bazı çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin yanlarında olacağından emindirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

12.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin kendilerini dinlemediğini düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten dinlediğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

13.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar üzgün olduklarında annelerinin yanına giderler.	AMA	Bazı çocuklar üzgün olduklarında annelerinin yanına pek gitmezler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

14.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar "Keşke annem sorunlarımla daha çok ilgilense" derler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onlara yeterince yardım ettiğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

15.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar anneleri etrafta olduğunda kendilerini daha iyi hissederler.	AMA	Bazı çocuklar anneleri etrafta olduğunda kendilerini daha iyihissetmezler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

Ek-6

ETİK KURUL KARARI

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 12/07/2019
Toplantı Sayısı : 09
Karar Sayısı : 263

263- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Psikolojisi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Elvan Ünsal Lülecı**'nin "10-14 Yaşlarındaki Çocuklarda Tanrıya Güven, Ebeveynlere Bağlanma ve Yaşam Doyumu İlişkisi" başlıklı tezi ile ilgili 21/06/2019 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Psikolojisi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Elvan Ünsal Lülecı**'nin "10-14 Yaşlarındaki Çocuklarda Tanrıya Güven, Ebeveynlere Bağlanma ve Yaşam Doyumu İlişkisi" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
12/07/2019

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

ÖZET

10-14 Yaşları arasındaki öğrencilerin sahip oldukları Tanrı imgesini ve bununla bağlantılı olarak Tanrı'ya güven boyutlarının anne babaya bağlanma şekilleriyle ve iyi oluş halleri ile nasıl ilişkili olduğunu görmeyi ve bu üç değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını bulmayı amaçlayan bu çalışmada sıra dışı olmayan, tipik ve ortalama bir durum seçimi yapılarak Ankara Gölbaşı Cemil Yıldırım Ortaokulunda 2020-2021 yılında eğitimine devam eden 10-14 yaş arasındaki 391 öğrenci ile önce Kerns Güvenli Bağlanma Anne Ölçeği ardından aynı okuldan 376 öğrenci ile Kerns Güvenli Bağlanma Baba Ölçeği çalışılmıştır. Buna ek olarak nitel verileri elde etmek için Çalışma Grubu olarak da 10 kız 10 erkek öğrenci olmak üzere 5. Sınıfta okuyan 20 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Yarı Yapılandırılmış soruların yanı sıra, Kişisel Bilgi Formu, Tanrı İmgesi Ölçeği, Epoch Ölçeği (Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli) ve Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma boyunca "10-14 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Tanrı'ya Güven, Ebeveynlere Bağlanma ve İyi Oluş İlişkili midir?" sorusuna yanıt aranmış ve sonuç olarak ebeveyn güvenli bağlanma düzeyleri artıkça iyi oluş düzeylerinin de arttığı ve iyi oluş düzeylerinin güven veren Tanrı imgesini korku/kaygı veren Tanrı imgesinden daha çok etkilediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar kavramlar: Bağlanma, Tanrı imgesi, İyi Oluş.

ABSTRACT

This study aims to see the image of God that students have between the ages of 10-14, and how the dimensions of trust in God are related to the way they attach to their parents and their well-being. It aims to find out whether there is a significant relationship between these three variables. By choosing an unusual, average, typical situation, firstly Kerns Secure Attachment (Mother) Scale with 391 students and then Kerns Secure Attachment (Father) Scale with 376 students, between the ages of 10 and 14 who continue their education in Ankara Gölbaşı Cemil Yıldırım Secondary School in 2020-2021 were studied. In addition to this, for qualitative research, interviews were conducted with 20 5th grade students, 10 girls and 10 boys, as the Study Group. In addition to semi-structured questions, Personal Information Form, God Image Scale, Epoch Scale (Five-Dimensional Well-Being Model for Adolescents) and Kerns Secure Attachment Scale were used. Throughout the research the answer to the question was sought, "Are trust in God, parental attachment and well-being related in students between 10-14 years?". As a result, it was seen that as the level of parental secure attachment increased, well-being levels also increased. It turns out that levels of well-being affect the reassuring image of God more than the fear / anxiety image of God.

Key Concepts: Attachment, God Image, Well-Being.